

Sammelbd. 4

N.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

N.	Gräffides	
1.	Drupus	De jure Domus Austriacae in Ducatum Burgundiae
2.	Bauer	- investitura Ernesti et Alberti Elect. & Ducum Saxoniae de jure succedendi in Ducatus Julii Montium feuda masculina
3.	Griebner	- terris juris Saxonici
4.	Zimmermann	- Vicariatu S.H.D. ex Archiofficiis.
5.	Cramer	- filia nobili vi consuetudinis vel pacti familia renunciantis, ut et de Success. Hanovica
6.	Cramer	- vero ordine succedendi foeminarum secundum vel primogeniturae.
7.	Cramer	- renunciationibus filiarum clausulis successionis reservativis harumq. valore, et de Successione Hanovica.
8.	Harprecht	- Regressu ad bona ab illustribus praei- pue filiabus renunciatae.
9.	de Ludwigo	- Obligatione successoris in principatus et clientelas.
10.	Michaelis	- Archi Cappellano Imperatricis Augustae
11.	Simonis	- Reputations principis
12.	Knorre	- Probatione nobilitatis per in- strumenta.
13.	Briesen	- jure principis circa bona subditorum
14.	Stryk	- Resignatione juris Civitatis.

Nr. Praesides

15 Hoffmann De ratione interpretandi leges
imperii publicas

16. Pauli - jure belli societatis mercatoriae
majoris privilegiatae.

17. Pauli - obfignatione rerum legati ejusq[ue]
comitatus.

J

Sua

15
DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE
RESIGNATIONE
JURIS CIVITATIS,

Von
Auffündigung des Bürger-Rechts.

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO VVILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ET ELECTORATUS
HEREDE, &c. &c.

IN FRIDERICIANA ELECTORALI BRANDENBURGICA,
EX DECRETO ET AUCTORITATE ILLUSTRIS FACULTATIS JURIDICÆ

PRAESIDE

DN. SAMUELE STRYKIO,

JCTO, COM. PAL. CÆS. SERENISS. ET POTENTISS. ELE-
CTORIS BRANDENBURGICI CONSILIARIO INTIMO, PROFESSORE
PRIMARIO, ET FACULT. JURIDICÆ ORDINARIO

PATRONO SUO SUMME DEVENERANDO,
IN AUDITORIO MAJORI

Die XIII. Julii A. O. R. MDCIC

Horis ante- & pomeridianis

Solenni ventilationi offert

JOHANNES CHRISTIANUS Henckel
Vratislaviensis.

RECUSA HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRIST. HENCKELII, Acad. Typogr. A. 1711.

INSTITUTIONES JURIDICAE

RESIGNATIONE
JURIS CIVITATIS

INSTITUTIONES
JURIS CIVITATIS
MAGISTRI
MAGISTRI
MAGISTRI

DR. SAMUEL

INSTITUTIONES
JURIS CIVITATIS
MAGISTRI

JOHANNES CHRISTIANUS

LEIPZIG

PRÆFATIO.

In studio Legali ea præcæteris pertractanda, quorum aliquis sit Usus, qui bono quopiam rem publicam beet, Leo Imperator admonet in *Nov. 46.* Quod ipsum famigeratissimus ille JCrorum, Dn. Diether. in *Præfat. ad Lectorem Theſ.*

Pract. B. ſordiano præfixa, claris admodum indigitat verbis. Et multa certe disci in ſpem futuræ oblivionis, experientia teſtis eſt: Multa etiam magno cum apparatu proponi, ſed quæ magis ingenii oſtendationem, quam uſum quendam in Republ. præ ſe ferre, Lectori in oculos incurrit: Cum tamen non Scholæ, ſed vitæ diſcamus, facile cuius conſtat, optime ſibi conſulere illos, qui operam his impendunt rebus, quas publica commendat utilitas; & judiciorum uſus frequenti ventilatione dubias reddit. Hunc in finem exantlatis examinibus Juris ſolemnioribus inter varias, quæ mihi de themate inaugurali ſollicito, ſe obtulerunt materias, præſentem de *juris civitatis reſignatione* eligendam cenſui, utpote quæ ubivis locorum ſe exſerit, & in omnibus Germaniæ civitatibus ſuam præbet utilitatem. Diffuſa quidem illa eſt, & pro diverſitate locorum varia: Nec enim omnia ex jure communi deciſionem capiunt, ſed pleraque locorum ſtatutis pactisque determinata: Interim quæ plerisque in locis approbari, nec Imperii LL. refragari conſtat, nobis hic exponenda erunt; ubi hanc tractationis legem mihi poſui, ut I. Ca-

pite agerem, de variis Civitatem amittendi modis. In secundo, de amissione ejusdem Juris, in specie per resignationem voluntariam atque liberam, ut & de Justitia & libertate Resign. In 3tio Capite, de personis Resignantibus. Cap. 4to de forma resignandi Jus Civicum. Cap. 5to de oneribus Resignantium Juri Civitatis & demum in Cap. 6. de effectu Resignationis tractare, animus est. Tu vero Summum Numen, Spiritus tui auxilio cœptis assiste, tuo sustineavore laborem, viresque corporis pariter animi largire, ut dicta omnia atque scripta in tui gloriam, meamque vergant salutem. A Te autem L.B. Judicium moderatum atque benignum, decenter exopto.

CAPUT I.

De variis Civitatem amittendi modis.

- N**ecessaria est in Jure terminorum interpretatio. §. 1.
 Diversimode in Jure accipitur vocabulum Renunciare. §. 2. 3.
 Nem Resignare. §. 4.
 Differentia inter resignare & renunciare. §. 5.
 Promiscue ahibentur. §. 6.
 Divisio renunciationis. §. 7. occurrit.
 Derivatio vocabuli Juris, ejusque varia acceptio. §. 8.
 Civitas consideratur vel formaliter, vel materialiter. §. 9. & 10.
 Differentia inter Jus Civilitatis & Civitatis. §. 11.
- Quid sit Jus concedende Civitatis, exponitur, ib.*
Quid Jus Civilitatis. §. 12.
De hoc hic sermo est, interim Jus etiam Civitatis improprie & Civicum audit. §. 13.
Alias Jus Civitatis sumitur etiam pro Bürger. Geld. §. 14.
Descriptio amissionis Civitatis. §. 15.
Quibus modis tota Civitas Jus suū amittat, describitur. §. 16.
Quibus e contra civis Jus suum civilitatis, in specie per maximam capitis deminutionem. §. 17.
Quomodo per mediam. §. 18. & 19.
 Dif-

*Differt relegatio a deportatio-
ne.* §. 20.

*Exempla nonnulla antiquorum
qui Civitatem amiserunt.* §. 21.

*Civis Rom. duarum diversarum
Civitatum civis esse non po-
terat.* §. 22.

*Amittitur hodie civitas per re-
legationem in perpetuum.* §.
24. 25.

*Ad iriemes, opus publicum &
metallum damnationem.* §. 26.

*Hodie per capit. diminut. max.
cessat Libertatis, sed non Ci-
vitatatis amissio.* §. 27.

Certa regula de ejusmodi da-

mnatis dari nequit. §. 28.

*Quest. An deditus alteri Civita-
ti, jus Civitat. prioris amit-
tai?* §. 29.

*Civitatem amittit, qui hostilia
contra eam tentat.* §. 30.

*An femina sequens domicilium
mariti?* §. 31.

*Quest. An Civitas subditum in-
vitum, nullo antegresso deli-
cto expellere queat pro lubi-
tu?* §. 32.

*An propter Religionem facta
emigratio, sit voluntatis, an
necessitatis?* §. 33.

Transitio ad Cap. II. §. ult. 34.

§. I.

PRomissis, quantum licet, jam satisfacturus, vestigia in principio premere necessum duco Jctorum, cum summus eorum labor circa nomina & verborum proprietatem constitutus deprehenditur in *L. i. ff. d. J. & J. L. i. §. i. ff. d. Pact. l. 2. §. 2. ff. d. R. C.* Et ipse Imperator Justinianus in §. 3. *J. d. Tut. pr. J. de Testam. §. 2. J. de Obligat. que ex delict. nasc. L. 3. & 4. C. de V. S.* sollicitus circa genuinam verborum interpretationem atque significationem legitur: Hinc etiam, quia hanc differtationem de resignatione Juris Civitatis inscripsi, antequam ad specialem & hac Diff. pertractandam materiam ipsam gressus dirigam, evolutionem terminorum præmittere lubet. Ubi *Resignationis* vocabulum quod attinet;

§. II. Sumitur illud 1. pro divortio vel repudio *L. 2. §. i. ff. de Divort. & repud. L. 17. §. f. ff. de reb. aut. Jud. possess. & l. i. C. de Sponsal. conf. Briffon. d. Verb. Sign. lib. 16. verb. renunciare nuptiis.* 2. pro definitivi judicii actu, in quo nimirum allegationibus & probationibus renunciatur. *Gail. lib. 1. Obs. 107. n. 3.*

Auth. *Subemus. in L. 9. C. de Judic. 3.* pro Ecclesiastici beneficii resignatione. vid. *Titulus, 9. Decretalium lib. 1. Tit. 7. lib. 1. in 6to. & Tit. 4. Clementin. lib. 1.* Hic vero nihil aliud significat, quam scienter & sponte facta pro renunciantie introducti Juris cessio. Dalner. *de Renunciat. pag. 19.*

§. III. Sed dicis, *hec omnia tantum RENUNCIATIONIS respiciunt variam acceptionem?* Resp. Sic est; cum vero apud omnes fere Autores, qui renunciantionis & resignationis iniecerent inentionem, etiam in hac presentia materia, modo verbum resignare, mox iterum renunciare, adhiberi sine ulla distinctione annotaverim; qua de causa mihi non quoque liceret eorum vestigia sequi? Et certe resignatio, renunciatio, cessio, contentio, recusatio, remissio, repudiatio; Græce ἀποράζεις & ἀποράζει & Germanice vulgo, Aufgebung / Begebung / Verzicht / Verzeihung / Alciato in l. 40. ibi: *Est & renunciatio.* & Flam. Paris. *de regnat. Benefic. lib. 1. qu. 1. n. 69.* unum idemque denotant, & in hoc presentia significatu inter se omnino conveniunt.

§. IV. Interim tamen, ne aliquid negligens præterire velle videar, operam etiam investigationi impendi accuratiori, quod attinet verbum *resignare*, ubi plane diversam, fateor lubenter, prima vice compertus sum significationem; Occurrebat 1. acceptio hujus vocabuli, pro aperire quod signatum est, *L. si Testamentum ff. ad L. Corn. de fals.* ubi resignare Testamentum legitur, & apud Cicer. *ad Atticum lib. II.* quo in loco *resignare literas*, scribit. 2. pro abrogare & dissolvere apud Senecam *de Benefic. usitatum* vidi, cum de resignatione rationum ageretur. 3. apud Horatium *lib. I. Epistol.* hoc verbum exponi pro reddere, scio, dum ita canit: *Hoc ego si compellar, imagine, cuncta resigno.* Quo denique etiam sensu atque significatu accipi a Canonistis, quis ignorat, quibus resignare idem est, quasi reddere ei, qui dedit: hinc & resignationem coram superiore semper fieri debere, contendunt Flam. Paris. *loc. cit. n. 33.* & Galeratus *de Juris renunciat.* Qui simul & primus quidem, *de resign. Benef. lib. 1. qu. 1. n. 30. & 34.* Galeratus v. *loc. cit.*

cit. lib. 1. c. 3. n. 8. de descriptionem & resignationis & renunciationis subjungunt, dum illam spontaneam privationem factam cum causa coram superiore: hanc e contrario definiunt, in genere si sumatur, spontaneam privationem, juris sibi competentis, citra consensum Superioris cum licentia renunciandi cuius libera sit *L. pen. C. de pact.*

§. V. Qua occasione ducimur ad *differentiam resignationis à renunciatione*, quæ inter se differre, ut speciem à genere, ex præcedenti hujus & illius patet definitione, hoc effectu, ut omnis resignatio etiam renunciatio quidem sit, sed non omnis renunciatio æque sit resignatio, quia non omnis renunciatio exigit superioris consensum. Et ideo ratione etiam materiæ seu objecti secerni solet renunc. à resignatione, quæ non potest dici renunciatio simpliciter, sed tantum secundum quid. Percepi porro, simplicem renunciacionem actum esse pendentem à nuda renunciantis voluntate, atque ideo eam dici pactum imperfectum; resignationem vero à Superioris dependere voluntate, qui Jus vel beneficium, quod resignatur, ei concessit. Proindeque, uti dictum, coram superiora fieri debere, quia, qui resignat, videtur reddere superiori cum illius consensu, quod ab eo accepit. *Galeratus. loc. cit. & Paris. d. l.*

§. VI. Verum enim vero, cum nihilominus tamen, non solum plerisque Autoribus, uti paulo ante monitum, promiscue eodem sensu atque significato, renunc. & resignatio veniant, sed etiam in *Cap. 1. de Renunciat. in 6to* cum quæstio ventilatur, an Pontifex Papatum *renunciare possit*, postmodum decidatur, posse eum *libere resignare*; imo in cæteris Juris Canonici textibus, ut in *Tit. de renunci. X. in 6to & Clement. confundantur*: & quod accedit, ipse quoque *Mascardus de probat. concl. 1273. verbo resignatio. & Paris. d. l.* in hoc consentiant, non video, cur tam solliciti in adhibendis verbis hic esse debeamus, cum, licet etiam concedam, strictissime allatam inter resign. & renunc. differentiam fundatam esse, in præsentī tamen materia, abdicacionem & remissionem Juris Civici omniumque privilegiorum & fructuum, ab ipso resignante factam, titulo & resignationis & renunciacionis indigitare, absque ulla confusione queamus. Id quod

quod, si in subsequenteribus mox resign. mox renunc. verbum occurrerit, ne *Benev. Lect.* me erroris accuset, vel ipse criticorum nimis attentus susurris, deviet, hic in antecessum præmonere, ratum duxi.

§. VII. Nunc ipsam quod atinet Juris Civitatis resignationem, non necessum judicio, illam heic loci adhibere divisionem renunciationis *in generalem & specialem*, quam Melch. Kling. *in C. 1. n. 17. de Judiciis*, adfert, utpote ad hanc nostram minime quadrandem; sed illam lubet præmittere, quam Illustr. Dn. Puffendorff, *in Tract. de J. N. & G. lib. 8. c. 11. §. 3.* tradit, magis themati huic accomodatam, dum *unam* esse dicit Juris Civici renunciationem, si civis Imperio civitatis renunciat & nihilominus intra ejusdem territorium retinet domicilium: *Alteram*, si quis simul fines & territorium excedat. Quæ ultima, cum propria sit, & civitas certis finibus ditionem suam circumscribens, simul prohibere censeatur, ne quis ipsa invita domicilium ibi habeat, qui ejus Imperium nolit agnoscere; hinc eam, relicta priori, jam nostram facio, de ea per totam acturus dissertationem.

§. VIII. Nunc *Juris* sequitur vocabulum, quod unde descendat, JCtus Ulpianus *in L. 1. ff. de J. J.* dicit, Juri operam daturum prius nosse oportere. Esse autem a Justitia appellatum pergit, & elegantem Celsi laudat definitionem, dum Jus artem boni & æqui definit. Alii Jus a jubendo dici volunt, quia qui jubet in foro exequitur id, quod Justitia dicitur in animo seu voluntate. Et sic Campus pateret amplissimus exspatiandi, si hujus verbi amplissimam & diversissimam significationem inter JCtos annotare liceret; sed ne injucundis & diu ante hac ab aliis sufficienter pertractatis sine fructu immoremur, hoc tantum adjicere contendo, Jus, inter plurimos significationis modos, 1. id significare, quod semper bonum & æquum est: Sicut Jus Nat. dicitur immutabile. 2. Prætoris & Judicis, etiam pedanei Sententia Jus vocatur, etiamsi in pronunciando nihil minus quam Justitiam administret; quia non id quod injuste fecit, sed illud quod Judex facere debuisset attenditur. 3. dicitur locus, in quo Jus
red.

redditur a Judice vel Magistratu, etiamſi domi aut in itinere ſive de plano hoc agat, & ubicunque Prætor, ſalva Majeſtate Imperii ſui, ſalvoque more majorum, jus dicere conſtituit. 1. *Jus pluribus* ff. de *J. & J.* 4. Nonnunquam Jus etiam pro neceſſitudine dicimus, loquor verbis Martiani, *l. 12. ff. d. 1.* veluti, eſt in ihi Jus cognationis, vel affinitatis. 5. Denique Jus illud vocatur, quod omaibus aut pluribus, in quaſque Civitate utile eſt; ut eſt Jus Civile, *d. l. 11. ff. d. J. & J.* Et hoc ſenſu in hac ſumitur materia Juris vocabulum, quod facultatem denotat moralem, quæ ſingulis inhaeret Civibus, ut ſecundum eam privilegiis ac Juribus Civitatis competentibus frui poſſint. Wehner. *Obſ. pract. voc. Bürger-Recht Befoldus & Speidelius. v. Stadt.*

§. IX. Denique Civitatis occurrit vocabulum, quod potiffimum dupliciter ſumitur, vel *Materialiter* vel *Formaliter*. *Illo Caſu* 1. late pro univerſo Reipublicæ corpore, ſive Republica ſit per ſe, ſive alii Reipublicæ ſubjecta, Cicero *l. 1. de Republ.* Auguſtin, *de Civit. Dei* *l. 1. c. 15. & l. 15. c. 8.* ita, ut ſub illa etiam Regna, principatus & alii diſtrictus denotentur; ſicuti hoc ſenſu Paterculus, *lib. 1. Hiſtor. c. 3.* totam Theſſaliam ante Mirmindorum civitatem dictam fuiſſe refert. 2. *ſtrictè*, aut pro cætu iisdem legibus conſociato, etiamſi per vicos & urbes ſejuncto. *lib. 4. pr. & § 2. ff. de Cenſ. qualem Saluſtius in bell. Carilin. c. 42.* Civitas Allobrogum, & Cæſari *de bello Gall. lib. 3. & 9.* & nobis adhuc hodie, in pagis Helveticis ſeſe exhibet. Aut ſumitur pro ipſa ædificiorum & prædiorum univerſitate, vel potius, pro ſuburbii, villis, pagis, prædiis & aliis bonis ad Civitatem pertinentibus. *arg. l. 2. pr. l. 87. l. 173. §. 1. ff. d. V. S.* aut etiam pro Populo in civitate exiſtente, *L. 2. §. 13. ff. d. O. J. Novel. 161.* *Formaliter* civitatis accipitur vocabulum, pro Ordine ſeu Statu, regimine & adminiſtratione publici cœtus, ſeu multitudinis, ſub unius magiſtratus legibus degentis, & Gallis *eſtat*, nobis *das Stadt-Regiment* dicitur. Gaiſler. *de Civit. imperial. in proem.* Ucita ſecundum Heſenthal *in Plaſſe Polit. th. 3. & ſequ.* poſt plurimas ab eo antiquiorum & recentiorum Politicorum examinatas definitiones varias, civitas proprie dici queat, diverſorum

hominum Dei & Naturæ ductu, Civilis societatis & beatitudinis obtinendæ causa sub certo ad rationis rectæ normam directo, iubendi & parendi ordine in unum corpus congregata multitudo. Knichen. *in Opere Polit. lib. 1. Cap. 4. th. 9. Explic. 1.*

§. X. Hic adhuc multum de differentia civitatis à Republica, item ab urbe, oppido & sic porro, adducere animus esset, nisi hæc omnia aliquanto remotius à scopo & parum ad rem facientia viderem. Legat illa qui vult, apud Politicos, *Besoldum, Arumæum, Bodinum, Schönborner* &c. in primis apud laudatum Knich. *l. c. th. 9. Expl. 2. ib. Differt autem Civitas.* Hic enim civitas per metonymiam & sicut ipsa Capitis demonstrat inscriptio, pro Jure Civitatis adhibebitur, pro facultate scilicet, utendi fruendi ejus civitatis, in qua quis sedem vel domicilium suum constituit, vel adhuc querit, commodis, privilegiis & libertate. Henon. *Disp. Polit. 2. concl. 24.* Vel ut unico dicam verbo, per *Jus Civitatis* intelligo das *Stadt-Recht*, quod spiritum & vitam municipiorum dicunt Politici. Zahn. *Ichnogr. Municip. cap. 2. n. 11.*

§. XI. Ne vero hic obscuritatis & confusionis me accusare quis valeat; differentiam adesse dico inter *Jus Civitatis* & *Civilitatis*. Illud regulariter est potestas dandi seu condendi è pago vel alio loco civitatem, das *Stadt-Recht geben* / id quod ad regalia majestatis, vel majora Principi reservata referunt, solumque Imperatori, hoc communiter adscribunt. *L. 1. C. de Metrop. Beryt. Steph. de Jurisdic. l. 1. p. 1. c. 1. memb. 2. n. 114. Besold. Thes. Pr. verb. Stadt* Limnæus. *de Jur. Publ. 2. c. 9. n. 128.* Et licet Princeps vel Status Imperii alii, in suis territoriis, vicis quibusdam tribuere soleant das *Stadt-Recht* / sicut hoc fecit Dux Wurtemb. Fridericus anno 1601. dum urbem conderet, Freudenstadt. Fridericus IV. Elector Palatin. Manheimio anno 1606. exstructo. Klock. *de Contrib. c. 5. n. 1. Schottel. de Jure Germ. Special. c. 11. ad fin. & Zeiler Itinerar. Germ. c. 8. & 14.* imo qui plura scire cupit exempla; adeat Christ. Rehebold. *Tr. de Jure Civitatis c. 4.* Interim tamen plurimi Politicorum melius censent, si ad exemplum Ducis Brunsvic. Julii anno 1578. literas in exstrukione Henricopolis ad Rudolphum II. Imperato-

ratores mittentis, teste Schottel. *d. l.* consensum Imperatoris impetrarent, ne literæ sequerentur inhibitoriales, quod a. 1514. à Maximil. I. contigit Alberto Comiti Mansfeld. ex vico quodam prope Islebiam urbem extruere conanti. Thom. Michael *d. Jurisdic. concl.* 12. *lit. C.* Verum in Marchia Electorem Brandenb. absolute Jus habere dandi Civitatem, etiam absque Imperatoris confirmatione, contendit Müller. *Pract. rer. Forens. resolui.* 18. *n. 5.*

§. XII. Hæc de jure Civitatis *Jus autem Civilitatis* proprie sic dictum, est jus recipiendi cives, quibus, uti in antecedentibus dictum, dari solet facultas seu potestas utendi, fruendi commodis, libertatibus & privilegiis civitatis, Germ. *als* *der* *bürgerlichen* *Freiheiten* / *Weibe* / *Erbsitz* / *Gemeinen* / *Nuß* *und* *Nißungen* *der* *Stadt.* *Befold. Thef. Pract. voc. Stadt.* *Knipsch. l. 1. c. 29. n. 1. & 2.* Hoc quia non est de regalibus, hinc cuique magistratui, etiam municipali competit, tanquam consequens administrationis civilis, adeo, ut libere & absque consensu domini superioris, hoc aliis, imo & extraneis concedere queant. Speidel. *Notab. voc. Bürger-Recht.* Mevius *ad Jus Lubec. P. 1. Tit. 2. art. 2. n. 59. & 60.* modo præcedat debita inquisitio, ut constet, quis sit & unde venerit recipiendus &c. *Nov. 80. c. 1.* cum civitatis interfit, non promiscue unum quemvis recipi. *Hahn. ad Wesenb. tit. ff. ad Municip.*

§. XIII. Et hoc ultimum huc loci quadrare, mentique nostræ esse consentaneum est, jus nempe illud civitatis vel civilitatis, de cujus donatione tam multa legimus apud Cicer. *l. 13. Epist. ad Famil. 36. in Orat. pro Archia c. 3. & 4. & pro Corn. Balbo, c. 3. 8. & 9.* ac passim *Livium, Suetonium, Vellejum, & alios* innumerabiles; Hoc dividi solet in *universale*, totius reipublicæ commune: quo sensu cives Imperii Germanici omnes sunt Germani. & *particulare*, quod iterum bifariam consideratur; aut enim est *alicujus Provinciae*, aut *certe cujusdam urbis vel oppidi*: Sicut civis Silesius, & civis Vratislaviensis, *Befold. Polir. lib. 1. c. 11. n. 4.* Ita ut heic loci jus civitatis improprie sic dictum, civilitatis & civicum unum idemque das. *Bürger-Recht* / *signi-*

gnificet. Nam cum de sensu constat, vana nominum vocabula curanda non sunt l. 2. §. 7. C. de Const. pecun.

§. XIV. Hoc tamen adhuc monere vellem, jus civitatis summi quandoque etiam pro pecunia, quam quis civitatis causa des Bürger-Rechts wegen solvit vid. Churfürstl. Sächsl. Residentz Stadt Dresden Statuta, ubi Erlegung des Bürger-Rechts. c. 1. §. 1. f. & Resolut. Gravam. 1653. & 57. Tit. von Justitz Sachen n. 107. Vocatur alias das Bürger-Geld. verum quia de hac nobis non sermo est, tangere saltem volui.

§. XV. Haecenus præmissis iis, quia iuxta monitum Quintil. lib. 5. declamar. cap. ult. ad definitionem nominis pertinent, omnia huc usque dispersa iterum recolligo & amissionem juris civitatis seu civilitatis nihil aliud esse dico, quam juris pristini, h. e. juris commerciorum, cóntributorum atque contractuum, imo privilegiorum, fructuum atque immunitatum, quibus quis vel nativitate, ut domicilii constitutione, in civitate aliqua fuit gavisus, necessitate vel voluntate factam ablationem & derelictionem.

§. XVI. Jam suo ordine sequuntur modi, quibus jus hoc civitatis & civilitatis amittitur; quia vero paulo ante dissertui de jure civitatis proprie sic dicto, vom Stadt-Recht / & civilitatis Bürger-Recht / æquum esse arbitror, ut antequam ad posterius progrediar membrum, universam & ipsam quod attinet civitatem, summo quasi digito demonstrarem, amittere eam jura atque privilegia tripliciter potissimum 1. ob enormissimum in Superiorem commissum delictum, utpote in crimine læsæ majestatis, perduellionis, defectionis, rebellionis, proditionis & megnæ seditionis, cujus exemplum de Rhodiis tradit Tacitus lib. 12. Annal. cap. 18. Idem Byzantio à Severo contigisse Xiphil. in Epitom. l. 74. & Antiochiæ à Theodosio, Theodor. l. 5. Histor. Eccl. cap. 19. auctor est. 2. per totalem urbis & civitatis destructionem, puta per incendia, igne à cœlo delapso, vel ab hostibus incendiariis injecto, vel casu fortuito orto, per terræ motus, aquarum eluviones & alia Reipubl. fata. Knichen. in Opere Polit. lib. 3. cap. 4. per tot. 3. Pro parte, ob publicam utili-

tatem, quia privata vel communitalis etiam utilitas publicæ totius corporis vel universi utilitati cedit. *l. 3. C. de primipil. Zahn. Ichnogr. Fur. Munic. cap. 38. n. 11. & seqq.* Porro ob aliud crimen grave præter recensita commissum. Ob abusum privilegiorum, *c. 63. Caus. 11. qu. 8. Knipschild. de Jurib. Civitat. l. 1. c. 18. n. 5.* Diuturnum non usum illorum, vel ob contrarium usum, aut actum ab illa universitate exercitum; contraveniens enim privilegio, illi renunciaste creditur. *Gædd. in Consil. Marpurg. Vol. 4. Conf. 16. n. 260.* vel renunciacionem expressam, quæ cum cuique libera sit *L. 29. C. de pact. facta etiam servanda est. l. 14. §. 9. ff. de Edil. Edict.* vid. de hac materia ex professo Knipsch. *cit. loc. L. 1. c. 18. per tot. cum seq.*

§. XVII. Jus autem Civitatis, respectu Civis proprie Civilitatis das Bürger-Recht plurimis modis amitti solet. Ubi antiquitatum & Jus Romanum antiquum, si aliquando accuratius introspicere licet, famosa illa *Capitis* se sibi *diminutio*, quæ in *Maximam, Mediam & Minimam* distinguitur. *Tot. tit. Inst. & ff. de Capit. diminut. Ultima* ad nos non pertinet; videamus ergo, quænam fuerit *Maxima & Media.* Illam Imper. Justinianus in *§. 1. J. d. 1.* vocat, cum aliquis simul & Civitatem & libertatem amittit, quod accidit in his, qui servi pœnæ fiunt atrocitate sententiæ, vel libertis, ut ingratis erga Patronos condemnatis, vel his, qui se ad pretium participandum venundari passi sunt. Sublata itaque libertate, quod in iis qui servi efficiebantur contingebat, reliquis quoque duo, Jus Civit. & Familiæ auferebantur, cum nullus servus Civis esse poterat; sic *Regulus* servus factus per captivitatem, Jus amittebat Civitatis. Huc pertinebant ob maleficium aliquod in *Insulam* deportati, qui tanquam mortui reputabantur. *§. 1. J. quib. mod. pair. potest. solv.* Imperator vero servos pœnæ amittere Civitatem quando constituit, notari meretur, quod talis dicebatur ille, qui non alium dominum habebat, quam ipsam quodammodo pœnam, cui addictus est, *Vinnius. ad §. 2. J. d. 1.* Eandem pœnam, Juris Civit. scil. amissionem, patiebantur in metallum vel in opus metalli damnati, ad effodiendum metallum; licet differentia fuerit inter eos, qui

qui in metallum, & eos, qui in opus metalli condemnabantur, quo id vincula fuerit. *L. 8. §. 4. & 6. ff. de pœn.* Non abfimilis pœna fuit eorum, qui in opus publicum dari dicebantur. *l. ult. ff. de Effract.* nisi quod amiffa Civitate, libertatem adhuc salvam retinerent. *l. 17. §. 1. d. 1.* quibus hodie ad triremes damnatos, die fo auff die Galeeren geschmiedet werden, non pauci comparant. *Vinnius. d. §. 2. Inst. quib. mod. jus Patr. potest solv.* Bestiis qui obijciebantur, seu ad bestias damnati iisque dati dicebantur, Servi fiebant. *Dio. lib. 58.* Fere ejusdem cum iis erant conditionis, qui lata sententia in ludum sive venatorium, sive gladiatorium ad voluptatem populi conservandam, condemnabantur. *l. 8. §. 11. ff. de Pœn. Cujac. lib. 13. obs. 10.* Et ad ultimum omnes, qui ultimo damnabantur supplicio, pœnæ olim fiebant servi & per consequens Civitatem amittebant. *l. 29. ff. de pœn. l. 6. §. 6. de Injust. rupt. & irrit.*

§. XIIIX. De *Minori* jam sive media Capitis deminutione loquitur Imper. in §. 2. *f. de Capit. demin.* quod illa contingat, cum Civitas quidem amittitur, libertas vero retinetur, quod accidit ei, cui aqua & igni interdictum fuerit: vel ei, qui in Insulam deportatus est. Erat hæc antiquissima aquæ & ignis interdictionis, modus quidam pœnæ specialis, qua Civitate, salvis tamen majorum Constitutionibus, fontes expellebantur. Neque enim Civitatem, neque libertatem amittere invitus jure Quiritum quis poterat, sicut a majoribus hoc constitutum laudat Cic. in *Orat. pro Corn. Balbo, pro H. Cæcinnæ & pro Domo sua.* Atque ita nec Civitate extrudi, neque ultimo supplicio adfici noxii Cives poterant; hinc ne peccata manerent impunita, inventa hæc ratio est, nimirum ut fontibus aquæ & ignis usus, duorum illorum elementorum, sine quibus vita foveri non potest interdiceretur. His enim vitæ humanæ destituti subsidiis, in alias terras migrare, seque in aliam conferre Civitatem cogebantur, in quam recepti, Romanam amittebant, cum duarum Civitatum Cives eos esse, Romanorum Leges non paterentur. *Cornel. Nepos in vita Pompon. Attici Cic. pro Balbo.* Hoc interdictum autem ut eo durius a singulis observaretur, ne tecto quidem

dem damnatos excipere licebat, aded, ut qui recepissent & cessassent, lege Julia de vi, tenerentur. Paulus *lib. V. Sentent. tit. 28.*

§. XIX. Mansit hujus interdicti usus ad imperatorum usque tempora, quibus loco illius, deportatio reorum in Insulas in Rempubl. inuenta fuit atque suffecta, ne juris antiqui vincula aperte revelli viderentur, ut vetusti moris umbra retenta, qui deportarentur, sic haberentur, quasi aqua & igni interdicti essent. *L. 2. §. 1. ff. de pœn. L. 3. ad L. Ful. pecular.* Et sic etiam per aqua & igni interdictos, nostri deportatos interpretantur. *l. 1. §. hi quibus. ff. de Legat. 3. l. 2. ff. de Publ. Jud.* Briffon, *Antiqq. Jur. Civ. Lib. 3. c. 5.* Hæc deportatio species exilii erat atrocissima, damnatus enim hoc modo, amissa Civitate & bonis publicatis, nervo aut compedibus vinctus, & in navim impositus a Servis publicis in certam Insulam deportabatur, ibique in perpetuum concludebatur. Vinnius *ad §. 2. Inst. de Capit. demin.* quod ultimum hoc sic confinatio, die *Umsänung* dicitur. Qua deportationis pœna, caput exemplum fuisse a civitate, civesque ad peregrinorum reductos conditionem, patet *ex l. 17. §. 1. de pœn. l. 6. de Ins. & releg.*

§. XX. Hinc etiam relegatio differebat a deportatione; Relegati enim licet in perpetuum, omnia tamen sua jura retinebant. *l. 4. l. 7. §. 3. ff. d. Interd. & releg.* sic sententia relegationis, existimationem quidem civis minuebat, interim tamen non penitus consumebat, aut caput de civitate, ut in deportatione eximebat. *l. 5. §. 2. ff. de Extraord. cogn.* Sic nomen exilii licet commune sit, & exules non deportati solum, sed etiam relegati appellantur. *l. 4. & 5. ff. de Interd. & releg.* cum omnes extra solum missi vivere necessum habeant, proprie tamen exilium de deportatione tantum dicitur, acsi proprie id exilium non sit, cum jus civitatis adhuc retinetur. *l. 2. ff. de publ. judic.*

§. XXI. Deniq; ut exemplis res fiat clarior, lege Claudia, ex Senatus auctoritate ad populum lata, Latini, qui fraude civitatem obtinuerant, in urbes latinas, amissa civitate Romana, redire coacti sunt. Bodin. *de Republ. lib. 1. c. 6.* Boethius refert, amississe Romanos Civitatem suam, cum in Colonias mitterentur
la-

latinas. Et Livius *lib. 24.* perhibet, colonias Romanorum, Puteolos, & Salernum deductas, pariter jura Civitatis Romanæ amississe. De Augusto Imperatore, tradit Dion. *lib. 24.* quod Tyrios & Sydonios Syriæ, ob domesticas seditiones, Cizios, Bythiniæ libertatæ privaverit, & amissa civitate servos esse jussit, cum cives quosdam Rom. flagellis caesos morte affecissent. Eandem poenam & ob idem crimen, Claudium in Rhodios atque Lycios statuisse, cit. auctor scribit, additque, quod memoratu dignum puto, in hujus causæ cognitione coram Senatu, quendam Legatorum, Lycium origine & civitate Romana donatum, latine, sed minus apte loquentem, cum audivisset Claudius, civitate privavit, dicens, Romanum eum esse non oportere, qui eam linguam nesciret.

§. XXII. Illud adhuc adjicere teneor, civem Romanum duarum civitatum esse non potuisse civem, quia, ut Cicero loquitur *in Orat. pro Corn. Balbo*, dissimilitudo civitatum, varietatæ juris habeat. Ideo & paulo ante exclamat: O jura prælara atque divinitus jam inde a principio Romani nominis a majoribus nostris comparata, ne quis nostrum plus, quam unius civitatis civis esse possit. Cum antea dixisset, cæteris omnibus populis concessum esse, ut plurium civitatum quisque civis esset; quo errore ductos, pergit, vidi egomet nonnullos imperitos homines, nostros cives, Athenis in numero judicium atque Areopagitarum, certa tribu, certo numero; cum ignorarent, si illam civitatem essent adepti, hanc se perdidisse, nisi postliminio recuperassent. Hæc ille. Confirmat id suo exemplo Pomponius Atticus, qui, ne Jus Civit. Romanæ amitteret, civis Atheniensis fieri noluit. Corn. Nepos *in Ejus vita.* Notanda tamen hic venit limitatio, nisi quis in aliis civitatibus civis evadat ejusdem Principis vel Populi Romani Regimine subiectis; tali enim casu jure etiam Rom. civis reliquarum sub Imperio Romano sitarum civis esse poterat. *L. 27. ad Mancip. L. si quis 7. L. Filii 22. §. manicipes. ff. eod. tit.* Id quod adhuc hodie etiam obtinet in subditis Helvetiæ quinque Cantonum, ubi unius civitatis civis reliquarum simul civis existit. Sic Müller *in Pract. rer. Forens. resol.*

fol. 13. n. 16. seqq. testatur, idem juris esse inter Dantiscanos & Thorunenses, Berolinenses & Colonienfes, ita, ut civis Colonienfis juret simul Senatui Berolinensi & vice versa, salva tamen cujusque Senatus jurisdictione, uti patet ex verbis cujusdam pacti vel Statui, Abends an der Vigilien Petri und Pauli ao. 1432. ibi: der ein Bürger zu Berlin ist / soll auch haben die Bürgerschaft zu Eöln; desgleichen ein Bürger zu Eöln / soll auch haben die Bürgerschaft zu Berlin. Müller. d. l. Licet aliud moris fuerit apud Athenienses, Rhodios, Lacedæmonios & alios, ubi multarum civitatum diversissimarum cives esse poterant. Cic. pro Balbo. & Patricios non raro duarum civitatum simul cives & Patricios existere, tradat Draco. de Jure Patric. f. 248. sequ. c. 3. imo & incolas, civesque honorarios. Arumæus. de Republ. c. 5. Sect. 7. n. 9. Communiter tamen hoc non licere dicunt, ob fidem priori civitati datam: sicut enim Vasallus non potest posteriori domino fidem dare in præjudicium prioris, multo minus civis nondum solutus a priori civitate. Deinde etiam cum duorum corporum ut idem membrum sit, per naturam fieri non potest, ut in plurima officia distracti sensus, dum nullius imperium exaudiunt, nec in tot functiones sese discernere aut parti-ri possunt, vel sub ipsa operarum multitudine succumbant, vel objectorum in contrarium recipientium mutuis pugnis intermorian- tur. Arumæus. d. l. n. ult. id quod approbat Knipsch. postquam diu pro & contra prolixè admodum quæstionem, an unus duarum civitatum vel plurium imperialium, vel etiam alicujus imperialis & alterius municipalis, sive territorii domini civis & subditus esse possit, ventilasset. Lib. 2. de Croit. Imper. cap. 29. n. 135. seqq.

§ XXIII. Sed quorsum ducor, in circulos redeundum est, narratio hucusque modorum, quibus jus civitatis apud Romanos amittebatur, utramque paginam implevit, jam ad hodiernos mores ordine progrediendum est: Ubi statim ab initio notandum venit, in locum deportationis hodie successisse penam Banni, Carpz. P. 3. qu. 140. n. 14. Hepp. ad §. 2. I. de Capit. de-
minus. Admitto in Germania & Polonia, nam in Hispania, Por-
tu-

tugallia & Gallia, hodie non adeo infrequentem esse deportationem, notat Hopp. *d. l.* Hoc v. Bannum a Jctis dlvidi solet, in *Bannum Imperii & Provinciale*. Wehner. *Observ. Pract. Auct. Gail. de pac. publ. lib. 2. c. 1. Illud die Reichs-Acht*; bannitos toto arcet imperio, ac quocunque in loco Imperii domicilium habuerit damnatus, emigrationem injungit, eumque a tutela, vitæ ac bonorum in imperio nostro excludit. *Ord. Carm. Part. 2. tit. 9. §. 2. Provinciale*, bannitos tantum e territorio Principis bannitantis expellit. Interim nihil refert, utrum quis Bannum Imperiale, an Provinciale patiat; utroque enim casu civitatem amittit.

§ XXIV. *Relegatio* adhuc obtinet, adhibita tamen distinctione, an in *perpetuum*, an vero *ad tempus* relegati fuerint. *Illo casu*, imprimis si accesserit fustigatio, dum nunquam reversuri sunt in civitatem, sed perpetuo cruciandi exilio, amittere civitatem in aperto est, Carpz. *Pr. Crim. q. 140. n. 3.* Dn. Præsides in *Usu mod. ff. de Capit. demin. §. 3. & 9. Hoc casu*, ad tempus scil. relegati, cum elapso illo tempore iterum in civitatem redire possint, ac durante etiam relegatione omnia jura in ea civitate relicta retineant integra atque illæta. *L. 4. & 7. §. 2. ff. de Interd. & releg. & saltem actu in civitate commorari prohibeantur*, imo per procuratorem frui possint juribus civitatis, quod secus est in deportatis. Conf. *Carpz. P. 4. C. 47. def. 9. Richter. P. 2. dec. 93. n. 21. seqq.* amississe jus civitatis dici non possunt, modo non ex causa famosa facta sit relegatio. *arg. l. 22. ff. de his qui not. infam.* ideo & ab honoribus atque collegiis removeri non debent, prout præjudiciis hoc confirmat *Cerpz. d. Const. 47. n. 11. & 12. & Pr. Crim. qu. 130. n. 52. Marquard. de Jure Mercat. lib. 4. cap. 1. n. 23. seqq.*

§ XXV. Aliquando ex osum illud relegationis omittitur nomen, & simpliciter præprimis honoratoribus injungitur, ut civitatem deserant, bona sua dividant, ac in alium locum se conferant. *Mev. ad jus Lub. lib. 1. tit. I. art. 6. num. 28.* Qualia exempla in subditis seditiosis & turbulentis, dominis suis refragantibus, vicinisque graves se exhibentibus, aut servitia debita præstare nolentibus se sistunt, *Berlich. p. 1. det.*

dec. 65. n. 7. Carpz. p. 2. C. 52. def. 16. In academiis hic modus relegationis mitior, dici consuevit *Consilium abeundi*, imponi solitum illis studiosis, qui vel poenam relegationis nondum satis promeruerunt, interim tamen suo vitæ genere scandalum atque incommodum cæteris præbuere, vel dignitate aliqua congenita pollent. Alias Mevius ad *Ius Lubec. lib. 1. tit. 1. art. 6. n. 26.* huc referendam esse dicit, poenam illam nonnullis in locis detrectatoribus munerum publicorum dictari solitam, amissionem nempe habitationis & domicilii in urbe, cum indignus sit commo-
do aуре civilis, qui recusat onus civile.

§. XXVI. Succedunt in perpetuum ad triremes vel opus publicum damnati, quos, sicut & ante jam recensitos civitatem amittere, assero arg. l. 8. §. 3. ff. de pæn. l. 17. §. 1. ff. eod. Da Præses in *Usu Mod. ff. de Capit. demin. §. 7.* non tamen eandem in damnatis ad tempus esse rationem existimo, arg. d. l. 8. nihilque adjuvat ipsos hodie, antiqua illa differentia, inter damnationem in opus metalli, & damnationem in opus publicum. *dd. LL. ubi prior poena durior & servilior erat, hæc honestior atque mitior.* Cujac. *lib. 6. obs. 25.* Itaque servi poenæ fiebant in metallum seu opus metalli in perpetuum damnati, *Απόλιδες* autem tantum fiebant illi, qui ad opus publicum perpetuo quidem condemnabantur, h. e. jura quidem civitatis amittebant, libertatem tamen adhuc retinebant. l. 17. ff. de pæn. utroque enim modo civitas amittitur, cum jus civitatis ipsis nullibi reperiatur restitutum. Idem obtinet in damnatis ad triremes, *Stamler. de Servit. per son. tit. 3. n. 21.* Sic etiam damnati ad operas alias in fortaliis præstandas *auff den Bau oder Bestungs-Bau* comparantur damnatis in opus publicum; Imo & immotam hanc ferentiam: Quod omnis ad operas publicas perpetuo condemnatus jus civitatis amittat, propugno cum Dno. Præse in *Usu Mod. d. tit. §. 7.* quicquid etiam contrarii dicat *Stamlerus d. Tit. 3. n. 14.*

§. XXVII. Sed quid hodie dicendum est de maxima illa capitis diminutione, per quam libertas auferrebat, & servus poenæ factus civitatis jura amittebat? Postquam vero servitus inter

m m

C 2

Chri-

Christianos anno circiter 1200. in defuetudinem abijt. Gudelin, *de Jure Nouiff. lib. 1. c. 4.* Grœnweg, *ad rit. Inst. de jure person. Stamler. lib. 1. tit. 1. c. 2.* illam non amplius obtinere in propatulo est, nisi in locum illorum hodie substituere velimus Turcas, in captivitate justo modo detentos; cum enim Christiani ab infidelibus capti, durissima illa seruitutis lege detineantur, *R. J. d. 20. 1542. §. II.* cur non rectorionis jure nostri captivos infideles servorum assumere conditionem, compellere poterunt. Dn. Præf. *in Us. Mod. ff. de Statu homin. §. 3.* Alias nullus jure novo amplius per pœnam servus efficitur *Nov. 22. c. 8.* sed libertatem retinet illibatam. *Auth. sed hodie C. de donat. inter vir. & uxor.* quicquid etiam contra sentiant Carpz, *Pr. Crim. qu. 129. n. 1.* Paulus Voët, *ad Inst. §. 3. quid mod. jus patr. potest. solv.* qui damnationem ad triremes. ad ergastulum publicum, in metallum successisse autumant, sed minus recte Dn. Hopp. *ad §. 2. Inst. d. 1.* quamvis enim jure novo amittant civitatem *l. 29. ff. de panis.* salva tamen ipsis manet libertas. Interim perpetuo addictos carceri, vel ergastulo publico, salvum etiam retinere jus civitatis, affirmare non vereor cum B. Brunnemanno *in Exercit. suis ad inst. ad §. 3. quibus. mod. patr. pot. solv.* Id quod etiam locum invenire mihi persuadeo in ultimo supplicio damnandis, licet enim hi, prout paulo ante dictum fuit, per dict. *Nov. 22. & Auth. cit.* libertatem quidem quidem retinuerint, sed civitatem non æque; consuetudo tamen Germanie plerisque in locis salvam esse condemnatis voluit testamenti factionem. Carpz. *Pr. Crim. qu. 135. n. 22. seq.* Richter. *P. 1. dec. 57.* idem in Saxonia approbatum legimus *in P. 3. Const. El. 6.* modo reorum bona per sententiam Fisco non sint addicta. *per d. Const.* Quod ampliatur, ne quidem testamenta eorum, qui mortem sibi consciverunt, futuræ pœnæ metu, hodie regulariter esse inutilia, secus ac *l. 2. C. qui testam. fac. poss.* constitutum reperitur; ideoque nec civitatem, nec bona apud nos amississe, concludunt Carpz. *dict. Const. d. 13. & B. Brunnem. add. l. 2. C. d. 2. in f.*

§. XXIIIX. Interim tamen certam de ejusmodi damnatis regulam hodie dari vix posse, sed cujusvis Principis, aut populi
illam

illam poenam dictantis voluntatem esse attendendam, puto cum Hoppio *in Usu hod. ad §. 3. Inst. quib. mod. pat. pot. solv. & sedulo ad consuetudines & constitutiones principales respiciendum esse, in hisce casibus, moneo cum Dno. D. Lüder. Menkenio in Tab. suis Synopt. Pandectar. tit. de capite minutis juncta Constit. Elect. Noviss. 8. S. wann aber xc. & Part. 3. constit. 6. Nisi generali & apud omnes fere gentes una eademque poena, crimen aliquod puniatur, sicut obtinet in crimine læsæ majestatis & perduellionis. Accusatus enim & convictus hujus criminis, sive præfens puniatur, sive absens ob duplicatam contumaciam condemnatus sit, non ipse solum qui crimen perpetravit, sed complices etiam criminis ultimo afficiuntur supplicio; si vero effugerint, sicut & priori casu, nihilominus omnibus juribus, & sic etiam civitatis atque incolatus, privilegiis, honoribus atque bonis, aliorum ad instar bannitorum privantur. Quam poenam universis fere orbis gentibus notam nec non executioni mandatam, plurimis & rationibus & exemplis deducit Knichen. *in Opere Polit. lib. 3. cap. 3. th. 10.**

§. XXIX. Nunc videamus an ille civitatem amittat & civis esse desinat, qui abs sua civitate, in qua degit & cujus juribus fruitur, propter injuriam alteri illatam civitati, eidem traditur, hoc sine, ne per ejus detentionem & factum illud illicitum, causam belli contra se præbeat? Ubi statim distinguendum arbitror, an talis civis deditus læsæ civitati, ab illa fuerit receptus, nec ne. Licet enim in l. 17. ff. de Legation. ubi quæstio ventilatur, qua poena ille sit afficiendus, qui legatum hostium pulsasset, & Q. Murium respondere solitum fuisse percipiamus, eum dedi hostibus, quorum essent legati; & tali casu post variorum disputationes sententiam P. Mutii cum cæteris eo collimasse, ut utroque modo, ex civitate expulsus videretur ille, civisque Romanus esse desinat, quem semel populus jussisset dedi, sicut faceret, si aqua & igni interdiceret: Eo tamen nihil obstante, cum in sequentibus verbis legis, maxime autem quæsitum esset in Hostilio Mancino, quem Numantini sibi deditum non acceperant, legatur, quod de eo lex postea lata fuerit, ut civis esset Romanus,

adeo ut etiam Præturam postea gessisse dicatur *d. l. æquum esse* iudicio, ut tradita ponderetur distinctio. Nam pura deditio absque receptione alterius partis, læsa scilicet, in se solummodo est oblatio illius juris, quod civitas habet in suum civem, facta alteri civitati ad hunc effectum, ut tanquam de proprio cive supplicium sumi possit; non autem pura abdicatio & renunciatio. Si itaque deditus ab altera non recipiatur civitate, retinet prior civitas civem, iuraque in ipsum competentia, quod Cicero approbat *in Orat. pro Cecinna, his verbis*: Civis, quem pater patratu dedit, si non est ab hoste receptus, retinet integram causam & Jus civitatis. Et hoc ipsum adeo verum est, ut post hæc civitati adhæc dediti liceat istum vel plane ejicere, vel pro ratione delicti punire, (id quod contigit Clodio, Corfisi dedito, nec ab iis accepto. *Valer. lib. 6. cap. 3.*) aut non punire, ut multa sunt delicta in quibus utrumvis fieri potest. *Grotius de J. B. & P. lib. 2. c. 21. §. 4. n. 7.* Jus etenim civitatis, ut & jura & bona alia, non ipso amittuntur facto, sed decreto aliquo aut iudicio, nisi delictum ipso Jure infamet; tunc enim, etsi populus læsus sibi illatam remittat injuriam, nihilominus is pro infami censi debet, & civitatis membrum tamdiu esse desinit, donec restituatur. *Conring. diff. de cive §. 21.* & nisi lex aliquam factum habere velit pro re iudicata, ut puta per expressam sanctionem si sit constitutum, ut qui talem in casum pervenerit, eo ipso civitate excidisse sit censendus. *Pufendorf. d. Jur. Nat. Gent. & Civ. lib. 8. c. 11. §. ult.* Plane alia ratio est, si deditio à parte læsa sit accepta, hoc enim casu priori civitati omne jus in ipsum perit, quia illa volente sub alterius civitatis Imperium pervenit, adeo ut si postea casu aliquo reversus fuerit civis quondam hosti deditus, civis non nisi ex novo beneficio erit. *l. 4. ff. de Captiv. & postlim.* quo etiam sensu verum esse, quod *Modestinus* de dedito respondit, subjicit *Grotius cit. loc. qui ibid. §. 4. n. 2.* simul exempla deditorum tam ex sacra quam profana recenset historia.

§. XXX. Fluit ex hoc, perdere & amittere civitatem omnem illum, qui hostilia contra civitatem tentat, sive, ut superius dictum

ctum, hæc contingat in crimine læsæ majestatis & perduellionis, sive seditionis atque prodicionis, item collusionis cum hoste facta; duo casu non ipse solum delinquens, sed omnes simul descendentes, sociique criminis puniuntur, & sic jura pariter civitatis amittunt. *Surdus Conf. 438. n. 12.* adeo ut ob delictum semel amissa nunquam recuperari posse, arbitrer per *l. 2. C. de liber. & eorum libert.* *Surd. d. Conf. n. 14.*

§ XXXI. De Civitatis derelictione atque amissione, etiam quo ad *Feminas* quaestio institui solet, *an & hæc viro alterius civitatis nubentes, domicilium mariti, abdicato priori, sequi teneantur.* Quia vero hæc quaestio magis materiam tantum nudam mutationis tractat domicilii, neque simul ad jura civitatis proprie sic dicta amittenda per emigrationem respicit, legat ea qui vult apud *Dn. Eliam August. Stryk. in diss. de mutat. Domicilii. c. 3. n. 3. sq.*

§ XXXII. Potius hic accuratio i lubet aspicere oculo, famolam illam & perutilem sane quaestionem, *an civitas vel dominus territorii pro lubitu, nullo etiam antegresso delicto, subditum invitum expellere, ipsique injungere possit, ut civitatem deserat, domicilium mutet, ac se cum bonis suis in alium locum extra territorium ejus ditionem conferat?* Et fateor prima quidem fronte, dum licentia unicuique concessa pro lubitu domicilium mutandi, sicut in subsequentibus sum demonstraturus, ob naturam correlatorum, non parum me detineri, quin affirmativæ subscribere sententia. Si enim uni sociorum vel contrahentium liberum relictum est, quandocunque velit a contractu vel societate recedere, & hinc etiam civis gaudeat licentia abeundi atque recedendi, cur non ex adverso alteri sociorum vel contrahentium, cur non civitati vel domino superiori concedendum est idem, quod contrahentes aut in societate constituti inter se commune habent? vel clarius, cur domino denegatur jus civitate expellendi civem invitum, si hic illo etiam invito & forte in ejus damnum alio se conferre queat? Inter civitatem autem & civem intercedere mutuam obligationem in aperto est, dum hic operas pollicetur, & ipsi munera atq; onera civitatis sustinenda; illa autem defensionem, protectionem atq; com-

mo-

modum & utilitatem immunitatum & privilegiorum concedat. Et hinc ob naturam correlatorum ab utraque parte eadem latitat æquitatis & paritatis ratio. Verum enim vero a correlatis desumptum argumentum, non spernendæ alias efficacis, hic tamen nullo modo locum invenire potest, quia deterior adeo non fit conditio civitatis, si pro lubitu cives alio migrare queant, quam singulorum civium, ipsos si invitos, & quod maximum est, etiam nullo antegresso delicto, ex arbitrio suo pellere possit civitas: civis enim, licet etiam non adeo obedientem, pi-um atque bonum ad arbitrium civitatis sese composuerit, facile iterum in ordinem redigi ita poterit; civi autem si adm-istratio Reipublicæ displicuerit, aut alias hoc vitæ genus suæ conditioni vel statui inconveniens esse sentiat, quomodo aliter fortunæ consulere poterit suæ, quam per patientiam aut emigrationem. Puffendorff. *d. Jur. Nat. & Gent. lib. 3. c. 11. §. 6.* Scio quidem cum *alleg. Puffend. d. 1.* a civitatibus imprimis antiquioribus Romanorum & aliorum, medium usurpatum fuisse minus odiosum amoliendi cives suspectos, aut supervacuos, & multitudine prægraves, quo cæteris laxior locus fiat, cum eos in colonias transcriberent; sed volentibus hoc plerumque contigisse, *idem subjicit*, dum lautio-rem in coloniis speraverint conditionem, qui domi cum inopia conflabantur, aut ipsi ex oculis civitatis, cui invisi erant, sese subtrahi gaudebant. Quarum exempla coloniarum per multa *cit. aut.* annectit. Sed hic aliud attendendum venit, illi ut plurimum volentes, vel etiam licet inviti, ob publicam tamen utilitatem (de qua paulo post) a iorsu in transferebantur; hi vero inviti exire dum jubentur, injuriam ipsis fieri arbitror, quoniam qui in civitatem aliquam concedit utique omnes suas rationes, sicut in præfens, eidem velut illigat, quas turbari aut everti necessum foret, si quolibet tempore possit expelli. Dn. Puffendorff. *d. 1.* Quod cum sit summe odiosum, inde civis hoc quoque a civitate velut stipulari intelligitur, ne invitus præter meritum possit ejici. Sed contra civitas fortunas suas & incolumitatem uni alterive vulgari civi non superstruxit, adeoque nihil aut parum
ipfi

ipſius intereſt, ſi is pro lubitu demigret. Ubi enim in aliquo exi-
mio cive magnam collocarit fiduciam civitas, ſolet eundem pec-
uliaribus pactis adſtringere, ne pro lubitu diſcedere amplius
poſſit. *Hæc ille. conf. in ſuper Carpz. ad L. Reg. Germ. c. 14. Sect. 2.
n. 6. & n. Struv. Exercit. 50 §. 55.* Dixit laudatus Pufend. no-
tanteſ, invitum præter meritum non poſſe ejici: Ideo ne in to-
tum & ſine ulla exceptione juſta huic ſententiæ ſubſcripiſſe vi-
dear, adhuc caſum utilitatis publicæ hic exceptum volo, quæ ſu-
prema lex eſt *l. 5. ff. de Decret. ab ort. fac.* cujus in exemplum non
paulo ante modum purgandi civitatem per colonias hic repe-
tere poſſem; item Maurorum ex Hiſpania factam ejectionem
Dn. Becman. *Hiſtor. Orb. Georg. Civ. p. 2. c. 1. §. 4.* ſi prolixitas
non reſiſteret. Hoc tantum dico; licitum hoc caſu eſſe Stati-
bus atque Principibus Imperii, ſubditis in religione à domino diſ-
ſidentibus, qui anno 1624. religionis ſuæ exercitium non habue-
runt, & quod accedit, ſi quiete vivere nolint, ſed variis tur-
bationibus & ſeductionibus aliorum anſam præbeant, injunge-
re emigrationem, modo tamen ſpatium quinquennii ad hanc
ipſis relinquatur, per *Inſtrum. Pac. O. & M. Art. 5. §. 37. conf.
Dn. El. Auguſt. Stryk. in diſſertat. de domicilii mutat. cap. 3.
n. 27.*

§. XXXIII. Qua occasione in genere, antequam hoc finia-
tur caput, ſed brevibus examinanda occurrit quæſtio, *an illa per
emigrationem propter religionem facta amiſſio civitatis, libera
civium voluntati relicta ſit, an vero à Superiori injungi poſſit,
adeoque neceſſitatis ſit?* Ubi certum eſt, ante pacificationem Of-
n. b. Monast. hanc quæſtionem pro & contra diſputatam eſſe, uti
inter cæteros refert Gylm. *Tom. 1. Symphor. p. 1. tit. 3. V. 1. n. 1. f. 165.* &
quidem in judicio Camerali, cum anno 1587. die 6. Apr. à Magi-
ſtrato Colonienſi edicto publicato in der Morgen-Sprach/ ſerio
fuiffet prohibitum, ne quisquam civium aliter quam ſecun-
dum Romano-Cathol. doctrinam leges & ceremonias, ſolemnita-
tes & copulationes, Baptiſmum & ſepulcrum pergeret; ſecus fa-
ciens emigrare teneretur, id quod Roſacorbuius quoque in *Pract.
Forenſ. cap. 31. & ſeqq.* facit, ſed ductus pace Religioſa d. ao. 1555.

D

§. 100

wo aber unsere ic. ibi: mit Weib und Kindern an andere Orth
 zihen / und sich nieder thun wolten ic. demum liberae volunta-
 tis esse concludit. At adversariorum scriptores necessita-
 tem hujus mutationis defendunt, vid. Aut. *Autonomie* seu
 Burghardus, Cancellarius olim Colonienf. von Freystellungen
 mancherley Religionen und Glauben. p. 1. c. 8. & p. 3. c. 27. 29. 32.
 Protestantium e contra libertatem illius adstruunt, quos alle-
 gatos vide apud Illustr. Dn. de Jena *de Rat. Stat. diff. 22. Conf. 1.*
lit. D. qui omnes multum de limitata Principis potestate in con-
 scientiam subditorum agunt. Eminent autem inter reliquos
 Carpz. P. 1. Dec. 83. Myler. ab Ehrenb. *de Jure P. P. Imperii* c. 83.
 §. 6. Schüz. *Colleg. Jur. Publ. p. 2. disp. 4. §. 16.* Gylman, *Symphor.*
suppl. Tom. 1. p. 1. lit. 3. vol. 2. f. 217. seq. & Waremund, ab Ehren-
 berg. *in meditam. pro federib. lib. 2. c. 1. n. 68. sequ.* Schönborn. *Po-*
lit. lib. 4. c. 6. Quibus claris denique verbis assentitur ipse
 textus *Instrum. Pacis* diversis in locis. Quo vero caute, sicut &
 res ipsa, exposcit, hic procederere queam, distinctio adhibenda est
 aut enim cives diversa imbuti religione à domini territorialis
 vel reliquorum civium, illa ipsa quem profitentur religionem
 anno illo notabili atque critico 1624. gavisi sunt, aut non-ultimo
 casu iterum videndum, an quiete vivant, officium suum cum
 debito obsequio (uti verba *Instrum. Pac. O. & M.* sonant) &
 subjectione adimpleant, nullisque turbationibus ansam præ-
 beant; an vero in contrarium immo rigeros atque seditiosos
 contra Principem se exhibeant. Jam decisio ex ipsis *Instrum.*
 verbis petenda venit, ubi, illos quod attinet qui anno 1624. pu-
 blicum vel privatum religionis habuerunt exercitium, *Art. 5. §. 31*
 dispositum, quod retinere debeant etiam in posterum, una cum
 annexis, confessionis suæ exercitium, neque per consequens ad
 emigrandum cogi possint. conf. Scharfchmid, *in addit. ad*
Schüz. Colleg. Publ. p. 2. diff. 4. §. 16. Altero casu, si quiete & de-
 bita erga superiorem reverentia vivant, *Art. 5. §. 34.* præcipitur,
 patienter ut tolerantur, (iterum utor verbis *Instrum. Pac.*) &
 conscientia libera domi devotioni suæ, sine inquisitione aut
 turbatione, privatim vacare, in vicinia vero ubi & quoties vo-
 lue.

luerint, publico religionis exercitio interesse &c. non prohibeantur. Ex quibus porro verbis luce meridiana clarius apparet, per tolerantiam nullo modo indigitari necessitatem abeundi. Dn. de Rhetz. *diff. Jur. publ. 2. de Jur. Stat. Imp. circ. sacra c. 4. n. 11. sequ.* Denique ultimam divisionem quod attinet, refractarios scil. atque inquietos, ad emigrationem cogi posse, omni caret dubio, ita enim verba sonant *Inst. Pac. Art. 5. §. 36. ibi: si à Domino territorii emigrare jussus fuerit, & §. 37. ibi: sive voluntarie sive coacta emigrantes.* Quod utrumque ex ultimis §. 34. præced. verbis, si nempe contra faciant subditi, explicandum esse, unanimis interpretum est sententia, vid. latius *Knipsch. de Civit. Imperii l. 2. c. 3. n. 165. seq.*

§. XXXIV. Et sic, ne labor excrescat, colophonem capiti huic primo impono, justo ordine, atque notata methodo, postquam de variis civitatem amittendi modis egi, ad modum illum specialem renunciationem scil. liberam peracturus in subsequentibus. Si ergo

CAPUT II.

De amissione Juris Civitatis in specie
per resignationem voluntariam facta, deque hujus æquitate & justitia.

An beneficium resignationis liberioris civibus competat, libertati que illorum relictum sit? *regnus haberi cæperit pro derelicto? §. 5.*
Et relictum esse, ob concessam univernique Juris sui renunciat, probatur. §. 2. *Per resignationem commoda quædamque sentiunt civitatis. §. 6.*
Romanis aliisque gentibus licitum fuit. §. 3. *Hodie per consuetudines domicilium etiam originis mutare licet. §. 7.*
Respondet hæc resignatio libera Juri Naturæ. §. 4. *Consentit consuetudo & LL. fundamentales Imperii. §. 8. & 9.*
An Civis quis esse desinat, si Rex sine successore moriatur, aut *Et Auctores quam plurimi. §. 10.*
Resignatio fieri quandoque potest invito Superiore. §. 11.
Et propter religionem. §. 12.

*Etiā ab illo, qui ad operas al-
lias tenetur. §. 13.*

*Limitationes atque exceptiones
ad Caput. 4. usque reservan-
tur. §. 14.*

*Sequuntur objectiones. Civis o-
riginarius jure civ. resigna-
re prohibetur, curiales item
& federati. §. 15.*

*Mutua illa inter Dominum &
subditum naturalis obligatio
prohibet resignat. §. 16.*

*Emphyteuta pro lubitu an possit
ab Emphyteusi recedere. §. eod.
Per resignationem salus civita-*

*tis publica diminuitur. §. 17.
Clientes invito protectore Jus
excutere protectionis pro lu-
bitu non possunt. §. 18.*

*Prohibet resignationem Consti-
tutio Caroli M. & Henrici §. 19.
Item Constitutio Friderici II. Au-
rea Bulla & Recessus Imperii
de anno 1555. §. 20.*

*Transitus ad solutionem obje-
ctionum. §. 21.*

*Sequuntur responsiones, dubio-
rumq; resolutiones. §. eod. §. 22
23. seqq. usque ad §. 30. & ult.
capitis hujus secundi.*

§. I.

Refert autem heic maxime scire, antequam ad personas resignantes, modumque seu formam deveniamus *cap. 3. & 4. an etiam hoc beneficium* (uti recte à nonnullis audit) *civibus competat & libertati illorum relictum sit?* Prolixam, enim brevis hæc quæstio, auguratur responsionem & ventilationem; quo tamen eo distinctius eam evolvere possim, primo omnium adferam argumenta & probationes, *liberam utique omnibus relictam esse civibus hanc resignationem* probantia, postmodum *dubia & objectiones* inferere liceat, quas suo ordine demum subjicientur *dubiorum resolutiones atque responsiones.*

§. II. *Fam primum quod attinet, licentiam illam liberere resignandi defensurus, illa statim arridet sententia magni Pufend, dum, qui civitati, inquit, se adjungit, cura sui ac rerum suarum haud quicquam sese abdicat, sed id potius agit, ut infigne firmamentum sibi circumponat. Quia tamen sæpe contingit, ut regimen publicum privati alicujus rationibus parum expediat; aut alibi commodius iisdem passit prospici: &*

VE-

vero postulari nequit, ut ad unius aut paucorum lubitum respulca reformetur: proximum erit, ut ipsius sit concessum per migrationem rebus suis consulere. Et migrandi licentiam denegare velle, idem foret, atque liberis hominibus imperare, ne supra parentum suorum conditionem unquam adspirare audeant. laud. Puffendorff. *d. l. lib. 3. c. 11. §. 2.* Accedit, quod cum quilibet rei jurisque sibi competentis libertinus sit moderator atque arbiter *l. 21. C. Mand.* cur ille jus civitatis in suum commodum & vitæ socialis utilitatem sibi à civitate concessum, iterum dimittere & abdicare impotens reputetur? Arumæus *disc. 6. ad A. B. cap. 16.* In quæstione enim, num cuiquam juri renunciari possit, videndum semper est, an jus de quo quaeritur, inductum fuerit pro ipso resignante, an minus. Hoc modo posteriori illicitam esse, nemo negabit. Hinc etiam juri publico, quod principaliter in favorem renunciantis introductum non est, renunciari nequit. *arg. l. 1. §. 2. ff. de J. & J.* neque juri privato, quod favorem renunciantis principaliter non respicit. Et sic non amittere videtur rem, cui propria non fuit. *L. 13. ff. de R. J.* Verum priori casu aliter sentiendum, ubi notum est, quemlibet juri pro se introducto renunciare posse. *L. si quis C. de Pact. Vivius lib. 2. dec. 360. l. 41. v. quia ff. de Minor. XXV. ann.* imo licitum esse, juris sui persequutionem, aut spem futuræ perceptionis reddere deteriorem. *l. 45. v. cum liceat ff. de Pact.* Jam autem quis non videt, jura illa atque privilegia civium in illorum stabilita fuisse emolumentum; sicut ergo beneficium invitus nemo accipit, nec acceptum retinere necessum habet. *l. 69. ff. de Reg. Jur. & l. 16. C. de Jure deliber.* pari modo civis illud pro sua parte repudiare valebit, Arumæus *ad A. B. disc. 6. ad cap. 16.* cum quod maximum est, renunciatio solum renunciantibus, non etiam posteris noceat, Klock. *Vol. 1. c. 6. n. 200.* & Patris resignatio filiis non auferat jus quæsitum. *Id. ib. cap. 7. n. 932. & 934. Mev. ad Jus Lubec. Lib. 2. p. 282.* denique renunciacionis ea natura sit, ut nec ad alias personas, nec ad res alias, quam de quibus nominatim actum est, extendatur. Nic.

Boët. *quæst.* 23, n. 9, ad fin. Anton. Faber in *Cod. lib.* 4, *Tit.* 21. def. 15. n. 2.

§. III. Sic civibus jam olim Romanis, tanquam libertatis fingnum hoc jus competiisse, Cicero laudat in *Oratione pro Balbo*, ne quis in civitate maneat invitus. Hæc enim, *inquit*, sunt fundamenta firmissima nostræ libertatis, sui quemque juris & retinendi & dimittendi esse dominum. Consentit *l. 5. & 12. pr. ff. de Captiv. & postlim.* Et apud Hispanos liberum cuique adhuc hodie esse alio commigrare & alienæ civitati se adscribere, modo id testato apud Principem fiat, refert Bodinus *lib. 1. de Republ. c. 6.* Philippus Longus Rex Franciæ 10. 1318. legem tulisse fertur, ne libertas mutandi domicilium cuiquam eripiatur, utque Magistratus civitati priori resignantes, mutatis sedibus in suam recipiant civitatem, ea adhuc lege, ut eodem ipso anno in nova civitate, domum tribus drachmis vendi solitam, sibi emant, ac Patrono domicilii originis id norum faciant: postmodum vero, ut in ea civitate, in quam recepti, a Calendis Novembribus usque ad sextum Calend. Julii subsistere, & eadem tributa, antea pendere solita, conferre teneantur. Id. *loc. cit.* Et si unicum adhuc exemplum adjicere licet prioribus valde conforme, optio datur subditis Comitatus Ruscionensis, a Gerardo, ultimo eorum Comite, in testamento sub Imperio Ludovici Junioris, Galliæ Regis, condito, quod apud Puteanum amisso exemplari authentico, adhuc extat in extracto; ubi dico optio ipsi datur, sub Gallo, an Hispano esse mallent. Burgoldens. *ad Instrum. Pac. P. 1. disc. 6. p. 191.*

§. IV. Hæc autem libera civitatis mutatio optime respondet Juri Naturæ; Constat enim, natura unumquemvis nasci liberum, ac facultatem habere, de rebus suis disponendi pro lubitu, quod summe contrarium naturæ esset præceptis, facultatem commorandi ubi velit, libero homini adimere, cum illa ipsa natura nos certo loco non affixerit, quasi adscriptitios, sed totum orbem inhabitandi concesserit, ita ut patria sit ubicunque animo bene est. Joh. Hatn. *sch in disc. de Subdit. vassal. client. Concl.* 2. adeo ut quilibet, mundanum se potius cum Socrate, quam
gle-

glebæ certæ adscriptum ferre debeat. Ad quod Val, Flaccus l. 7. respexisse videtur, dum ita canit; Omnibus hunc communem animantibus orbem, communes & crede Deos; patriam inde vocato, qua redit itq; dies: nec nos DIs nata malignis cluserit hoc uno semper sub frigore missis, fas mihi non habiles & fas tibi linquere Colchos. Certe enim civitati sese qui adjungit, id fecisse non præsumendus est, ac si cura sui & rerum suarum in totum sese abdicasset; sed id potius egisse, ut insigne firmiter sibi circumponat. Id quod primariam causam extitisse apud illos, qui civitates condere & ab injuria aliorum tutos se reddere primis illis mundi temporibus cogitarunt, unanimis Politicorum omnium fere est sententia, & in constituendo superiori salutem societatis civilis eo felicius promovere quæsierunt.

§. V. Hinc etiam nonnulli adhuc civem desinere dicunt, si Rex sine omni hærede ac successore moriatur, aut regnum haberi cœperit pro derelicto; Singulos enim tunc in libertatem abire naturalem. Verum falsam horum esse opinionem, inde demonstrat B. Pufend. *d. J. N. & G. lib. 8. c. 11. pr.* quod cum planum sit, regnum ejusmodi casu non penitus dissolvi, sed in formam interregni recidere; pereat itaque tunc obligatio quidem civium erga Regem, cum nullus amplius existat, ita tamen ut primævo adhuc Civitatis pacto inter se cives conjuncti maneant.

§. VI. Sed aliquanto a scopo recessi, redeo itaque inviam, ubi ex hac migrandi licentia commodum quandoq; sentire civitates in comperto est, adscitis aliunde in locum discedentium pauperum nonnunquam atque seditiosorum civium, aliis viris egregiis quique sua in Civitate præsentia, pauci licet, magis accelerare possunt commodum, quam abiturientium quandoque numerus bis duplicatus. Imo multos etiam civitates ideo parum curare, Politicorum turba docet, an sui cives migrent, sed potius remedia quærere, quomodo non paucos, licito tamen modo & volentes, ne ej:cti videri possint, utpote in Colonias transferendo, dimittere queant, quod multitudine hominum nimis labo-
rent

rent, & publica civitatis salius eo melius conservetur; cum non ubique civitati proficuum sit, abundantiam civium superbire catalogo, circa eum, qua licita modo ratione possint, minuendam, semper sint sollicita. conf. Pufend. d. l.

§. VII. Caterum Joh. Bodin. l. i. de Republ. c. 6. n. 57. in fin. notat, apud omnes populus id obtinere, ut amittere vel retinere civitatem civibus liceat, modo velint, & potissimum hoc ita se habere in populari statu, ubi singuli cives majestatis quodammodo participes sunt, post plures alios Gerlach. Buxtorff. ad A. B. th. 29. lit. Notanter autem & apertissime Andr. Gail. lib. 2. obs. 36. n. 5. & sequ. scribit, quod licet domicilium naturale vel originis Jure communi immutabile sit, per textus cit. aliter tamen se habeat ubique consuetudo & praesertim in Germania recepta: ubi civis originarius renuncians civitati, & domicilium alio transferens, civis esse definit, non solum quo ad munera, verum etiam quoad jurisdictionem; & eo ipso quod mutat domicilium, perdit privilegia Civitatis, cum secund. Matth. de Afflict. decis. 384. civis deserens civitatem, perdit privilegium civitatis & definit civis esse.

§. VIII. Et hoc ita esse in nostro Imperio Rom. Germanico, ad notissimam Imperii praesentem & quotidianam experientiam provocat, Henr. Bruning. de Var. Univers. spec. th. 17. in specie autem corroborat hoc ipsum Recessus Imperii de anno 1555. cujus §. 24. cujus dispositio, ut verbotenus hic inseratur, est re esse arbitror, & ita se habet: Wo aber Unserer/ auch der Chur- Fürsten/ Fürsten und Stände Unterthanen/ der ältern Religionen wegen/ aus Unserer/ auch der Chur, Fürsten/ Fürsten und Ständen des heiligen Reichs Landen/ Fürstenthümern/ Städten/ oder Flecken/ mit ihren Weib und Kindern an andere Orthe ziehen/ und sich nieder thun wolten/ denen soll solcher Ab- und Zuzug/ auch Verkaufung ihrer Haab und Güter/ gegen zimlichen billigen Abtrag der Leibeigenschaft/ und Nachsteuer/ wie es eines jeden Orths von Alters her üblich hergebracht und gehalten worden ist/ unverbindert männigliches/ zugelassen und bewilliget/ auch an ihren Ehren und Pflichten allerdings unentgeltlich seyn.

§. IX.

§. IX. Concordat Instrument Pac. O. & M. *Art. V. §. 30. ib.* Cum &c. dudum in Pace Religionis talium statuum subditis, beneficium emigrandi concessum &c. & §. 36. Quodsi vero subditus qui nec publicum nec privatum suæ religionis exercitium anno 1624. habuit, vel etiam qui post publicatam pacem religionem mutabit, sua sponte emigrare voluerit, aut a territorii domino iustus fuerit, liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere &c. & §. 37. *ibi*: neque sive voluntarie sive coacte emigrantibus, nativitatibus, honestæ vitæ &c. testimonia denegentur, aut iidem reversalibus in usitatibus vel decimationibus substantiæ secum exportatæ, plus æquo extensis prægraventur, multo minus spontaneam suscipientibus emigrationem, servitutis aut ullo alio prætextu impedimentum inferatur. & §. 39. *ibi*: Si vero sua sponte emigrarint, & bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commode non possint, &c.

§. X. Hæc sint præcipua ex legibus Imperii fundamentalibus loca probantia, quorum intuitu, tanquam norma quotidie fere in Imperio nostro ita in substrata materia pronunciari, non Gilius modo *loc. cit. n. 10.* sed & Hahnus *ad Wesenbec. tit. ff. ad municip.* responso Jctorum Helmstadiensium, *die 8. Aug. anno 1631.* præmissa ibi quæstione pro & contra ventilata, corroborat, quod hic, ut inferatur, non necessum judico. Consentunt omnes, quos evolvere in hac materia mihi contigit autores, adjectis licet limitationibus (quas in subsequenti Cap. 4. de forma atque modo resignandi acturus adferam) jureque communi & hodierno Imperii receptam hanc esse consuetudinem asserunt atque propugnant. Quorum saltem præcipuos adhuc ut hic adjiciam, non potui non omittere. Agnen itaque ducunt, Illustr. Dn. Pufendorff, *de F. N. & G. lib. 2. c. 11.* Grotius *de Fur. Bel. & Pac. lib. 2. cap. 5. §. 24. & 57.* B. Brunnem, *ad l. 31. ff. ad Municip. n. 2.* Christ. Befold, *de Fure Civium. cap. 2. §. 11. p. 42.* Henr. Klock, *de Veßigal. Concl. 63. tit. 6.* Joh. Marci, *Responso. Jurid. resp. 1.* Schœnborn, *lib. 3. Politic. c. 34. vers. Cæteri.* Bodinus *de republ. lib. 1. c. 6.* Mart. Mager, *de Advocat. Armat. cap. 16. n. 126.* Dn. Ahasy, Fritsch, *in Tract. de Resi-*

gnat. cap. 9. Dn. El. Aug. Stryk. *diff. de Domicilii Mutatione. cap. 2.* Arumæus *diff. 6. ad A. B. cap. 16. n. 11.* Besold. *Theſ. Pract. Speidel. & Wehner. voce Abſchoß.* Cruſius *de Jure detract. e. 1. n. 9.* Frid. Müller. *in Practica rer. forenſ. Marchica. reſolut. 16. n. 3.* Conring. *differt. de Cive. §. 24.* Gail. *lib. 2. Obſ. 35. & 36. n. 7. ſeq.* ibique Bernh. Groëven. *Conſid. 2. n. 3.* Knipſchild. *de Jure Civit. Imp. lib. 2. cap. 20.* Manzius *decif. Palatin. dec. 18.* Mevius *ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 69. & p. 5. dec. 240.* Zahn. *Ichnogr. Jur. Munic. c. 14.* Dn. de Rhetz *Inſt. Jur. Publ. lib. 2. tit. 14. §. 6. & 7.* Dn. Ringk. *Progymnaſm. Prax. Jurid. Progymn. 14.* Myler. ab Ehrenbach. *de Principibus & Statibus Imperii. cap. 63. §. 4.* Pauermeiſter. *de Juris dict. p. 2. c. 8. n. 38.* Matth. *de Afflict. decif. Neapol. 384. n. 13.* Mingius *de Superior. Territor. conclus. 83. & c.*

§. XI. Quos inter quidam adhuc reperiuntur, qui dicta ampliant & ulterius libertatem resignandi atque emigrandi extendunt, ut etiam diſcedere liceat, non ſolum conſentiente, verum etiam invito & diſſentiente domino vel civitate: ut videre licet apud Arumæum, *ad A. B. d. l. Mager. d. cap. 16. Advoc. arm. n. 127.* B. Ziegler. *ad Calvol. Prax. §. Civitas. n. 48.* Struv. *Synagm. Jur. Civ. Exerc. 50. th. 54.* Schepliz. *ad Conſuetud. Brandenb. p. 4. tit. 14. §. 1. n. 8.* Myler. ab Ehrenbach. *d. l. n. 4.* Liebenthal. *Colleg. Polit. Exercit. 15. Quæſt. 8.* Knipſchild. *d. l. lib. 2. c. 20. n. 2. & c.* Cum juridiſctio Senatui in cives conſeſſa non tantæ ſit efficaciæ, ut ſemel eos in numerum civium adſcitos, poſtea invitos perpetuo detinere poſſit. Ziegler. *d. l.* ſed eo etiam invito civiliſcitum ſit domicilium ſuum alio tranſſerre & emigrare, modo malitioſe non fiat. *l. 15. §. pen. ff. ad Municip. l. 12. ff. de captiv. & poſſim.* Verum an ſimpliciter ubique hæc procedat tam uniformis omnium aſſertio, cum hic ulterius locum de ea diſſerendi non videam, ad ſubſequens Cap. 4. remittere lubet; uti & ſequentem aliam & communem quorundam opinionem, liberam adeo & juſtam eſſe civitatis renunciationem, ut nullo modo cenſendum ſit, ſtatutum ſimpliciter hac in re contrarium valere poſſe, quo quis prohibetur, ne domicilium mutet, quia naturali libertati nimium quan-

quantum adverteretur. *l. 71. §. 2. ff. de cond. & demonst. arg. l. 28. §. 1. ff. qui & ex quib. caus. maj.* Klock, *de Contrib. c. 1. n. 242.* Rummelin, *ad A. B. diss. 5. th. 5. Myler. de Princip. & Stat. Imp. c. 63. vers. nec cens. Schepliz. ad Consuet. March. p. 4. tit. 14. §. 2.*

§. XII. Ulterius permissam esse etiam propter religionem civium renunciationem à religione domini dissidentium, in antecedentibus, tum ex *R. F. de anno 1555. §. wo aber Unsere.* tum etiam ex *Instrum. Pac. Art. 5. §. 30. 36. & 38.* demonstratum fuit.

§. XIII. Denique adhuc idem beneficium competere illi asserit Manzius *Decis. Palat. 18. n. 19.* etiam si ad operas teneatur; quia operæ die *Schaar-Werke/ oder Grohn-Dienste/* regulariter à rusticis nostris tantum occasione & contemplatione bonorum debentur: Possunt ergo rustici hoc modo prædium, cui talia adhærent servitia, dimittere, vendere, repudiare, atque ita ab illis sese liberare. Colerus *de Process. Execut. p. 1. c. 9. n. 75.* Ultimo tandem & in genere libertatem & justitiam hujus resignationis tanquam beneficii probaturus, plurimorum ut refert Eric. Mauritius *in Posit. Jur. Feud. Controv. Decad. 13. pos. 9.* & vulgarem JCtorum sententiam, qui omnia exemplo vasalli clarescere notant, cum ille, quamvis beneficium maxime à domino obtineat, id tamen ei si velit, etiam invito refutare possit, *c. un. in f. de Vasall. qui cont. Const. Lorhar. 2. Feud. 38. & c. un. de Vasall. decrep. etat. 2. Feud. 14.* cum, ut superius jam dictum, in-
vitus nemo beneficium accipiat vel retineat *l. 69. ff. de R. F.*

§. XIV. Hæc sunt quæ ad corroborandam æquiorē & notiorē sententiam pro libertate resignationis adducta fuere; Cum vero nulla, juxta, brocardicum illud, *regula inveniatur sine ulla exceptione*, è re esset, ut & hic asserti subnectere limitationes debitas non differrem: Verum enim vero, quia hæc potius ad modum & formam pertinent, quando scilicet & quomodo, & quibus conditionibus institui debeat à cive migrante hæc resignatio, ut liberum fortiatur discessum, hinc ne crambem bis coctam apponere mihi incio contingat, cum gratia tamen *Benev. Lectoris*, limitationes hic annexere jam super sedeo, *in Cap. legu. 4to. ubi de forma resign. oratio erit formanda, tanquam*

loco opportuniore, ea allaturus. Nunc potius de eo sollicitus ero, quomodo *objectiones* hinc & inde deprehensas atque obstantes elidere possim.

§. XV. Primam autem omnium illam deprehendo objectionem desumptam ex jure civili, ubi domicilium naturale vel originis civis originarius vel municeps, mutare aut domicilii translationem instituere cum effectu non potuit *l. 4. C. de municip. l. 10. & l. assumptio. 6. ff. ad munic. l. Jura, ff. de R. J. Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 5. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 16. Brunnem. ad d. l. 4. C. ad Munic.* Imo quod & incolae, ut ut maxime alias ipsi liberum sit incolatum mutare, si muneri alicui publico jam sit destinatus, non possit, nisi perfecto munere, incolatui renunciare *l. incolae 34. ff. ad Municip. 2. Curiales vel Decuriones antiquitus fortunam suam mutare non poterant, sed in curiis perseverare suis necessum habebant, l. 41. l. 50. C. de Decurion.* Et in foederibus moris fuisse, Principibus obtestari, se foederatorum subditos & vassallos minime esse admitturos. Cujus exemplum recenset Cicero in *Orat. pro C. Balbo*, qui ipse, prohibente id clausula foederis Gaditani, ne scilicet quis foederatorum à populo Romano reciperetur civis, à Pompejo civitate Romae, tanquam confederatus donari non poterat. Id quod & Gallicidem contigisse scribit; & Bodinus *lib. 1. cap. 6. de Republ.* refert, adhuc hodie idem jus inter Gallos & Helvetios, ob foedus anno 1520. ictum obtinere. Imo consuetudine aliarum gentium omnibus Principibus atque civitatibus, pro jure Majestatis & Imperii, cives domi semper continere licuisse, aut licere, subjicit id. Bodin. *d. i. Surd. Conf. 210. n. 14. Vol. 1. Knipsch. d. l. lib. 2. c. 6. n. 193.* ita ut si ab alio detineantur vel alibi operentur, domum revocare possint. Id. *ib.*

§. XVI. 3. Occurrit mutua & correalis inter dominum & subditum obligatio naturalis; Sicut enim dominus subditos alienare nequit, vel dominus vassallum invitum, *per c. 1. §. si quis. 1. Feud. 22. c. . §. priorena. de prohib. Feud. alien. per Frid. 2. Feud. 55. l. invitus & ibi Gl. ff. de fideic. libertat. Menoch. Conf. 264. n. 27. & Conf. 377. n. 10. Matth. de Affl. & dec. 265. n. 31.* Imo jus ali-

alicui questum ipsi invito per Imperatorem, nequidem ex plenitudine potestatis, auferri queat. Knipsch. *de Civit. Imp. lib. 1. c. 18. n. 11.* sic & e contra subditi alteri, quam vero domino, se submittere non debent; cum subditi se habeant ad dominum, ut liberi ad patrem. Thomas Michaël *de Jurisdic. Concl. 138. lit. b. 4.* Emphyteuta non potest pro lubitu suo ab emphytevsi recedere Valascus *de Jure emphytev. qu. 38. n. 25.* conf. Jus Bavaric. *tit. 21. art. 16. fol. 276.* ergo neque civis a civitate, vel inquilinus pagi a pago.

§. XVII. 5. Per hanc liberio rem civium resignationem Fiscus contra sui naturam tabescit, publica civitatis munia & expeditiones impediuntur, *Nov. 43. in proem.* & sicuti Imperii augusta celsitudo illustrium fundorum occupationibus depressa vilescit, Zach. Victor. *de causis exempt. concl. 8.* sic etiam civium emigratione bonorumque transmissione civitas decrefcit; diminuntur divitiæ & dignitates, in quibus decus & splendor civitatis consistit & Reipublicæ, Schurff. *Consil. 22. n. 1. Vol. 2. 6.* Interest etiam Reip. per plures consuli. Plutarch. *de Republ. Marfil. de Magistrat. l. 2. c. 11. n. 7.* ubi enim major numerus, ibi zelus dexterior præsumitur, *c. Ecclesia. X. de offic. deleg. ac plura habere membra conducit, cum quo major numerus civium, eo major potentia, splendor & securitas civitatem replet.* Knipsch. *d. l. p. 145.*

§. XVIII. 7. Clientes, si semel alicujus protectioni se subjecerunt, pertæsi protectionis, invito protectore jus excutere protectionis nequeunt, nisi pacto ab initio renunciationem sibi reservaverint, cum semel alicui jus questum sine voluntate atque ejus consensu, ipsi iterum auferri non possit. *l. f. ff. de pact.* Thom. Maulius *de homag. tit. 11. de Jure protect. n. 17.* Monzius *Decis. 18. n. 5.* Mindan. *lib. 2. de mandatis tit. 8. c. 14. n. 28.* 8 Patres fam. qui cum ab initio civitatis jecerunt fundamenta, pacto intelliguntur singuli singulos obstrinxisse, quod ipsi suas vires in commune velint conjungere. Pufend. *de F. N. & G. lib. 2. c. 11. §. 2. inf.*

§. XIX. 9. Antiquissima extat *Constitutio Caroli M. de pace*

constituenda & conserv. & de divis. regni facienda inter filios, quæ apud Goldastum *Tom. I. Constitut. Imperial. fol. 10.* legitur, & in *S. 10.* hæc verba continet: Similiter præcipimus, ut quemlibet liberum hominem, qui dominum suum contra eius voluntatem dimiserit, & de uno regno in aliud profectus fuerit, neque ipse Rex suscipiat, neque hominibus suis consentiat, ut talem hominem recipiant, vel iuste retinere præsumant. Hoc non solum de liberis, sed etiam de servis fugitivis statuimus ordinandum, ut nulla discordiis relinquatur occasio.

10. Huic non absimilis est illa *Henrici constitutio*, quam exhibet *Id. Goldast. ib. fol. 79.* & inscribitur: *Künig Heinrichs / Keyser Friedrichs des andern Sühne / Constitutio von den Zwengen und Pfolbürgern.* ubi statim *cap. 1.* hæc leguntur verba: Und ernstlichen wöllen und gebieten wir 1c. daß keiner der Eigen sey / weder heimlich noch öffentlich zu dem heyl. Kirchen-Ambt oder Gohhuß gebracht / weder Er noch seine Güter werde / es geschehe dann mit siner anerborenen Herren wissen und willen. *Cap. 4.* ita: Item die Bürger / die do Pfolbürger genannt sind / sollent gänglich abgelegt werden. & *Cap. 5.* Item, der Fürsten / der Edlen und der Kirchen eygen leut sollent in Unsern Städten nicht ingenommen werden.

S. XX. II. Accedit Constit. Friderici II. von den Pfolbürgern. apud Goldast. *loc. cit. fol. 87.* quæ *Cap. 2.* ita sonat: Wir sehen und gebieten / daß man dy Pfolbürger allenthalben lasse. Wir wollen in Unsern Städten keinen. 2. Wir verbieten auch daß Nyemand kein Montmann hab. Denique consentit *REC. IMPERII de Anno 1512.* zu Trier und Cöln. *S.* Und nachdem sich manningfältig im Reich begiebt / daß ertliche leichtfertige Unterrhanen / umb verschuldete Sachen von Ihrer Herrschafft abtreten und räumig werden / dem Rechten zu entflühen oder sich sonst unziemlicher weiß wieder ihre Herrschafft oder Nachbarn empören und Unwillens beseßigen ihre Herrschafft oder desselben Unterthanen bedrauen 1c. wollen: Haben wir / denselben zu begegnen / geordnet und gesetzt / daß hinführo niemand dieselbe wissenschaft enthalten / hausen / herbergen, oder dergleichen Vorschub thun: Sondern sollen

sollen sie die Obrigkeit / darunter sich solche ausgetretene hielten / so bald sie dergleichen Untreu vernehmen / oder verstanden hätten / zu Pflichten annehmen etc. in antecedentem vero idem statuit A. U. R. BULLA. Tit. 16. von Phalbürgern. *per totum*, qui titulus verbotenus si hic inferi deberet, dimidiam facile impleret paginam, hinc illud facere hic omitto, & loco opportuniore omnia refero.

§. XXI. Et sic dubia quaedam proposuisse sufficiat, si alia adhuc restant, publicus atque solennis detegat confictus; jam autem inciscus eorum, ad praesentia, quantum fieri poterit responsiones suppeditaturus, *Ad primam me converto Objectionem*, ubi domicilium naturae vel originis jure communi immutabile fuisset concedo; verum inde non sequitur, ergo ad aliam civitatem se conferre non potuit; ut taceam hanc immutabilitatem praecipue pertinere ad munera & honores, non vero quoad jurisdictionem vid. *Gailius lib. 2. Obs. 36. n. 5.* & *Carpz. lib. 2 resp. 21. n. 10.* Ex qua causa, ut simul ad 2dum respondeam, Curiales per emigrationem, cum adhuc semper jus retinerent originis, & eo intuitu ad munera publica essent obstricti, curialitati sese eximere ideo non potuisse. Id ipsum vero hodie, si ad huc officium illud in Republica adesset, non procederet, cum jus originis per emigrationem, sicut in reliquis, ita enim in specie quo ad munera publica sublatum atque mutatum reperitur, ita ut cessante causa, merito etiam cessare debeat effectus. Hahn. ad *Wesemb. tit. ff. ad Municip. in praed. p. m. 1144. fin.* Cui assentitur *Gailius lib. 2. Obs. 36. n. 7.* qui ubique aliter se habere consuetudinem dicit, & praesertim in Germania receptam: Ubi civis etiam originarius renunciando civitati & domicilium alio transferens, desinit esse civis, eoq; ipso cum mutat domicilium, perdit privilegia & jura civitatis. Accedit *Matth. de Afflict. qui dec. 384. per tot. limitando l. Origine 4. C. & l. assumptio. 6. ff. ad Municip.* domicilium originis mutari non posse, ut procedat, nisi id postea deferatur; nam civis, *pergit*, deserens civitatem, perdit privilegium civitatis, & desinit civis esse. Antiquorum autem Curiales quod attinet, si hodie adhuc in usu essent, post *dict. Rec. Imp. d. 40. 1555.* liberam ipsis quoq; futuram esse emigrationem pu-

puto, cum dubium non sit, quin lex posterior deroget priori, idque obtineat, etiamsi prior sit specialis, posterior vero generalis, si constet de mente posterioris & rationis identitate vel generalitate. Tusch, *lit. G. pract. concl. 36 n. 96. seqq.* prout ex Receptu Imperii ejusmodi generalis intentio satis patet. Hahn. ad Wesemb. *d. l.* Quod tandem exemplorum loco adjectum est de foederatis, notandum est, foederatos hac in parte legum civilium placita sequi non solitos esse; cumque foederibus de non recipiendis confoederatis clausula inseratur, propter specialem conventionem omnes foederis partes servandas esse. *l. i. ff. de pact.* Manz. *qu. 18. n. 32.*

§. XXII. Ad 3^{ium} respondeo, hic loci correlatorum non eadem; sed plane diversa inter dominum & subdicum adest ratio; nam qui hic praecipui momenti est, favor libertatis civium Romanorum, non ex parte dominorum, sed subditorum se tenet: Deinde alienando subditos invito, dominus praedicaret juri alieno, quod prout, deductum fuit in ipsa objectione ex diversis Juris textibus, non licet, sed subditus resignando Jus civitatis, renunciat juri & favori suo, quod quilibet potest. Joh. Marci. *Respons. Fur. I. p. 2.* Sicut & superius ostensum fuit, vassallum quidem omni tempore pro lubitu, domino etiam invito feudum repudiare posse, sed e contra domino vassallum alienare invitum non licere. Quod 4to dicitur, Emphytevtam non posse relinquere emphytevtin invito domino; falsum est, nec enim ita laeditur dominus, ad quem pleno Jure redit praedium; & etiamsi hoc admittatur, quod tamen fieri nequit, non tamen video, qua ratione ab Emphytevtta ad civem argumentari quis possit?

§. XXIII. Ad 5um & 6um responsionis loco velim, ut legantur verba Illustr. Pufend. superius allata, cum de justitia & libertate hujus resignationis verba fundere initium facerem; nec non illa, cum assererem, interesse quandoque civitatis; ejusque emolumento cedere, paucos sed bonos numerare cives; imo civitates non raro remedia quaerere, quomodo abundantem civium numerum, licito tamen modo expellere queant, ut

modo civitatis salus publica eo melius promoveri possit, cum vitium sit, inque vergat Reipubl. detrimentum multitudine hominum laborare civitatem.

§. XXIV. Septimum quod concernit, dixi antea cum Ziegler. §. *civitas, concl. 2. n. 42.* Jurisdictionem Senatus in cives concessam, non tanti esse ponderis, ut eos semel in numerum civium adscitos, postea invitos perpetuo detinere possit. Et si dicam quod res est, nihil interest, utrum quis adscitus in numerum civium sit, an natiuitate Jus civitatis habeat; utroque enim modo liber pater discessus Besold. *Theor. Pract. voc. Abschoß.* Clientes autem, cum submissio illa in clientelam, ad ipsorum solum utilitatem initio facta fuerit, ea intentione, ut quodocunque ipsis liberet, rursus exire tutela liceret, non quidem ut amitterent, sed illibatam potius retinerent libertatem, & absque ulla mercede pacta protectori se submitterunt, quo contra aliorum injuriam tuto defenderentur; nihil obstat, quo minus tali modo sua solius causa eligens protectorem, pro lubitu clientelæ iterum renunciare queat. *arg. l. 2 §. exactis dein regib. ff. d. O. F. l. 3. & l. naturalem. in pr. ff. de acq. Rer. Dom. Mager. de Advocat. Armat. c. 16. n. 114.* Porro etiam quælibet pactio, ob unius utilitatem facta, eousque tantum valet, nec ultra durat, quam quousque illi placet. *l. penult. C. de Pact. l. si quis in conscrib. C. de Episc. & Cler. l. egregius, ff. de V. O. 8vam ex Pufendorffio allatam objectionem, sicut ipsius afferre verbis volui, ita etiam continuata serie eam destruere animus est; ubi falsam esse assertionem ex eo probat, quod etiam in aliis societatibus renunciare possit socius, si modo id fiat citra dolum malum, non intempestive & in fraudem cæterorum, præsertim si ad certum tempus societas non sit contracta. d. lib. 8. cap. II. §. 2. in fin.*

§. XXV 9. Antiquam quod attinet Caroli M. constitutionem, nemo non videt factam eam fuisse, sicut & ipsa demonstrat inscriptio, ad pacem faciendam & constituendam inter filios, in regnorum inter hos divisione. Quia vero ea obtineri vix posset si uni atque alteri subditorum libera relinqueretur

tur dominum mutandi licentia, quippe quæ odia atque rixas nunquam non inter confines dominos excitare valet; hinc ut huic obviam iret malo, præcepit, ne ullus emigrare de regno in aliud regnum tentet. Accedit, quod hanc emigrandi prohibitionem magis inter filios quam alios statuere præsumitur, & de his tantum loquitur, qui sicut verba textus sonant, dominum contra ejus voluntatem dimittunt, & de uno in aliud proficiunt regnum. Jam autem lege publica, vel etiam statuto, omnino prohiberi posse liberam alias emigrandi & resignandi naturalem facultatem, in Cap. subsequenti IV. videbimus. Eadem fere ratio obtinet in sequenti objectione 10. ubi itidem quod constitutionis primum concernit caput, resignatio atque Status mutatio absque consensu domini interdicitur, quem alias tanquam necessarium requisitum & modum resignationis Cap. IV. adducam. In reliquis sermo est de Phalburgeris, hominibus istis scædi fragis, qui, modo jugum excutere possint, de uno in alium locum se conferunt. Quibus non sic solum Imperator Henricus, sed etiam Fridericus II. in citata Constitutione quæ unum contrarium præbet argumentum, resignationem interdixit. Verum parum vel plane non observatas fuisse constitutiones modo allatas, ex Constitutione Sigismundi, anno 1431. *Norimbergæ promulgata*, videre licet, cujus verba huc pertinentia, ita habent. So ist Uns mit mannigfaltiger Klag fürb acht / wie daß noch heutiges Tages großer Unwill und Mißhandlung in Unsern Landen sind / von solcher Phalbürger wegen / zwis ten vil Herrn Geistlichen und Weltlichen / und auch den Städten und andern die solche Phalbürger über die Richtung zu Eger / und auch über König Heinrichs vo. genandte / und anderer Könige Ordnung gesetzt / nicht aufhören ein zu nehmen. 2c.

§. XXVI. Ex quibus simul verba Aureæ Bullæ interpretationem recipiunt, dici quoque ibidem, testantibus verbis ipsis, de Phalburgeris, quippe quos, sicut in subsequenti dicitur, tanquam subditos alterius & cives adhuc, quique nondum antiquo renunciarunt domino, in novam & plane aliam civitatem

rem assumere Magistratus nequeat. Buxtorff. *ad A. B. c. 16. th. 99. lit. f. Mager. de advoc. arm. c. 16. n. 127.* Et in Receptu denique Imperii de anno 1512. prohibitio dirigitur, tecto saltem nomine, in jam nominatos Phalburgeros, illosque subditorum pessimos, qui verbis ipsis ostendentibus, umb v. t. schuldeten Sachen von ihrer Herrschafft abtreten und räumig werden / dem Rechten zu entziehen, oder sich sonst unheimlicher Weiß wieder Ihre Herrschafft oder Nachbarn empöhren, und Unwillens besetzen etc.

§. XXVII. Quia ergo sermo de iis tantum procedit, qui ut plurimum infcio domino, modo perquam illicito atque diu antea improbato renunciare dominis suis prioribus allaborant, non video, cur hi textus liberam illam resignationem, modo confecto, iusto tempore, debita forma, & ex causis licitis atque concessis si instituta sic, impedire possint; prout id ipsum patet ex ultimis §. 16. *A. B. verbis th. es s. y den daß sie Leiblich und auffrichtig in die Stadt ziehen / und mit der That und Wahrheit ohn Betrug in solchen ihren S. h. und Heerd haben etc.* Inprimis resignationem institui si videas à personis, quibus permissum est juri suo, quod in civitate quocunque etiam modo nacti sunt, renunciare. Ad quos, ut eosdem probe perspectos atque notos habeamus, & quinam liberè resignare possint vel non, scire queamus, sine ulteriori hesitatione & dilatione, me confero, & quidem ex professo in subsequentiis.

CAPUT III.

De Personis Resignantibus.

Inquiritur in conditionem Phalburgerorum per definitionem, variamque illorum acceptionem. §. 1.

Differunt ab incolis atque forsibus. §. 2.

Incola quid sit, & in quibus con-

veniat cum cive vel non, exponitur. §. 3. & 4.

Cum incolis confundendi non sunt per tempus in civitate commorantes, inquilini, exules & peregrini. §. 5.

F 2

Hi

CAP. III. DE PERSONIS

- A. 7.
- Hi omnes non indigent resigna-
tione. §. 6.
- Derivatio & varia acceptio vo-
cabuli civis occurrit. §. 7.
- Antiqua civium diversitas ho-
die cessat. §. 8.
- Civis vocabulo non omnis subdi-
tus venit. §. eod.
- Qu. an suburbani etiam civium
appellatione veniant. §. 9.
- Variant locorum consuetudines
§. 10.
- Difficilis est civis accurata defi-
nitio. §. 11.
- Rejicitur Bodini, assumitur
Knichens. §. 12.
- Dividitur civis in originarium
& voluntarium seu adsciti-
vum. §. 13. & 14.
- Per certum tempus in civitate
videntes, quando cives fieri
debeant. §. 15.
- Quid sit civis honorarius §. 16.
- Quid confederatus? exponitur.
§. 17.
- Dividuntur cives in patricos
& plebejos. §. 18.
- Plenos & minus plenos. §. 19.
- Quid sit civis privilegiarius.
§. 20.
- Quid Rathinburgicus est Ra-
gen-Bürger. §. 21.
- Quid Friburgerus, ein Frey-
Bürger §. 22. dicitur.
- An scholaris ratione domicilii
illius civitatis in qua habi-
tat civis sit censendus, nega-
tur. §. 23.
- Excusatur capitis hujus erga
lectorem prolixitas. §. ult. 24.

§. I.

Quoniam in antecedentibus fere ubique in evolutione
constitutionum, res nobis fuit cum famosis illis Phalbur-
geris, non inutile fore puto, si cum illis caput hoc 3tium
incipiam. Dixi quidem, ut puto satis jamjam de statu atque
condicione Phalburgerorum Imperii constitutionibus severe
adeo condemnatorum; interim tamen, ne quid maneat resi-
dui, tribus si fieri commode potest lineis, aliquid adhuc ad-
jiciam, illam scil. Phalburgerorum definitionem, quam Myler.
ab Ehrenbach. exhibet in addit. ad Rumelin. in A. B. p. 2. disc. 5.
Concl. 1. Sunt, inquit, qui in fraudem sui superioris, in ali-
am civitatem se adscribi procurant, ut ejusdem privilegii &
defensione fruantur, salvo manente prioris civitatis jure & im-
munitate. Vel clarius adhuc, mediam quasi, vel potius spu-
riam

riam speciem inter cives originarios & assumptos faciunt Phalburgeri, qui sunt alterius subditi, per fraudem in alia civitate jus civis obtinentes, in eum finem, ut in diversis territoriis pro utilitate sua juribus competentibus uti possint, & ejus protectione, ubi commodum sentiunt, contra alterum dominum frui valeant. Knichen. *in Opere Pol. l. 1. c. 6. th. 11. Carpz. disp. Feud. 7. Semid. q. 4.* Quam Phalburgerorum descriptionem, ipsa exhibet A. B. *in c. 16. juxta exemplar Germanicum his verbis: Dergleichen Bürger und Unterthanen sich unterstehen / das Joch der ordentlichen gebühelichen Unterthänigkeit von ihnen zuwerffen / dieselbe aus freventlicher Dürstigkeit verschmähen / in andern Städten umschweiff suchen und darinnen zu Bürgern begehren aufgenommen zu werden / auch oftmahls solches erlangen / aber nichts desto weniger in Ihrer vorigen Herren / die sie mit solcher Untreu verlassen / Städte / Märckte oder Dörffer / darin sie sich hässlich nieder gelassen / leiblich sitzen und bliben / und sich nur mit der andern Städte Freyheiten behessen und beschirmen wollen / welche man in Dentschland Phal-Bürger nennet etc.* Dieti à falsch / quasi falsche Bürger. Arumæus *ad A. B. c. 16. Boecler. in Notit. Imp. l. 2. c. 5. in fin.* Speidelius *in Notab. voc. Phal-Bürger. in specie conf. Limnæus ad A. B. c. 16.* qui plura admodum & notatu digna de iis & illorum etymo annotavit. Dicuntur alias Mund-Leute / sicut non solum ex constitutione Friderici II. *cap. 9. ibi* daß niemand keinen Mont-Mann hab etc. elucescit; verum etiam apud Kyriandr. *in Annal. Trevirens. p. 15. f. 19.* in privilegio Ecclesiæ Trevirensis à Carolo IV. concessio, alternative Mund-Leute / id est Schutz und Schirms-Genossen / vocantur.

§. II. Existimat Knipschild. *d. Civit. Imp. lib. 2. c. 29. n. 76.* tales hodie esse vel dici incolas atque forenses, qui ratione domicilii forum in aliqua sortiuntur civitate, & alibi Pact-Bürger appellantur; ea ex ratione, quia certo quasi pacto inter illos & civitatis magistratum inito, huc illi certum tributum persolvere debeant, das Schutz und Schirm-Geld. Hic con-

tra illis liberam in urbe habitationem defensionem atque protectionem concedere teneatur. Sed hos non confundendos esse, moneo, licet enim incolæ atque forenses hodierni quandoque etiam civium nomine veniat, magis tamen improprie, quam in Phalburgeris adhibetur; hinc & communiter, quod Lipsiæ quoque fieri solet, incolæ tales & forenses, quia statuto in numerum civium ob diversam religionem, vel aliam ob causam recipi non possunt, soluta Magistratui annua pensione, jus manendi atque mercandi accipiunt; ut sunt Itali communiter aliique. E contrario Phalburgeri subdole & fraudulenter, oneribus civilibus sese subtrahunt, & commoda tantum civium habitationemque habere liberam allaborant. Qua de causa severe adeo in Imperio nostro in antea recensitis constitutionibus facta, si ita loqui licet, horum falsariorum interdicuntur; accedit, quod inde inter Status Imperii præteritis seculis multa orirentur dissidia, adeo ut Carolus IV. antecessorum hac de re latas constitutiones per A. B. *tit. 16.* quasi renovare atque firmare utile reputaverit, & talium receptiones sustulerit: sub certa tamen limitatione, si non subdole, sed vere jus civitatis alterius impetrent & acquirant, ibique larem suam habeant, ac onera debita subeant; sicut sub fin. Cap. præced. ipsis verbis A. B. adjectis demonstravi.

§. III. Hæc de Phalburgeris dixisse sufficiant, aliquid adhuc de incolis subnectere animus est. Nimirum quia incolæ in aliquam regionem sine intentione discedendi, domicilium suum atque fortunarum sedem transferunt *l. 7. C. de incol. & secundum verba l. 27. §. 1. ff. ad Municip.* saltem emunt, vendunt, contrahunt, foro, balneo & spectaculis utuntur, festosque dies celebrant; partiale tantum ipsis adscribitur jus civilitatis, & reliquis civibus tanquam veris atque plenis opponuntur. *d. l. 7. C. de incol.* In favorabilibus tamen, idem jus, quod competit civi vero, incolis etiam aliquo modo concessum reperitur in *l. un. C. ubi pet. tut. l. 11. C. de Appellat.* & quidem recte, cum hi statutis alias civitatis in qua degunt obligentur *l. 29. ff. ad municip.* Hinc & inter cives atque incolas nulla est differentia, si

no-

nomen incolæ generaliter sumitur, quod scil. subjectionem, jura, privilegia ac munera reip. *l. 20. ff. ad Munic. l. 5. 6. 7. C. de incol. Gail. lib. 2. Obs. 35. Mevius ad Jus Lubec. 1. art. 6. n. 19. seqq. Zahn. Ichnogr. Jur. munic. c. 85.* Et sic in Germania quoque inter civem & incolam non servari differentiam regulariter, sed tum demum, quando civibus certa Jura specialiter reservata sunt, contendit *Mev. P. 2. dec. 160. n. 6. & Gail. l. c.* ubi hic sub incolæ vocabulo, uti dictum, civem assumptum comprehendit, eumque civi originario opponit, sicut ipsa demonstrat lectio. Cives insuper atque incolæ unam constituunt universitatem. *l. mortuo. 22. ff. de Fidejuss.* proinde, utriusque cum idem sit jus, diverso jure censendi non sunt, arg. *l. 23. ff. de Usurpat. & Usucap. Alexandr. cons. 142. Vol. 3.*

§. IV. Verum quando specialiter de incolis sermo est, intelliguntur ejusmodi saltem inhabitatores, quos paulo ante descripsi; qui nimirum civitatem aliquam, domicilii ibi contrahendi animo inhabitant, dicti quasi valde colentes & honorantes civitatem in quam se receperunt. *l. 239. d. V. S. l. 8. ubi DD. C. de incol. inter quos & civitatem utro citroque obligatio celebrata censetur, quo incola ad munera, civitas vero ad ejus defensionem & protectionem obligatur. l. 1. l. 29. ff. ad Munic.* differunt ergo hoc casu incolæ à civibus, uti inhabitatio vel domicilium à Jure civitatis, vel ut subditi à civibus, Müllerus *Pract. rer. forens. resolut. 17. n. 4.* Hinc licet incolæ protectione quoque atque defensione sicut cives fruantur. *Zahn. Ichnogr. Jur. munic. c. 9. n. 17.* interim tamen regulariter ad honores municipales, jura pascuorum publicorum, commerciorum, similiaque peculiariter civibus qua talibus competentia, pari gradu non admittuntur. *l. un. C. de priv. carc. l. 2. C. de Cur. Urb. Rom. Gail. 2. obs. 36. n. 8. Zahn. d. l. n. 12. & Köppen dec. 12. n. 2.* Imo nonnullibi ædes sibi comparare & commercia publica exercere prohibentur. *Resol. Grav. de anno 1653. & 1657. Grav. 17.* equos etiam & pecora alere ipsis cum temperamento saltem conceditur in Saxonia *El. d. Rf. Gr. 92. 97.* Ex adverso jure imprimis civili præ civibus hoc gaudent privilegio, quod Jus incolarum atque domicilium suum li-

be-

berius mutare, duarumque esse civitatum municipes queant. *l. ult. ff. l. 3. 4. 6. l. 11. S. f. l. 17. ff. ad municip. l. 11. ff. de Senator. Arniseus de republ. c. 5. Sect. 7. n. 9.*

§. V. Denique cum incolis confundendi non sunt, qui licet in civitate commorentur, alterius tamen Magistratus sub-
sunt jurisdictioni; veluti qui in urbibus provincialibus immediate præfecturæ parent, aut in Academiis Academici, Studiosi Professores & alia Universitatis membra, Officiales, Quæstores, Clerici & alii, qui ex necessitate domicilium etiam per plures annos sine animo tamen constituendi domicilium habuerunt. *Carpz. P. 3. C. 12. def. 16. n. 2. Cothm. Conf. acad. 21. n. 96. 97. Brunnem. in l. 3. in f. & in l. 4. pr. C. de incol. Idem fere iuris obtinet in inquilinis qui civitate animi tantum vel negotiorum causa, sive hæc sint liberalia, sive militaria, sive civilia quævis, habitationem sibi pararunt; ut sunt præter antea nominatos, milites, mercatores aliisque, qui præter jus commorandi nihil amplius obtinent. Knipsch. de Jure Civitat. Imp. lib. 2. c. 29. n. 82. Huc referri adhuc possunt transeuntes peregrini, adventæ & hospites, die *Passagiers*; Exules etiam & illi, qui vel causa pestis vel belli hostiumque metu ad evitanda damna quandoque simul cum familia tota & suppellectile in urbem aliquam confugiunt, ibique per tempus degunt. Qui omnes, accuratius eorum si ponderetur conditio, neque pro civibus, neque pro incolis proprie talibus habendi veniunt, quia prius domicilium amisisse & aliud in loco, quo nunc commorantur, constituisse non præsumuntur, nisi illo deserto, in nova urbe per aliquot annos animo figendi ibi domicilium, permanerint. *Mevius. in Jus Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 10. n. 5. & part. 2. decis. 160. n. 3. Hahn. ad Wesenbec. ff. ad Municip. n. 4. in fin.**

§. VI. Ergo hi omnes, quos in præcedentibus recensere volui, pleno jure civitatis carent, quod veris competere solet civibus, sed vice illius analogam aliquid juris illius possident; ideo si ab una ad alterum migrare velint civitatem, non indigent, ut antequam id fiat, juris sui renunciationem apud Magistratum profiteantur. Sed verum hoc esse, exinde quoque
vi-

videre licet, quia ab his neque publico ni vectigalis nomine, neque Quæstores, loco contributionis vel collectæ, pro rebus convularis aliquid exigere possunt. *arg. l. 15. ff. de publican. Gail. lib. 2. Obs. 52. n. 13. sq. Klock. de Vectigal. 3. concl. 61. lit. a. & de contr. c. 13. n. 1. seqq. Hahn ad Wesenb. d. l. nisi vel necessitas, vel futurum onus, aut communis causa contributionis aliud suadeat l. 2. C. de mun. patr. Gail. 2. Obs. 57. n. 15. Hahn. d. l. n. 4. in fin. Mev. in Jus Lubec. d. art. 2. n. 25. seqq.*

§. VII. Nunc ordo exigit, ut tandem ad ipsos cives deveniamus, qui proprie sic dicti & plene tales utramque hic faciunt paginam. Vocantur autem cives barbaro sermone etiam Burgenfes, & inde Germanice Bürger à Burgis seu locis muro vel alio munimento firmatis, daß man sich darinnen sicher anbringen oder verbergen könne. *Limæus de Jur. Publ. Tom. 3. l. 7. c. 1. n. 20.* Hinc etiam in antiquis scriptis non cives, sed Burgenfes nominantur.

§. VIII. De civibus Romanis Philippus Melancthon scribit, gradus fuisse eorum, qui conjuncti Imperio Romano erant; primus ordo, inquit, erat civium, secundus municipum, tertius vectigalium, quartus sociorum; teste Dn. Knipsch. *de Civit. Imp. lib. 2. c. 29. n. 37.* Ast hodie mutata rei publicæ forma, isthæc per omnia parum habent utilitatis; monente enim Jcto in *d. l. 1. municipem & civem unum eundemque dicimus.* Imo civis vocabulo vulgo omnis subditus venit *Bodino lib. 1. de republ. c. 6.* posterius tamen, & recte quidem refutat *Conring. dissert. de Cive §. 3.* licet enim cives sint subditi, non tamen sequitur, quod ex adverso subditi statim sint cives; ratio hæc est, qui nomen subditi designat actualem subjectionem rei publicæ debitam, civis autem nomen denotat membrum civitatis, antequam politia vel imperium accedat. *l. 1. ff. ad Municip. l. 7. C. de Incol. Knipsch. d. Civ. Imp. l. 2. c. 29. n. 6. & 80. Mev. in Jus Lubec. l. 1. tit. 2. n. 68. & tit. 2. art. 2. n. 14. & p. 2. tit. 2. art. 10. n. 7.* quod tunc maxime procedit, si sumpto generaliter vocabulo incolæ, civis simul intelligatur. Qua ratione, & eodem significato, non solum incolæ cives sunt, sed & advenæ seu peregrini, ut & suburbiorum incolæ. *Alciat. in l. urb. d. V. S. & eadem de causa incolæ venit nomine municipis l. 22. §. 2. ff. de Munic. licet spe-*

cialiori significatu, uti relatum, invicem opponantur in l. 7. C. d. Incol.

§. IX. Hic simul quaestio occurrit, *an etiam homines suburbani privilegiis gaudeant civitatis; vel, an suburbani civium quoque appellatione veniant?* Hoc omnes fere uno ore affirmant, ex hac potissimum ratione, quia suburbani in favorabilibus appellatione civium veniunt. l. aedificia 139. ff. d. V. S. id quod, *Cæpoila, Alciatus* alique quam plurimum ibi, tum ad l. *Alphenus*. 87. ff. dist. iiii. latius atque fusius explicant, teste *Befold, Thess. Pract. verb. Bürger*. Conferatur hic in specie *Hart. Hartmanni lib. 2. Observ. Miscell. cap. 1. obs. 24. per totam & Carpz. decis. illustr. 2. n. 1.* qui sub urbis nomine in statutis vel transactionibus comprehendi quoque dicit suburbia, licet die *Vorstädter* und *Kleinstädter* vocentur; quod ex solummodo evenit, quoniam non in urbe muris cincta, sed ante vel circa eam sita sint l. 2. §. 1. ff. d. V. S. Sic Romæ id fieri dicebatur, non tantum quod intra muros, sed & quod extra & intra continentia geri solebat l. 2. 87. 139. l. 154. & 199. ff. de V. S. & *Dn. D. Joh. Philippi in Usu Pract. Inst. lib. 1. tit. 3. §. 1. n. 6.* demonstravit, *Parochi* nos longe etiam ab urbe habitantes civitatenfes esse. n. 8. dicit, quod suburbani ad Consulatam & Senatorium ordinem evebantur. n. 9. quod in suburbiiis factum in urbe factum esse dicatur. n. 14. nec incolas suburbiorum ideo rusticos esse. Sic *Menochius, d. presump. 126. n. 7.* jurisdictionem civitati concessam, extendi etiam ad suburbia dicit, & interdicta civitate suburbia quoque interdicta censerit & aedificia continentia. *per text. in cap. si civitas & c. de sentent. excommun. in 6to.*

§. X. Verum suburbia proprie urbis appellatione non venire, sed generaliori, asserit *Dn. Philipp. all. loc. n. 4. & 5.* Imo statuta & consuetudines locorum hic attendi debere moneo; Sic suburbanos cives esse pari gradu quam illos, qui habitant in civitate, vel intra urbis pomeria, nemo Lipsiensium negabit; Sed idem Jus in patria non obrinet: Quis enim altercationes atque dissidia opificum in urbe degentium, & numero collegiorum rite adscriptorum, cum iis, quos secure & libere, sineque oneribus gravioribus vivere, atque artes quas di-

didicerunt, exercere, Magistratus ut plurimum ecclesiasticus per-
mittit; nisi campum & insulam civium, vulgo das Bürger-Wer-
der eximere vellem, ita nuncupatum, quia cives quandoque i-
bidem habitare contigerit; an vero hodiernum adhuc idem ibi
obtineat jus, absens per aliquod annos firmiter lectorem infor-
mare nequeo. Dresdæ quoque die Vorstädter und Thal Bür-
ger / so auffer der Stadt wohnen / quamvis ejusdem juris cum
civibus sint participes urbanis, præcipuis tamen civium horum
commodis excluduntur. S. Pollicey. T. Hoffart in *Kleydung/
rub. Vorstädter* &c. conf. Resol. Gravam. de anno 1653. § 57.
Tit. von Justitz-Sachen n. 97. conf. ex professo de hac materia
agens Dn. Cancellar. Ahasver. Fritsch, Tr. de *Suburbiorum ju-
re* cap. 4. & 6.

§. XI. Sed revertamur nunc iterum unde digressi sumus, ad
definitionem scilicet specialissimam civis, quam difficilem esse, Be-
sold. *Polit. lib. 1. c. 11. n. 1.* ideo reputat, cum civem faciat cujus-
que civitatis & reipublicæ jus atque consuetudo; hinc pergit,
omnino mirandum non est; cur varie multi de civium ratione
fenserint, ad suæ scilicet reipublicæ mores & consuetudinem sese
accommodantes. Idem testimonium perhibet Felvinger in
dissert. de Cive & Civit. ubi *th. 14. & seqq.* civem variè à Po-
liticis definiri asserit, tandem Aristotelis examinat atque de-
fendit, suamque addit definitionem. Conf. Knipsch. de *Jur.
Civit. Imp.* l. 2. c. 29. n. 5. *seqq.* & Glase. in *Compend. Polit. lib. 1.
c. 9. §. 2. in not.*

§. XII. Ne tamen omissa & neglecta definitione ulterius
progrediar, arridebat primum Besoldi illa *dic. loc.* quam om-
ni formæ rerum publ. quadrare dicit: qua civem, summæ
alterius protectati obligatum, juris civitatis seu communio-
nerum civilium participem determinat. Verum cum ean-
dem examinatam atque rejectam à Conringio in *diss. de Cive.*
invenissem, illa potius placebat definitio, quam Knichen in
Opero suo Polit. lib. 1. cap. 6. th. 11. communicat, ibique civem
tanquam partem civitatis, putat definiri posse, civitatis in-
colam, vel membrum communium honorum, jurium & pri-

viliorum capax, ac ad onera sustinenda, nec non operam fidemque in omnibus licitis præstandam juramento adstrictum, conf. Boecler. *in Inst. Polit. lib. 1. cap. 6.* ad quem L. B. remitto.

§. XIII. Nunc ipsa civium sequitur divisio, in *originarios* & *voluntarios seu adscititios*. Illi nativitate ipsa à patre jus consequuntur civitatis. l. 6. §. 1. ff. *ad municip. l. 17. §. 13. ff. ad municip. Carpz. lib. 1. Dec. 1. n. 18.* licet per accidens alio in loco nascantur liberi. d. l. 3. Id. *dict. Dec. ubi præjud. n. 28.* Quam questionem, *utrum scil. natus in transitu per aliquam civitatem, dicatur civis naturalis illius civitatis*, examinat Cavallos *quest. 152.* Transit ergo hoc jus originis à parentibus ad liberos. Philipp. Decius. *Conf. 661. n. 8.* & quasi hereditarium esse videtur, non quidem absolute, sed aliquo duntaxat modo; nisi inveterata quadam consuetudine aut statuto aliud sit introductum, uti Wormatiæ, aliisque in locis pluribus, perhibente Gylmann. *Tom. V. Symphor. relat. 10. fol. 47. & 50. n. 6.* ubi hoc jus personale esse & cum persona extingui asserit. conf. Lindenspüß *in Comment. ad Ord. Prov. Württemberg. fol. 4.* Idem quod à patre accipit privilegium puer, non itidem à matre nascitur, nam matris originem partus non sequitur l. 36. *C. de decurion.* nisi 1. vel sit spurius. l. 9. ff. *ad municip.* seu legitimum patrem non habeat. l. 1. §. 2. l. 9. ff. *ad municip. l. 19. l. 24. ff. d. Stat. homin. Brunnem. ad l. 5. ff. ad Municip.* & ita maneat; Nam legitimatus per subsequens matrimonium, Arumæus *de Jure Publ. Vol. 2. disp. 9. n. 50.* aut per rescriptum Principis. Joh. de Platea *ad l. filios C. d. municip.* patris accipit originem. Vel 2. id privilegium civitati sit concessum, ut liberi ex legitimis nuptiis nati, matrem, non patrem sequantur l. 1. §. 2. ff. *ad municip. l. 22. l. 61. C. d. decurion.* Vel 3. si filius in captivitate natus cum matre postliminio reversus fuerit. l. 1. *C. de postlim. revers.* Jure enim civili, licet ex legitimo natus quis esset matrimonio, spurius tamen habebatur. l. 25. ff. *d. t. l. 1. §. 3. ff. ad Scutum Tertull.* De patre adhuc questio occurrit, *an natus ante cooptionem patris in civium numerum, pro cive originario haberi debeat*, arg. l. 11. *C. de dignit. Ventitant*

tilant hanc questionem, Besold. *Polit. lib. 1. c. 16. n. 8.* Wormser. *in Fasc. Jur. publ. Exerc. 2. th. 15.* Carpz. *P. 2. C. 16. def. 32.* & Lyserus *de Jure Civilitat. §. 10.* qui ultimus all. loco pro affirmativa, & hæc ita se habere concludit *per. l. 2. §. 2. ff. de decur. §. 14. ff. de panis.* nisi speciali alicujus civitatis statuto aliud sit introductum, ut Hamburgi, ubi distinguitur, an liberi jam jam compleverint annum duodecimum, cum pater in civium reciperetur consortium, nec ne: Priori casu pro extraneis habentur, posteriori vero fruuntur origine parentum. *Hamburgisch Stadts Recht. part. 1. tit. 2. art. 3.*

§. XIV. Jam quoniam *voluntarii seu assumpti* sint, videamus; communiter autem definiuntur, qui se in civitatem recipi curarunt, & facti sunt per allectionem, quæ alias dicitur in numerum civium receptio *a. l. 7. C. d. Incol.* Hujusmodi autem licet assumpti exteri dicuntur recepti, voluntarii, cooptati & novi; in omnibus tamen similes esse originariis, iisdemque privilegiis uti, & oneribus civitatis subijci ut ipsos originarios, *Gail. l. 2. Obs. 35. n. 1.* Mager. *d. advoc. arm. c. 10. n. 14.* Mevius *in Jure Lubec. tit. 1. tit. 2. n. 41.* & praxis optime testantur, Quomodo vero in numerum civium recipiantur, accedente scilicet, plerumque inquisitione in personæ qualitatem, certæ pecuniæ des *Bürger Geldes* præstatione, jure jurando civium des *Bürger Eyd* & relatione in matriculam civium; de his omnibus *L. B.* evolvat fufe fatis, antea multis in locis nominatos auctores, qui de civibus eorumque jure & civitatis scripserunt: quibus adhuc jungi poterit Mevius *ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 40.*

§. XV. Idem modus recipiendi obtinet in iis, qui juxta nonnullorum Germaniæ civitatem statuta ac consuetudines ultra certum tempus tanquam advenæ non tolerantur, nisi jura civium redimant e. g. intra annum, teste *Gail. lib. 2. obs. 35. n. 8.* *Wesenh. Conf. n. 15.* *Zahn. d. Tr. c. 14. n. 21.* vel secundum Jus Lubecense intra spatium 3. mensium. Mevius *p. 4. dec. 85.* adeo ut sub pœna, captis pignoribus, aut inhibitione negotiationis der *Bürgerlichen Nahrung* compelli ad id possint, uti comprobatur responsum *Facult. Jurid. Lipsiens. mens. Novembr. 1667.* ad

CAP. III. DE RESIGNANTIBUS
 consultationem Senatus Dubani, & Scabinorum Lipsiens. ad
 consult. Wurzens Mens. Augusti 1640.

§. XVI. *Assumpti* autem iterum dividuntur in *veros*, &
honoris tantum causæ receptos. De illis in præcedentibus dixi;
 de his, Honorariis nempe, in sequentibus quoque dicturus sum:
 ubi statim ab initio cives honorarios tam longe à natura veri ci-
 vis abesse deprehendo, quam is quondam fuit, qui odore car-
 nium pascebatur, a carnibus ipsis. Conring. *diff. de Cive* §. 7.
med. Morem autem hunc recipiendi aliquem in civem hono-
 ris causâ, esse dicunt, quando extraneus Princeps, vel alia per-
 sona, ex sola benivoli affectus testificatione, adeoque solius ho-
 noris causâ à Magistratu incluturam rerumpublicarum, citra
 ullum illius factum & nexum in civem cooptatur. Knichen. *Ope-
 re Polit. lib. 1. c. 6. th. 13. lit. D. in f.* vel civis honorarius Bodi-
 no *lib. 1. c. 6. de republ.* is dicitur, qui jus suffragiorum & civita-
 tis pro suis erga rempublicam meritis adeptus est. Verum utroque casu, sive ex merito, sive ex mera civitatis gratia quis civis
 evadat honorarius, revera tamen civis dici non potest, quia
 sub Imperium alienæ potestatis sese subjici passus non est. Bo-
 dinus. *d. 1.* quippe alterius imperio nemo adstringitur, nisi qui
 originis suæ ac civitatis domicilium deserit, ut in alterius veniat
 potestatem. Interim tamen quia hæc civitatis donatio, & in civi-
 um numerum honorifica receptio, & antiquissima & notissima
 semper fuit, exempla quædam ejusmodi civium ut hic addu-
 cam intermittere non vellem, nisi videam Bodinum *de republ.
 lib. 1. c. 6.* Jacob. Martin. *in Polit. l. 1. c. 8.* & Arnisæum *in relect.
 Polit. l. 1. c. 5. sect. 9. n. 56.* imprimis autem Speidellium *in No-
 tab. voce Bürger.* & Dn. Knipsch. *d. Civit. Imp. lib. 2. c. 29. n. 84.*
 ante me illud fecisse, ad quos brevitatis studio L. B. remitto.

§. XVII. His quidam adjungunt illos, quibus jus civitatis
ex pacto vel federe datum est; quale mutuum foedus obtinet
 inter Genuenses & Bernates, ita, ut qui ex federatis sociis deser-
 ta sua civitate, sociorum civitatem adire velit, ipso momen-
 to civis & subditus fiat sociæ civitatis, sine cooptatione & rescri-
 pto singulari. Bodinus *l. c. n. 69.* Tale quoque foedus ictum fuit
 in-

inter Thorunenses, Danticanos & Elbingenses, teste Keckerman, in System, *Polit. lib. 1. c. 15.* & Bodinus *loco ad huc cit.* memorat inter Bernates & Friburgenses tale intercessisse pactum, conf. Simler. *de repub. Helvet.*

§. XVIII. Porro dividuntur cives in *Patricios & Plebejos* seu *vulgares*, quam divisionem apud Romanos, præter illam, qua Populus Romanus, in Populum in genere, & plebem in specie ita dictum dividebatur, in usu quoque olim fuisse, patet ex *Halic. lib. 2. c. 8. & l. 6. c. 34. c. 42.* aliisque in locis. Hodie quoque illud in civitatibus imprimis Imperialibus ac antiquis Saxonice obtinere, in viridi adhuc est observantia; de quibus legi meretur Knipsch. *de Fur. Civit. l. 2. c. 29. n. 54. seqq.* Qui quoad gradum dignitatis & præeminentiam juxta *Ref. Polit. an. 1530. tit. II.* in re vestiaria discernuntur, e. g. *gemeine Bürger / Kauffleuthe und Geschlechter* / ex quibus digniores proximum habere solent ad honores aditum. *Mev. in Jus Lubec. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 73.*

§. XIX. Denique & potissimum in genere, sicut ipsum jus civilitatis in plenum & minus plenum seu partiale dividitur, das große und kleine Bürgerrecht teste *Arumnæ. de Fur. publ. Vol. 2. Disc. 9. n. 79.* Knipsch. *l. c. n. 34. & 35.* & *Besold. in Synops. Polit. lib. 1. part. 2. c. 15. n. 8. & 9.* ita & *Cives* dividi solent in *plenos & minus plenos*, die das große / oder das kleine Bürgerrecht haben. Divisionem hanc civium antiquissimam esse, videre licet ex *S. Bibliis Exodi. c. 12. v. 48.* ubi profelytas apud Hebræos tales extitisse cives partiaros liquet; qui enim ex femine Jacobi legitime nati erant atque circumcisi, omnibus civitatis juribus gaudebant, adeoque etiam jus ingrediendi templum sacrificiorum causa, & jus publicorum honorum in republica Judaica gerendorum habebant; uti colligitur ex *Deveron. c. 23.* & *Josue c. 5.* Atheniensibus ii cives veniebant pleni, qui publicorum Judiciorum, Consiliorum & Magistratum in civitate gerendorum, cum reliquis potestatem parem & æqualem habebant. Knipsch. *l. c. n. 34.* Pari modo Romani tales considerabant homines liberos, qui in civit. Romana domicilium, censum, tribum atque publicorum honorum adipiscendorum & gerendorum potestatem ha-

habebant. Reinh. Koenig, *in Theaur. Polit. p. 1. c. 1. n. 169. seqq.* E contra, sicut & reliquis populis, *civis minus plenus seu partialis* erat, qui vel in civitate habitans das kleine Bürger-Recht vel alibi domicilium habens cum civitate confederatus erat, sed non omnibus privilegiis & juribus reipublicæ uti poterat. Quam ipsam distinctionem hodie adhuc in multis observari civitatibus, diversis licet moribus, omnium instar exempli loco hic adduxisse sufficiat urbem patriam dilectissimam, in qua teste observantia & consuetudine, legum optima interprete, *l. 37. ff. de Legib.* Cives honoratiores und die das große Bürger-Recht erlangt haben/ absolute Bürger appellantur; reliqui vero cives, utputa opifices & depressioris fortunæ homines, quæ tantum das kleine Bürger-Recht überkommen/ nomine der Mit-Bürger audiunt.

§. XX. De cætero, quia civis muneribus atque honoribus cognoscitur, uti dictum; proprie ideo dici civis nequit, qui non participat de muneribus illis, oneribus atque honoribus, quia non tractatur ut civis in eo quod est primum & maximum civilitatis, uti loquitur Baldus *in l. si non speciali C. d. Test.* Hinc etiam præterincolas, forenses, cives honorarios, & illos qui ex fœdere jus civitatis nacti sunt, & quos juxta ordinem retuli, simul quoque in numerum partiariorum civium referri à Politicis solent cives Privilegarii, *Mev. P. 5. Dec. 268. n. 1.* quibus libera habitatio & exercitatio artis suæ, ante hæc in urbe forte non dum frequentata, est concessa; & qui quoad beneficia siccili cum civibus jure gaudent. *Losæus d. jure univers. q. 2. c. 3.* *Nic. Boërius. decis. Burdegal. 13. n. 12.* & statutis, qui civium faciunt mentionem, inque commodum atque utilitatem eorum sunt concessæ, comprehenduntur. *Mevius d. decis. 268. n. 5.* neque postea ad assumendum jus civium cogi ullo modo queunt. *Id. p. 4. dec. 85. n. 5.* Quoad onera vero & incommoda, civium statum atque conditionem non subeunt. *Hyppol. de Marfil. singular. Opin. 519. n. 2.* *Mevius d. decis. 268. n. 4.* & *P. 3. dec. 156.* *Decius Conf. 283. n. 9.* & *457. n. 15.*

§. XXI. Sed quem in locum *cives Rathinburgios* colloco
die

die Raken-Bürger / quasi rathsamme Bürger / vocatos, Speidel in not. voc. weill sie / inquit, des Rath, und Gerichts auch einige aus der Bürgerschaft waren. Et quorum conditionem antiquis temporibus, ex traditis Lehmanni in der Speyer Chronick. lib. 2. c. 22. colligi posse putat, ubi f. 103. hæc leguntur verba: Neben den Graffen (regnantibus scil. Francorum regibus) und seinen Stadthaltern haben Regiment und Gericht in Städten bejessen 7 Versohnen / bißweilen nach Beschaffenheit der Orth und Landschaft mehr / doch aus der Bürgerschaft / die hat man Schöpffen / Scabinos, Richter oder Raken-Bürger genant welche sambt dem Grauen und seinen Stadthaltern merum & mixtum Imperium gehabt u. conf. Knipsch. d. Civit. Imp. l. 2. c. 29. n. 73.

§. XXII. Quid dicam de *Friburgeris* denen Frey-Bürgern / oder Freygebohrnen / quos definire atque describere, cit. Lehmann lib. 2. c. 19. cum optime voluerit, ipsa hic iterum inserere verba placeret, nisi spatium nimis implerent; legat illa qui vult vel apud ipsum Lehmann. loc. cit. vel etiam apud Speidel. in verb. Frey-Bürger. Qui brevibus duplicis eos fuisse generis olim dicit; alios ab origine & nativitate liberos, nulli unquam servituti subjectos, nobilibus similes: Alios ex servitiis domini libere dimissos in civitatibus Imperii numero civium postmodum adscriptos fuisse.

§. XXIII. Restat ut de *Scholaribus* aliquid adhuc disseram, de quibus sicut & Professoribus quæstio est, an ratione domicilii & habitationis cives ejusdem civitatis in qua degunt sint vocandi, iisque annumerandi? Male, inquit Math. Coler. in Proc. Execut. p. 1. c. 3. n. 220. quidam scribunt, Professores & alios Academicos esse incolas, cum hoc fieri magna tantummodo verbi illius abusione, in aperto sit. Incolæ enim ordinarium loci agnoscunt Magistratum; sed Academici non æque, cum proprio & ordinario gaudeant Judice. per Auth. *Habita C. ne fil. pro Pair.* & Interp. *L. pupillus §. Incol. ff. d. V. S.* ubi Alciat, Cujac. & Fornerius eandem sicut & Cothm. Resp. Acad. 1. n. 106. fovent sententiam. Multo minus proprie eos esse cives quis asserere poterit, ut pote

H

nulla

nulla ratione Magistratui oppidano subiectos; sed quasi metatos, h. e. ad loca in quibus Academiae fundatae sunt missos, ut ibi corpus peculiare faciant, secundum leges & consuetudines proprias vivant & discant, respondet Cothmann, *d.l. n. 104. & seqq.*

§. XXIV. Et hæc sunt, quæ de civibus veris & falsis, tanquam personis resignare volentibus differere volui. Ignoscat vero Lect. Ben. capitis hujus materiæ prolixitati, nam si libere fateri fas est, feci hæc ea saltem intentione, ut ex latiori personarum juriumque deductione atque descriptione, quilibet facili negotio judicare valeat, cuinam horum competat jus illud juri civitatis renunciandi, & cui non, vel tanquam minus necessarium, vel quia nunquam tale habuit.

CAPUT IV.

De Forma Resignandi Jus Civitatis.

Connexio hujus cum secundo capite notatur. §. 1.
 Dividitur renunciatio in generalem & specialem §. 2.
 Melius in expressam & tacitam §. 3.
 Quomodo fiat expressa differitur. §. 4.
 Hæc plurimis fere in locis recepta est. §. 5. annectitur formula hujus resignationis coram Senatu proposita ib.
 Transiitio ad tacitam resignationem occurrit. §. 6.
 Quid autem sit, tacitaque quomodo sese exerat ostenditur. §. 7.
 Quid sit factum contrarium, §. 8.

Quando non presumatur, factam esse tacitam resignationem. §. 9.
 Renunciatio maxime verosimilis non presumitur sed ab animo facientis dependet. §. 10.
 Quinam statutis vel consuetudine tacite resignasse & quomodo presumantur. §. 11.
 Ubi hic mos tacite resignandi vigeat, dicitur. §. 12.
 Et quibus modis id permissum sit. §. 13.
 Dantur enim civitates, ubi prohibita in totum est resignatio. §. 14.
 Censiti & glebe adscripti, an resignare queant? §. 15.

An

An Wilfangi, homines novi & proprii? §. 16.
Non in univesum ubique libera rima credenda est juris Civis, resignatio. §. 17.
Neque firma est sententia illo- rum, qui statutum valere ne- gant, quo resignatio alias li- bera prohibetur. §. 18. & 19.
An civem originarium civitas

retinere queat, queritur. §. 20.
Malitiose non fieri debet hæc resignatio. §. 21.
Nec sine Magistratus consensu regulariter. ib. & §. 22.
Multo minus gregatum. §. 23.
Aut intempestive sineque gabel- le solatione. §. ult.

§. I.

Ordo nunc exigit, ut consideratis personis, quibus resigna- re liberum est, nunc in specie ponderemus, quomodo, & qua ratione illa fieri queat & debeat.

§. II. Forma autem consistit in declaratione voluntatis juri civico repudium inittendi; cum enim juris nostri conditores animi mutationem non præsumant, nisi illa probetur *l. 22. ff. de probat.* ita quoque de cive, ut ut ex civitate decesserit, non mox præsumendum, quod juri pristino renunciaverit, nisi perspi- cua animi declaratio accesserit. Animus autem ille vel gene- ratim declaratur si quis omnibus juribus pristinis sine ulla spe- ciali expressione renunciat: vel speciatim, si renunciat juri civico: hanc subsistere, ex libera illa facultate jure suo utendi, vel non, quæ civibus asserta superius, nemo negabit; Illam vero sufficere non credo, cum res magni præjudicii sit, omni juri civico repudium dare; jam vero de rebus magni momenti ver- ba generalia non sufficere, sed specialia exigere, in similibus mate- riis Dd. testantur. *Math. Cun. lib. 1. de pact. cap. 24. n. 86. Mascard. de probat. Vol. 3. concl. 1264. n. 2. & 12. & Galerat. de renunciat. lib. 4. cap. 2. n. 9.*

§. III. Porro sicuti renunciatio alia expressa est, alia tacita, quarum illa ex verbis, hæc ex facto æstimari solet, vid. *Dalner. de renunci. jur. cap. 6. Galeratus de renunci. lib. 3. c. 1. n. 29. Ene- ckel. de Privil. lib. 3. cap. 15. n. 1.* Ita quoque resignatio juris ci- vici utroque modo fieri potest.

H 2

§. IV.

§ IV. Certum tamen omnino est, expressam resignationem juris etiam civici, variis in locis atque civitatibus præcisa & præsumpta observari & præcipi. Sic enim juxta d. r. Strasburger Schwar-Brieff / forma & modus ejusmodi resignationis circa finem his verbis describitur: wäre auch daß einer Unserer Bürger sein Bürger-Recht absetzen wolte / der sol gehen für Meister und Rath / die da zu Zeiten sind / und soll Ihnen das verkünden / und sein Bürger-Recht von ihnen abfordern und abgeben / mündlich / als von Alters her kommen ist / und nicht mit Brieffen / und sol ihn auch Meister und Rath seines Bürgereyds erlassen. conf. Schmidt. *diff. d. Censu emigr. in proem. p. 6.* Idem Eslingæ quoque observari testis est Knipschild. *de Jur. Civ. Imperii lib. 2. c. 27. n. 161. sub fin. ibi*, data manu, daß er mit Hand-gegebener Treu vor gefessenen Rath das Bürger-Recht aufgabe und versp. eche / daran ins künfftige einige fernere Ansprüche nicht zu haben &c. &c. Consensit die Instruction einer Fürstl. Regierung / quam exhibet Ringk. *in suis Progymnasim. Juris pract. Progym. 14. p. 215. seqq.* ubi inter reliqua hæc verba leguntur: welchem zu folge / von dato ergehenden publication an bey Land und Städten aldort / wenn die Landsassen Ihre Erb-huldigung / womit sie Uns zur Unterthänigkeit verpflichtet seyn / und die Bürger ihr erworbenes Bürger-Recht / wie beyde / jene vor Unserer Regierung / diese vor den n. Stadt-Magistraten hin künfftig zuthun schuldig / gebührends aufkündigen. &c. &c.

§ V. Et sic multis adhuc, imo fere omnibus in civitatibus hanc expressam esse receptam juris civic. renunciationem, testimonio corroborare frustraneum foret. Indigitavit id ipsum Sauer im *Formular-Buch lib. 3. cap. 31.* item der Spathe / im *Deutschen Advocat. lib. 3. c. 2. p. m. 876.* quorum prior formulam resignationis die Aufgab und Abschied des Bürger-Rechts / ultimus die Bitte umb Erlasung des Bürger-Rechts und freyen Abzugs in suis exhibent formalibus; ex quibus unam vel alteram hic inserere animus esset, nisi amor Patriæ aliud suaderet,
ap-

apponer potius illam dicitans, Illustri Vratislaviensium Senatui ante annos non adeo multos a civi emigrante atque jus suum vicum resignante, oblatam, mihi vero a Patrono benignissime communicatam, his conscriptam verbis: P. P. Einem Hoch-Edlen und Gestrengen Rath/ meinen Hochgebietenden Herren / habe hiemit gehorsambst vor zustellen / was massen ich mein Domicilium von hier nach Lissa in Bohlen / unter Jhro Hoch-Gräffl. Excellentz den Hn. General Leschinsky vor geraumer Zeit transferiret / und daselbsten mich nebst meiner Ehefrauen wohnhafft niederg. lassen / auch das Bürger-Recht aldar gewonnen. Wenn denn nun aber mir / besonders da ich ohne dem wegen meiner Eheliebsten / in einen schweren Prozesse stecke / gar sehr schwer fallen würde / in beyden Orthen die Onera Civilia zu ertragen / ich auch aus Uhrsache dessen von geraumer Zeit hero zu Breslau in der Handlung sehr wenig ge. han. Also habe mich entschlossen das Bresl. Bü. ger-Recht hiemit aufzugeben / wie ich denn anbey einem Hoch-Edl. und Gestrengen Rath zugleich vor den mir die Zeit über meines gehabten Bürger-Rechts Hochgeneigt geleisteten Obrigkeitlichen Schutz gehorsambst Danck abstatte / und solche meine Aufkündigung des Bürger-Rechts nicht ungeneigt auff zunehmen / sondern solches Hochgö. stig notiren zulassen / gehorsambst gebethen haben und anbey verharren wil

Eines Hoch-Edlen und Gestrengen Raths

Gehorsammer

An

J. H. K.

Einen Hochwohl-Edlen / Gestrengen und Höchbenambten Rath / der Kayser- und Königl. Stadt Bresl. au. 2c.

Meine Hochgebietende Herren.

Haec adhuc addi debuit formula ad verba: notiren zu lassen / auch mir einen freyen Abzug aus hiesiger löbl. Stad zu vergönnen / noch mit einigem Abzug-Gelde oder andern Leistungen bes

H 3

schwer

schweren zulassen etc. nisi ob pactum conventum inter Regnum Poloniae & Rempubl. Vratislaviensem antiquis jam ictum temporibus, subditis atque civibus, ex una in aliam civitatem migrantibus, liber ab utraque parte discessus pateret, prout in sequenti cap. 5. hujus rei mentio erit injicienda.

§. VI. Cum vero voluntas pluribus declaratur modis, aut enim verbis expressis fit, aut ex facto aliquo colligitur, sive tacite & praesumptive Galerat. *d. Renuc. lib. 4. c. 1. n. 6.* & quilibet, ut recte renunciare dicatur, non duntaxat promittere debet, se velle renunciare, sed ipso facto huic vel illi juri suo renunciare, vel talem actum facere, quo aut aperte, aut consequenter constet, quod illo jure velit carere: cum juri etiam per contrarium actum posse renunciari notum sit; & jus suum resignare praesumatur, qui eidem contrarium facit. Dalner. *de var. Fur. renunc. Cap. 17. n. 10.* Imo renunciatio facto potius quam verbis fit. *O. dendorp. Loc. Fur. Commun. lit. R. verb. renunciare Prukmann. Consil. 8. n. 249.* & ubi facto opus est, verba non sufficiunt. *arg. l. 13. §. offerri ff. de Act. Empt. l. peculium ff. de pecul. l. 1. §. tulisse. in f. ff. a. Scrum Silanian.* Denique cum etiam haec nostra juris civici resignatio in voluntate a parte resignantis unice consistat, ubi pro forma exigitur, ut ea voluntas, ut modo dictum, declarata sit expressè per aliqua verba, vel tacite per factum, aliquid; Bald. *in l. potuit. C. de jur. delib.* Itaque declaratio dat esse renunciationi, utpote quæ est forma illius, & forma dat esse rei. *Julianus. 9. §. 3. ff. ad exhibend.* Hinc præmissa expressa & plerumque verbali juris civit. resignatione, ordo jam exigit, ut alteram consideremus hujus renunciati. speciem, *tacitam scil.* & ut plurimum ex nudo facto renunciantis præsumptam.

§. VII. *Tacitam* autem fieri renunc. Enenkel. *d. Privil. lib. 3. cap. 14. n. 3.* tunc dicit, quando actus aliquis geritur, qui illam necessario infert & significat. conf. Dalner. *l. c. cap. 17. n. ult.* eamque vim habere eandem, quam habet expressa, exinde colligitur, quia taciti atque expressi par virtus est. *l. cum quid ff. scert. petat. Gail. lib. 1. obs. 116. n. 5. & lib. 2. obs. 30. n. 2.* conf. Ander. Tiraquel. *in l. si unquam & c. pr. n. 112. f. C. de revoc. donat.* & Nicol. Everh. *Consil. 12. n. 36.* exemplum adfert in

in immediate contrariis, quorum uno electo, alteri renunciatum censetur, jung. Cravet. *Consil.* 103. n. 6. Factis itaque etiam nudis, contrariis tamen renunc. fieri posse, non solum l. 7. ff. de leg. *Commis.* l. penult. §. si post. *caus.* ff. de *vacat. & excus. muner.* verum etiam Paris. de *reign. benef. lib.* 8. qv. 2. n. testatur, qui potentiorum adhuc declarat quæ ex facto deprehenditur illa, quæ ex verbis colligitur. Sed dicis, conjecturæ & signa fallere possunt, ac is, qui remittere censetur, habere potest animum diversum ab eo quod conjicitur? Resp. non valet consequentia, quoniam idem & de eo dici poterit, qui aperte & expressis verbis remisit; nam verba quoque ipsa sunt signum & indicium, non etiam indubitata certitudo nostræ voluntatis, & ideo ipsa quoque fallere possunt Vasquius *illustr. Contr. cap.* 52. n. 5. quanquam ea sunt minus obscura indicia. Galeratus, l. cit. n. 30. in *fin.*

§. VIII. Jam quid per factum indigitem contrarium, dispiciendum venit: illud autem hic intellectum volo, quando civis derelicta civitate, & divenditis, suis, quas in civitate habuit, bonis immobilibus, atque notitia Magistratus & præmissa gratiarum actione pro defensione atque protectione, (qualia requisita in expressa observari solent,) in aliam ipso facto se confert civitatem animo nunquam revertendi: Ubi, ut rem declarem exemplis, ille statim Hispanorum mos incurrit in oculos, quorum Proceres hanc olim fovebant consuetudinem, ut qui non una vel altera civitate, sed toto regno & juribus civium & subditorum regni Hispanici renunciare volebat, atque aliorum se deferre, publicis tabulis patriæ renunciaret; credentes, nefas sibi non esse, arma postea Regi patriæque suæ inferre, nec eo nomine Majestatis postulari se reos posse, Mariana. *de reg. Hispan.* l. 13. c. 11. verum modum hunc renunciandi tanquam inæquissimum, sic spurium appellat, Pufend. *de Fur. Nat. & Gen.* l. 7. c. 11. §. 3. Et sic etiam est, nam resignationem hanc, licet libera sit, justo tamen atque legitimo modo fieri debere, in sequentibus locis dicendi erit. Imo quia allatum modo exemplū ad expressam potius, quam tacitam spectare videtur resignationem, ulteriora ver-

verba de eo facere hic supersedeo. Potius illud afferam, quod annotavit Zanger. in *Tract. de Exception. P. 2. c. 1. n. 76.* Statutum scilicet in Patria sua Brunopoli extare, vi cuius cavetur, civium liberos amittere jus civit. si alibi domicilium constituerint & ibidem per annum & diem habitaverint. *sub tit. 102 von der Bürgererschaft und dem Schosse. S. es darff keines Bürgers ic.* Idem quoque Eslingæ statuto cautum reperiri, testis est Knipsch. *de Jur. Civ. Imper. lib. 2. c. 29. n. ult.* & adhuc plurimis in locis; qui tamen præcedentia ad nondum nuptos, famulos & famulas extendendum non esse, & qui dominis suis nondum homagio sunt devincti, aut qui melioris victus & sustentationis causa se alio contulerunt, notat *d. l. lib. 2. c. 5. n. 193. fin. cui Carpz. P. 3. c. 38. def. 18.* assentitur, suamque sententiam præiudicio ad requisitionem Quæstoris Delitiani Mens. Jan. 1626. emisso, corroborat.

§. IX. Porro (ut maneamus simul in limitationibus) tacita ejusmodi atque præsumpta resignatio locum in iis quoque non obtinet, qui bellorum iniuria, vel alio violento casu alio migrare coguntur, & per tempus ibi sedem figere necesse habent; licet enim domicilii mutati validum hoc sit indicium, quando quis immobilia in civitate divendit, vel necessitate urgente discedit. Brunneinan. *Consil. 31. n. 85. vol. 1. conf. Gail. lib. 2. obs. 35. n. 9. & obs. 36. n. 4.* & plenaria rerum administratione alicubi constituta, domicilium tacita voluntatis declaratione constitui dicitur *l. 17. §. 1. ff. ad Municip.* imo potioribus rebus translatis, nec non quotidiana commoratione *l. 2. C. ubi Senat.* Semper tamen simul attendendum venit, an non de alia mente constet. Brunnem. *C. 3. d. 60.* Hinc etiam tali casu reduces facti, omnia jura atque privilegia sua recuperant. Bald. *Cons. 158. n. 5. v. 3tio queritur. lib. 3.* Pufendorff. *de F. N. & G. lib. 8. cap. 11. §. 8.* Idem iudicium ferendum de studiis liberalibus incumbentibus, seu Professoribus atque studiosis *l. 2. C. de Incol.* aut ratione officii alicubi commorantibus, ut sunt hospites, consilarii, milites, Syndici, advocati, ecclesiæ ministri &c. Knipsch. *l. 2. c. 29. n. 104. seqq. Brunnem. d. l.* Sed quid sentiendum est de iis, qui per incolatum ruri vel oppido, diutius a civitate absue-

runt

runt, consentur ne hi jus suum civit. tacite resignasse, illudque perdidisse per incolarum? Negatur à Socino. *Conf. 35. Vol. 3. Pap. dec. 41. & Geislero in diss. de civit. Municip. Sect. II. §. 30.* modo talis oppidi vel rüris incola ex consuetudine municipiorum, in recognitionem magistratus & conservationem civilitatis, annuam quandam pensionem, (quibusdam den Grabe-Gülden/ nobis den Bürger-Schoß) solvat, quia pensio hæc docet, civem alibi degentem retinere animum quandoque redeundi; quod propositum revertendi de jure facit, ut per migrationem non immutetur domicilium, nec novum constituatur, etiamsi quis ibi per 1000. annos subsiterit. Menoch. *arbitr. Cas. 86. n. 7. Zahn-Ichnogr. cap. 14. n. 30. seqq.* Confirmant dicta nonnullorum statuta locorum, quorum unum instar omnium, & quidem Wurzenæ constitutum ex Dn. Lyseri *diss. de jure Civilitatis §. 19* huc inferere liceat, his uti legitur verbis: So sich ein Bürger von hinnen an andere Ende begeben/ und daselbst sitzen/ und gleich wohl das Bürger-Recht alhier mit halten wolte/ derselbe sol dem Rathe zum Abzuge viertelhalben Groschen/ und hernach alle wege auff Michäel 6. gr. so lange Er das Bürger-Recht zu halten gesinnet/ zu erlegen und zu schicken schuldig seyn/ würde er es aber 2. Jahr nach einander unterlassen/ sol er des Bürger-Rechts verlustig seyn. Et ut aliquid adhuc addam, antiquissimis jam jam temporibus non insolitum hoc fuisse, comprobatur suo effato Aristoteles. *L. 3. Polit. cap. 1.* qui multos dicit extra mœnia habitare, qui tamen cives esse non desinunt. Sicut etiam apud Plin. *l. 3. c. 8.* de Quintio legitur, quod ab aratro ad dictaturam vocatus fuerit. conf. Cicero *in Lelio.* Et alios quoque Romanorum familias suas traduxisse in villas, ubique fere in historia legitur Romana; qua de causa, ortum fortassis traxisse Halicarnassei illam opinor divisionem universorum civium Romanorum, in urbanos & rusticos. conf. Sigonius 2. *de Jure Civit. Rom. cap. 6.*

§. X. Cum itaque domicilii mutatio tota ex animo migrantis dependeat, standum est: assertioni ejus, qui se alio ad habitandum non contulisse declarat. Menoch. *d. l. Mascard. de Præbat. Concl.*

§34. n. 18. Ad hæc in genere renunciatio etiam maxime non verosimilis, in dubio non præsumitur, ideoque alleganti ejus incumbit probatio. Phil. Dec. *Conf.* 401. n. 3. Fachin. *Controv. Jur.* p. 3. lib. 7. c. 56. *ibi*: *atum argum. est.* & eatenus alicui juri renunciatum censetur, quatenus expressum est, & ultra expressum & nominatum non extenditur. Decian. *vol.* 3. *respons.* 113. n. 31. Treutl. *select. disp.* vol. 1. *disp.* 25. *th.* 5. *lit.* b. *ibi*. Renunciationses stricti juris sunt, adeoque in iis non venit, nisi quod nominatim expressum est. Uti civis, Clericus factus, per Clericatum non perdit civitatem seu jura civitatis, licet civis evadat privilegiatus Chr. Rehebold. *de Jure Civit.* p. 2. c. *penult. in fin.*

§. XI. Sed tempus est, ut ad priora iterum revertamur, unde per necessarias exceptiones duci nos necessario passi sumus, ulterius scil. visuri, quomodo procedat & quibus tacita illa competat vel permissa sit juris civilitatis renunciatio; Ubi recensitis antea moribus diversarum civitatum, quibusdam aliis in locis statuto & consuetudine receptum addo, quod vidua vel civis cujusdam filia, absque Magistratus consensu prius impetrato, si peregrino nubat, eo ipso jus perdat civilitatis; prout inter reliquos Eslingæ observari auctor ex sit Knipsch. *d. Jure Civ. loc. cit.* n. 11. conf. quoque Wehner. *in observ. Pract. verb. Gewohnheit.* qui adhuc civem vel hujus filium, extraneam si in uxorem ducat, quæ statutis satisfacere nequeat, civitatem itidem amittere ajunt, licet dissentiat Besold. *Polit. lib.* 1. *cap.* 11. Accedit communis illa Germaniæ consuetudo, per quam in civitatibus jus incolatus passim post annum acquiritur, & Magistratus advenam diutius ibi commorari non patitur, si elapso anno jura civium redimere nolit. Quemlibet autem posse propria voluntate incolatus & domicilio renunciare, quod eo ipso fit, quando se & bona sua in alium locum transfert, superius dixi ex Gaill. *l. 2. Obs.* 37. n. 8. modo tamen, quod in antecessum ibi n. 7. notat, quis re & facto animum manendi declaret, vel domicilium animo perpetuo ibi habitandi in civitate aliqua per annum vel decennium sibi constituat *d. n. 7.* alias enim, si animus manendi deficeret, ad superius allatam exceptionem iterum recurrere deberemus. Sic in Gallia Ludov. XII. omnes qui rescripta civilia impetraverant,

ac relicta Gallia domum remigrare voluerant, tanquam tacite jus suum resignantes, peregrinos iterum esse constituit: cum teste Bodino. *l. 1. de republ. c. 6.* per edictum Regium de ao. 1503. 1551. 1555. ad jura civium consequenda Principis rescriptum impetrare necessum habeant illi, qui ut cives recipi desiderant.

§. XII. Præmissis iis, necessario jam notandum venit, procedere potissimum tacitam hanc atque ex civium emigratione præsumptam resignationem, si ex civitate, in qua promiscue jus emigrandi usurpatur, aliquis nullo peculiari vinculo adstrictus, in aliam civitatem fortunarum sedem transferat; quo casu in eam nihil amplius juris habet antiqua civitas. Pufend. *d. Fur. Nat. & Gent. lib. 8. c. 11. §. 3.* Qui mos inter Valesios & quinque Helvetiorum pagos minores in viridi adhuc est observantia, quorum subditi opus non habent expressæ resignatione; inierunt enim illi anno. 1527. Bernates & Friburgenses ao. 1505. Genevenses & Bernates ao. 1565. foedus inter se, quod alias *Combourgeoise* seu *communicatio civitatis* appellatur; vi cujus mutua inter ipsos stabilitur civilitatis communicatio & fides amicitiae; ut qui ex focis sua quocunque modo deserta civitate, sociorum civitatem adire malit, momento cives ac subditus sit alterius civitatis. sine cooptatione ulla, rogatione aut singulari aliiquo rescripto. Bodinus *loc. cit.* ut alia jamjam sicco præteream pede exempla atque civitatum consuetudines.

§. XIII. Alias enim & quidem communiter spontanea hæc migratio quousque civibus sit permixta, ex modis, quibus aliquis in civitatem sit receptus, colligi putat Dn. Pufend. *cit. loc. §. 2.* Quidam enim, *inquit*, justo bello victi, aut extrema adacti necessitate in civitatis alicujus ditionem concedunt: qui quanta hic libertate gaudeant, ex legibus civitatis est cognoscendum. At si quis liber homo, nullius antea subjectus Imperio, vel eo, quo antea tenebatur, jam iterum solutus, sponte sese civitati alicui adjunxerit; iridem ex statutis ejus civitatis erit judicandum, quidnam circa migrationem libertatis ipsi sit relictum: Dantur enim civitates, ex quibus citra expressam earundem consensum migrare non licet. Alicubi certo onere ea licentia est redimenda. Sicut de Achivis scribit Ovidius,

*Metamorph. lib. 15. Prohibent discedere leges, pœnaque mors
posita est, patriam mutare volenti. Ubi autem circa eam rem
nullæ extiterint leges, quid liceat, ex consuetudine aut ex natura
subjectionis civilis colligendum. Si neque hæc adest, magis est,
ut licentiam illam spro arbitrio migrandi liber sibi homo refer-
vasse intelligatur. Hæc illa sunt verba, tot ponderum, quos con-
sinent syllabas.*

§. XIV. Certum quippe est, dari populos & Respubli-
cas in quibus liber ille discessus atque civitatis resignatio feveris
adinodum coercetur legibus. Illustr. Dn. Cancellarius de Jena.
de Rat. Status diff. 22. concl. 6. p. 352. & de Neapolitanis tradit Pe-
trus de Afflict, *decif. 265.* quod etiamnum regno exire non si-
nunt, nisi impetrata venia, iit plurimum, qui ex præcipua re-
gni nobilitate oriundi, splendorem familiæ insigni auxerunt ex-
pectatione. Sic plerique aliquando Florentinorum civium,
precibus a Principe eflagitarunt, ut inter peregrinos censerentur,
non tamen impetrare illud potuerunt. Bodin. *loc. cit.* Me-
diolanenses arctius fere patriæ adstringi, patet ex statutis Duca-
tus Mediolanensis. in quibus decretum reperitur Senatus Medio-
lanensis, hac clausula, ne cuius civitatis alterius capere aut so-
cietatem cum ullis aliis Principibus aut civitatibus coire liceret,
nec domiciliū in ejusdem Imperium finibus commutare, nisi
prius impetrata venia & honorario Principi soluto. Sine venia,
sita loqui licet, speciali Principis, ne Insula quidem exire libe-
rum relinquatur Patitiis Anglorum, Scotorum atque Danorum.
Simili modo & Hispanis sine Regis venia regno exire, vel in In-
diam trajicere interdictum est. conf. Bodin. *d. loc.* Imprimis au-
tem si Tyrannorū injicere mentionem fas est, quis historiarum
peritus nescit, cives exire regno, atq; resignare fuisse prohibitos?
Imo etiam peregrinos quandoque idem tetigisse infortunium,
& a Principibus interdictam ipsis fuisse remigrationem, partim
suis comprobat exemplis Muscovia, Tartaria & Æthiopia; par-
tim etiam in hæc regiones, quæ ob soli sterilitatem cœliq; intempe-
riem infestantur. Sigismund. *in Histor. Moschor.* Francisc. Alva-
resius *in hist. Æthiopica*, Grot. *de Jur. B. & P. lib. 2. c. 5. n. 24.* præ-
pri

primis si peregrinus excelsi apparuerit ingenii, & scientiis imbutus sit. Chineses hic lubens prætere o, qui ipsimet turpe sibi ducunt, patriam relinquere, & ad imperitiores secedere. Neuhoff. in der Sinesischen Reis. Beschreibung.

§. XV. Sed quid dicam de *cessitis & glebe adscriptis*, quos manus mortuas appellant. Bodin. *loc. cit.* & qui vigore hominialis præstationis seu promissi, ohne ihrer Herren Wissen und Belieben weder Leib noch Gut verändern dürfen / sed perpetuo ipsi cum liberis suis fundo domini sui adhærere coguntur, cujus etiam pars reputari solent? Sichard. in l. 6. n. 4. C. de secund. Nupt. Lymann. de Pac. Relig. lib. 3. c. 33. Dn. Præses. in *Uf. Mod. ff. tit. de Stat. homin. §. 9.* Knipsch. de *Civ. Imp. l. 2. cap. 29. n. 162.* Et hi non ipsi tantum, verum etiam liberi eorum domicilium mutare prohibentur. *Mev. part. 4. decis. 22.* Fritsch. *Exerc. Jur. publ. Vol. 2. diff. 4. §. 65.* ejusdemque fortis cum parentibus reputantur. l. 23. C. de *Agricol.* Respondeo, ne in totum naturalis ipsis auferatur libertas, certis quandoque in casibus liberior ipsis concedi discessus solet; si scilicet dominus declaratus sit in bannum Imperii; item si ob loci sterilitatem necessaria vitæ subsidia atque alimenta ibi habere nequeunt, quamvis, quo ad hunc casum, rem admodum dubiam esse, putat Dn. El. Aug. Stryk. de *domicil. mut. cap. 4. §. 29.* Licita porro ipsis relinquatur mutatio, si propter sævitiam domini diutius sub ejus dominio tuto habitare nequeunt. conf. Gail. de *Arestis Imp. c. 8. n. 16.* Denique si propter religionem durius habiti discedant ex territorio vid. Dn. Stryk. *cit. loc. n. ult.* cum prætextu agricolationis, aut alterius servitutis in Imperio nostro detinere eos nemo debeat, per *Instr. Pac. art. V. §. 37.* Plura de horum statu atque conditione qui desiderat, vid. *Illustr. Dn. de Rhetz Inst. Jur. publ. lib. 2. tit. 2. §. 7.* & fusius *Stammler. de Servit. person. l. 3. c. 20. n. 8.* & ex professo *Mevius in Tract. von dem Zustand und Abforderung der Bauren.* Sic in statutis Regni Polonici *lib. 1. c. 17.* Constitutio reperitur Sigismundi Vislic. Regis Polon. qui triplici ex causa Villanis libertatem mutandi dominos permittit: Si nempe dominus opprimat filiam vel uxorem Villani: Si dominus ma-

neat in ex communicatione per annum: denique si bona Villani diripiuntur ob delictum domini.

§. XVI. Proprios jam homines in Imperio nostro excipiunt *Wildfangii*, homines novi & proprii; *leibeigene Leuthe* / alibi vocantur *Reichs-Leuthe* / *Königs-Leuthe* / uti de præfectura Oppenheim annotavit Dn. de Rhetz *loc. cit.* §. 12. ita dicti a Germanico vocabulo *Wild* / quod rem nullius certæ curæ vel domicili denotat. non autem a feris. Peregrinus enim si ad loca ubi hoc jus receptum est, ut puta in Palatinatu & adjacentibus quibusdam terris, confugiat, ibique per annum & diem permaneat, nec dominus prior eum ut subditum vindicet, præfecto dem *Sahe-Vogt* solvere tenetur *den Sahe-Gülden*; oder *den Sahe-Pfennig* & annuatim postea certos adhuc grossos, ova & gallinam præstare debet, domique quando moritur vestem, equum & jumentum relinquit. conf. Dn. de Rhetz. *d. l.* Speidel. *notab. voc. leibeigen.* *Besoldus* atque *Wehnerus voc. Wildfang.* Curiosus autem lector, si integrum jus *Wildfangiatus* perspectum atque notum habere cupit, Privilegia Electori Palat. hac in re ab Imperatoribus concessi, bellum inter hunc & Electorem Bavarix exortum, laudoque demum per Regem Gallix compositum, & acti *Wildfangiatus* in usum publicum memoriæ prodita; ad eat Sprenger. *in Jurispr. publ. p. m.* 389. & *Odenburgerum in Notit. Imperii P. 1. disc. 26. membr. 2. n. 8. & seqq.* Quibus certa ratione vel ad similitudinem glebæ adscriptorum an quoque licita sit quandoque emigratio, deficiente autorum testimonio, tuto affirmare vel negare nequeo.

§ XVII. Hoc interim in allegatis exemplis ostendere volui, generalem non adeo atque liberrimam ubique locorum statutam esse juris civilitatis resignationem, sed diversis in locis, vel plane improbatam, vel ad minimum coarctatam atque limitatam. Nihilominus tamen reperiuntur inter Doctores nonnulli, qui *nec statutum valere dicunt voluntque, quo quis prohibetur, ut domicilium suum & civitati renunciet*; inter quos præcæteris veniunt *Klock. de Vectigal. Concl. 63.* *Scheplitz. ad Consuet. Marchic. part. 4. tit. 14. §. 2.* *Frid. Bruckmann. in d. Regal. §. 10.*

soluta potestas. membr. 2. cap. 4. effectu. 6. n. 131. Henr. Bruning. *diff. de Jure univers. Concl. 39.* Marc. brun. *Consil. 70. n. 51. lib. 1.* Gail. *lib. 2. Obs. 35. n. 7.* conf. Magerus *de Advoc. Arm. cap. 16. n. 126.* qui uno fere ore suam opinionem exinde corroborare nuntur, quia hoc naturali libertati nimium adversaretur, si statutum aliquod simpliciter hic in re contrarium disponere posset, per *l. 71. §. 2. ff. de condit. & demonst. arg. l. 28. §. 1. ff. ex quibus caus. maj.* add. Rumelin. *ad A. B. diff. 5. th. 5.* Myler ab Ehrenbach. *de Jure Stat. c. 53. v. nec cens.* Statutum etiam juri comm. hac in re nihil derogare posse, imo usu contrarium observari dicunt, civesque lares suos non modo libere aliorum transferre, modo id malitiose non fiat. Marcabr. *d. Conf. 70. n. 50. lib. 1.* sed etiam invito domino Jus Civit. resignare & aliorum quo lubuerit, migrare posse *arg. l. 5. §. f. ibi. si malin. & c. ff. d. Captiv. & postlim. l. in bello. 12. pr. ff. eod. & Rec. Imp. d. 40. 1555. §. wo aber un' ere ic. l. 31. ff. ad municip.* quia etiam receptio in civem dicitur beneficium, quod invitus nec acquirit, nec retinet. *l. 69. ff. de R. l. 1. 19. §. 2. ff. de donat.* conf. Mager. *loc. cit. n. 127. fin.* conf. Cicero, qui in *Orat. pro Balbo*, liberam hanc laudibus extollit emigrandi facultatem, dum jura præclara atque divinitus jam inde a principio Romani nominis dicit a majoribus nostris comparata, ne quis invitus civitate mutetur, neve in civitate maneat invitus. Hæc enim, *concludit*, sunt fundamenta firmissima nostræ libertatis, quemque juris & retinendi & dimittendi esse dominum. Quod Ciceronis effatum publicis quoque correspondisse legibus, juri que communi & gentium, comprobant allati antea textus. Jam vero, dicunt, in Principis potestate minime consistit, contra jus gentium subditis libertatem naturalem adimere, ac pro lubitu circumscribere. Myler. *l. c. n. 5.*

§. XVIII. Verum quicquid sit, auctoritate ac multitudine consentientium auctorum, sententiam suam defendere sicut voluit Magerus. *cit. loc.* Contrariam per alios & nobis tueri quoque liceat: posse scilicet liberam illam resignandi facultatem statuto restringi, & prohiberi; ut sunt *arg. l. 4. C. de Commerc. l. fin. ff. de Decret. ab Ord. sac. Abbas. Vol. 2. Conf. 17. Roman. Conf. 59. n. 1.*

Ca.

Cabalin. *vol. 2. conf. 209. per tot.* Bodinus, *de republ. l. 1. cap. 6. n. 58.* Bern. Grevæ. *lib. 1. Obs. 36. Conf. 2. n. 6.* Petrus Anton. de Petra, *de potest. Princip. c. 13. n. 13.* qui Socinum juniorem ita *Conf. 76. n. 15. seqq. lib. 4.* signanter respondisse dicit. Deinde quilibet quasi hypothecarius suæ civitatis nascitur, post Joh. Grot. *ad rubr. ff. Solut. matrim. n. 33.* Bertaz. *Consil. 56. n. 14. seqq.* Ita etiam apud Romanos non licuit ex una civitate in aliam Principis injussu commigre, pro ut notum est, ideoque bona Metecorum colonorum, qui sine rescripto sedem mutabant, fisco vindicata olim fuisse, patet *ex l. 4. C. de Jure Fisci.* Ex quo fonte promanasse constitutionem illam de Phalburgeris verosimile est. Imo hodie adhuc dominus atque magistratus vi superioritatis territorialis subditos suos cogere potest, ut in suis domiciliis & civitate commorentur, nec alibi divagentur, aut in dominorum vel civitatis præjudicium se absentent. *Surd. conf. 210. n. 14. vol. 1. cit. Knipsch. lib. 2. cap. 6. n. 193.* adeo, ut si ab alio detineantur, vel alibi operentur, inde domum avocari queant. *Id. ib. conf. Mev. vom Zustand und Abso. de: ung der Bauren. & D. Georg. Beyer. Lips. diss. de Jure avocandi Cives & incolas ex territorio alieno.* Licet porro ejusmodi statuta libertatem aliquo modo constringere videantur, quod tamen hodie variis modis fieri docet *Dr. Fritsch. Exercit. Jur. publ. Vol. 1. disp. 16. de libert. natur. restricta per tot.* quia tamen talia statuta, boni publici conservationem ut plurimum respiciunt, ac inevitabilis mali propulsandi necessitas illa fieri suadeat, mihi persuadere nullo modo possum invaliditatem & injustitiam ejusmodi Statutorum. *Mev. in Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 70.* *Manz. decis. Palat. 18. n. 24.* Qui simul, nec negamus, *inquit.* talibus pactis injuri posse societatem civilem, ut civibus a civitate abscedere non liceat, & mores viam pacis accipere. Jam, si per pacta contraria introduci potest consuetudo, cur non etiam per statuta, quæ accuratius considerata per se nihil aliud sunt, quam pacta inter populum & Senatun ob salutem Reipubl. conventa, *conf. Fritsch. de Resignat. c. 9. n. 8.* Sic etiam civis imprimis assumtus, civitatem novam cum ingrediatur, animo ibi permanendi, eo ipso omnia jura, mores at-

atque consuetudines, onera, aliaque civitatis approbasse præsumitur, & secundum illorum placita in posterum vitam institueret se velle censetur, & debet. *l. 29. ff. ad Municip. l. un. C. ubi pet. Tut.* qua de causa, licet tale adeslet statutum, in posterum ipsi aliud, quam quod semel placuit, placere neque potest, neque debet. Dn. Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 2. tit. 14. §. 7.* cum quod ab initio est voluntatis, ex postfacto fit necessitatis.

§. XIX. In genere ergo liberam esse discedendi & resignandi facultatem, hac intelligendum est limitatione: nisi reipublicæ aut civitatis aliquid intersit, prohiberi illam; quo casu observandam esse regulam naturalis æquitatis dicit Grotius, quam Romani in privatis societatibus dirimendis sunt secuti, ut id non liceat si societatis intersit, (ubi iterum admissis aliquantulum accedimus simul limitationes atque exceptiones, circa libertatem resignat. Juris civici notari necessarias) quia magis quod universæ societati, quam quod uni ex sociis expedit, attenti debet. *l. 65. §. 5. ff. pro socio.* Intererit autem, dicit Grotius *loc. cit. §. 24. n. 2.* societatis civilis, non abire civem, si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis partem suam exsolvere: fiducia item multitudinis si bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit civis ille, alium æque idoneum substituire, qui rempublicam defendat. Et sane iniquitatis esset infinitæ, si civis in tanta rerum angustia civitate constituta, perceptis commodis, eam deserere vellet, atque bonum quod largissime percepit beneficiumque, sua jam ingratitude compensare non erubesceret. conf. Dn. Fritsch. *Exerc. Jur. Publ. vol. 2. diff. 4. §. 55. seq. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 71.*

§. XX. Si tamen civis, in primis originarius, ex toto omni æquitatis rubore, iis minime ponderatis, si dico in aliam commigrare vellet civitatem, possitne civitas invitum eum retinere, quæstio hic incidit? Quod fieri sine ulla dubitatione posse, amor patriæ suadet, qui maximam alias ortus nostri sibi partem vendicat. Notum postmodum est, fidem neminem novæ civitati dare posse, retenta adhuc priori, & a contractu summe perfectæ

cto & consummato invita altera parte resilire, in iure prohibitum esse scimus; intercedere autem inter civem & civitatem licet non formalem, materialem tamen contractum, in superioribus demonstratum dedi. Dieta tamen ad illum casum referre nolo, si talis discessus exiguum vel plane nullum civitati adferat damnum: licet enim eo nihil obstante objici possit, quemlibet bonum civem scire debere, non sibi tantum, sed patriæ etiam natum se esse: adest parata iterum responsio; hoc non impedire, quin quilibet sine patriæ incommodo atque detrimento suam feliciorē reddere queat conditionem; cum in eo potius subsistat patriæ amor, ut si tua & publica salus in pari versetur discrimine, tu vi hujus, hanc tuæ anteponas. Id quod si negligitur, & ex abitu in necessarium discrimen salus publica adducitur, tempore illo importuno emigrando, retineri tunc posse civem & amor patriæ, & naturalis suadet ratio, conf. *Conring. diss. de civ. §. 24.*

§. XXI. Ejusmodi autem discessus undique injustus, generali vocabulo appellari solet, malitiosus; hinc & permissa dicitur resignatio, modo hæc non fiat malitiose *l. 15. §. pen. ff. ad municip.* Ad quod præter recensita ad huc referunt casum, si ideo quis & ex abrupto quasi migrare velit, si forte sciat, libellum esse contra se oblatum, *Ros. corb. Pract. forens. cap. 20. n. 20. add. l. in bello 12. ff. de captiv. & postlim.* conf. *die Cammer. Gerichts-Ordnung. P. 2. tit. 14. per tot.* *Manz. dec. 18. n. 21.* Hinc plerisque in locis ne tunc quid fiat, antequam discedat, prius persolvere tenetur tributa, collectas, & alia debita publica. *Knipfch. l. 2. c. 29. n. 161. fin.* & secundum æquitatem ut procedat emigratio, suam hanc voluntatem Magistratui detegere debet abiturians, quisquid etiam contra sentiant Mylerus *de Princip. Imp. cap. 63. §. 4.* *Mev. ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. n. 69.* *Manz. d. quest. 18. n. 18. ibique Arum, Mager. & Buxtorff.* alique consentientes allegati, conf. *Lauterb. de domicil. c. 9. n. 214.* qui omnes manifestam hic adesse dicunt disparitatis rationem, licet ad constitutionem domicilii Magistratus requiratur consensus, adeo ut & in discessu & mutatione omnino videatur necessarius: cum tamen ibi præcavendum, ne
Ma-

Magistratui invito novus obtrudatur civis, quem non recipi civitatis & Magistratus interesse poterat variis de causis: in mutatione vero hoc interesse cesset, cum civem non acquirat Magistratus, sed amittat. Dn. El. August. Stryk. *de domicil. mutat. cap. 2. n. 40.*

§. XXII. Ast migraturo, ut nempe indicet de suo diceffu, ex debito & decoro ista sunt observanda, cum civitatis plerumq; interlit, nosse civium numerum; nisi forte certis ex argumentis colligat, civitatis nihil interesse, gnara ipsa, an inscia quis discedat. Illis autem, *utor verbis Dn. Pufendorffii*, utique expresso civitatis consensu opus est, qui ad peculiare munus, præsertim ad certum tempus sese obstrinxere. *lib. 8. c. 11 §. 3. d. F. N. & G.* Et sic etiam est, resignans enim beneficio inconsulto Superiore qui tribuit, dimittere illud non debet, sed resignare, hoc est, reddere ei, a quo susceptum fuit, atque illius consensum exigere. Nam cujus auctoritas requiritur in consequendo, ejusdem quoque consensus exigitur, si quis velit officium seu beneficium jam susceptum iterum dimittere. *Bald. cap. 1. de renunci.* Quia denique hoc jus civilitatis, sicut & plurima beneficia, utriusque tam dantis quam accipientis dantur gratia, ideo dimitti non debent, nisi accedat utriusque consensus atque voluntas. *Bald. in cap. 1. de nov. form. fidelit.* Certe si discessum Magistratui aperire recuset & abeat, fuga deserens civitatem & elapsus reputatur, ideoque, quicquid reliquit in civitate, ut ut alteri meditatione fugæ venditum, civitati cedit, dummodo emptor fugæ conscius fuerit. *l. pen. C. de rescind. vend. Mev. ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 23.*

§. XXIII. Neque gregatim instituenda est hæc resignatio & emigratio. *Illustr. Dn. de Rhetz. Inst. Jur. publ. lib. 2. tit. 14. §. 6. fn. Grotius l. c. n. 24.* licet dubio non carere Grotii sententiam cum Pufend. afferat Dn. Stryk. *de mutat. domicil. c. 2. n. 17.* Si enim singulis, *dicunt*, pro arbitrio migrare licet, cur non idem liceat pluribus, quibus sedem fortunarum eodem tempore transferre commodum est? Nec ad rem facit, quod hoc modo civitas debilitetur: nam qui jus non habet me invitum retinendi, illi

non fit injuria, si futurum aliquod incommodum, nondum debitum, meo discessu ipsi intercipiatur &c. Verum placet adhuc & commodior arridet sententia Grotii, qui *d. l. gregatim* inquit, discedi non posse, satis expeditum est, ex necessitate finis, quæ jus facit in moralibus. Nam id si liceret, jam civilis societas subsistere non posset. De singulorum discessione alia res videtur, sicut aliud est ex flumine aquam haurire, aliud rivum deducere. Consentit di. *Instruction einer Fürstl. Regierung apud Dn. Ringk. in Progymnas. ibi*: Wenn ins fünffteige bey Land und Städten ehliche Familien auff einmahl und zu Hauffen / oder auch in einem Jahr nach und nach sich hinweg begeben wolten / weil der gleichen ungewöhnliche Forteilung und Verlassung des Vaterlandes eine schädliche desolation nach sich zu ziehen scheint / habt ihr selbigen auff solche Weise die emigration nicht zu gestatten. Et illust. Dn. Cancell. de Jena *diff. de Rei. Stat. diff. 22. concl. 6.* in Belgio inde anno 1567. graves pœnas adversus istos patriæ desertores statutas fuisse, cum flagrante bello intestino multi catervatim solum verterent, refert ex Simon. Groenewegio *d. LL. abrog. ad l. 31. n. ult. ad municip.*

§. XXIV. Maxime autem si intempestive id fiat, h. e. quando dominus subditis valde eget; id enim, catervatim si fieret emigratio, in præjudicium domini vel civitatis redundaret. Dn. de Rhetz. *loc. alleg.* Quod ultimum, tempestive scilicet ut fiat resignatio, præter Dn. Rhetz. & quando civitatis non peculiariter interest, suadet Dn. Pufend. *loc. cit.* §. 3. & Grotius. Realiter tandem adhuc ut se alio transferant resignantes, *per l. 20. ff. ad municip.* ubi domicilium re & facto transferri dicitur, volunt Buxtorff, & Mager. citante & consentiente Manz. *dec. Pal. qu. 18. n. 22.* Ultimo demum requiritur, ut salvat id quod pro jure emigrationis solvi solet, ut sunt die Nachsteuer / & alia debita atque onera, de quibus in subsequenti cap. 5. in specie acturus sum.

CAPUT V.

De Oneribus Resignantium,

Con-

Connexio hujus & preced. Capit. §. 1.

Origo Juris detractionis, ejusque varia acceptio §. 2.

Differunt Absolutio & Abjug. §. 3.

Quibus hic census solvi debeat; an etiam Magistratui principali? §. 4.

Utrum Senatui Acad. an Oppidano, si civis academicus emigret? §. 5.

Quam solvere gabellam tenentur: an etiam civis vi, vel necessitate inuitus expulsus? §. 6. queritur.

An propter religionem emigrare coacti? §. 7. An Judei §. 8.

Immunes ab hoc censu sunt Clientes §. 9.

Clerici, Professores, DD. &c. §. 10.

Confederati cives, federe aut pacto inter civitates inuito §. 11.

Quandoque etiam ex una in aliam ejusdem domini migrantes civitatem. §. 12.

An hic Jus retorsionis locum habeat, negatur §. 13.

Quantitas gabellarum pro locorum diversitate variat. §. 14.

Iustum & aequum esse Jus detractionis, defenditur §. 15.

Solvere debet civis pro rata debitum a civitate contractum. §. 16.

Nisi civitas se ipsam ex publico patrimonio liberare valeat. §. 17.

Alias ad solutionem totalem, bonis sufficientibus si destituitur civitas, tenetur. §. 18. & 19.

Item si in commodum singulorum civium, vel totius corporis contractum sit aes alienum §. 20.

Vel tempore resignationis publicum tributum exsolvendum sit. §. 21.

Aut collectae jam sunt indictae, pro necessitatibus tamen praeteritis, non futuris. §. 22.

Imprimis si ab onere detract. liber patet discessus. §. 23.

In his omnibus ad locorum consuetud. sedulo respiciendum esse, monetur. §. 24.

An id, quod renunciatus & emigrans solvere tenetur, per compensationem praestare possit? §. 25.

Tenetur civis discedens litteras testimoniales Rundschaften a Magistratu sibi comparare. §. 26.

Si iudicium ceptum, vel lis fuerit contestata, de lite prosequenda cavere debet. §. 27.

Item se semper adfuturum, si rerum suo tempore contingendum edere rationem a civitate priori citetur. §. 28.

Conclusio capituli & sequentis connexio occurrit. §. ult.

§. l.

Agredior itaque onera illa, quæ sustinenda illi, qui deserere civitatem, ejus juri resignare, atque aliorum sese conferre mavult; resignatione enim facta, ante discessum præstanda sunt ea, quæ ad renunc. more & statuto desiderantur. *l. 34. l. 20. l. 31. ff. ad municip. ad quod respexit Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 10.* qui prædicta, inquit, scil. resignatio maxime obtinet, si civis ea præsterit, quæ ad renunciacionem more majorum, vel ex statutis civitatum requiruntur. Nam in multis civitatibus Imperialibus statuto receptum est, ut civis volens deserere civitatem, & alio domicilium suum transferre, cogatur imprimis de omnibus bonis suis certam pecuniæ summam civitati pensitare, tributum aliquod dare, vulgariter vocant Nachsteuern, Consentit Rosacorb. *Pract. for. cap. 29. n. 18.* Rauchbar. *quest. 15. Dn. de Rhetz. Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 14.* Mylerus *de Imp. stat. P. 2. c. 4.* & plures alii, qui moribus nostris mutantem domicilium, si solvat den Abzug da kein freyer Zug ist / liberari ab onere prioris civitatis, dicunt: doch muß er gewöhnlich noch über dieses die Sachen auerichten / so in wärenden seinem Bürg. v. Recht an gefangen worden. *B. sold. Thes. Pract. voc. Bürger.* nec non persolvere tributa, collectas & alia debita publica tenetur, daß er in der Stadt vorhin bezah'le die Steuer / Schätzung / Contribution, und andere der Stadt vorzefallene Schuldigkeiten. *Knipsch. de Civit. Imperii. lib. 2. c. 29. n. 161. in fin.* conf. die Instruction einer Fürstl. Regierung; Ob und wie fern bey daß Fürstenthums N. schwerer Schulden-Last / die hinweg Ziehenden und Neuankommenden Landsassen / zu Abtragung ihres contingents anzuhalten / it. *cujus antecedentia passim in præcedentibus ex Dn. Ringk. Progymnas. Jur. progymn. 14. adduxi;* ibi: dasern II. auf dem Land / bey Ausziehung eines und des andern Landsassen etc.

§. II. Nunc confusionem omnem ut evitemus, de onere illo der Nachsteuer videamus, antequam ad tributa, collectas & alia debita procedamus, consuetudine illa & antiquissima & justissima, Thoming. *decif. 27. n. 38.* & rationabili, Kœppen. *part. 1. Decif. quest. II. n. 7.* Deducunt enim ejus originem à temporibus

Cæ-

Cæsaris Augusti, cui ob varia bellorum incommoda ejus tributum inventionem, tanquam modum collectandi pecunias. Dio *Cast. histor. lib. 55.* Tacit. 4. *Annal. 55.* Menoch. *de Adipisc. possess. remed. 4. n. 2. sequ.* Knipsch. *d. cap. 20. n. 6.* & leges civiles hujus vestigi. referentes annotavit Myler. *de Stat. Imper. P. 2. c. 63. §. 2.* Dicebatur hæc antiquis, jus detractiois, hodie autem & quidem communiter, Gabella detractiois, Censuum emigrationis vel jus emigrationis, quam tamen appellationem admittere recusat Schmid. *diff. de Censu emigr. th. 4. f.* cum magna intercedat differentia inter jus emigrationis, quod civibus competit ratione mutationis domicilii, & inter censum emigrat. qui ratione bonorum secum avehendorum a civibus discedentibus Magistratui loci, unde discedunt, est præstandus. Census hic a Schmid. *d. l. & Meisnero. T. 2. l. 1. dec. 8. n. 5.* collecta dicitur, a Guil. Nachsteur / quasi postremum discedentis tributum. *lib. 2. Obs. 36. & 59. n. 9.* a Cothman. *respons. Acad. 19. n. 3.* Vestigial; de quo tamen adhuc sub judice lis est, an hæc gabella detract. referenda sit ad vestigialia, & sic ad regalia, vel potius ad collectas? Prius defendit Coth. Rinking Lindeman. *in hist. Jur. Rom. th. 41.* & Dn. Coeccius *de Censu Emigrat. th. 9.* late admodum; posterius, Wehnerus *ad vocem Nachsteur.* & Knipsch. *l. c. c. 20. n. 18.* Germanice appellatur hoc jus detract. *Ab-oder Nachschuß.* Cothman. *resp. Acad. d. l. Abesar.* Köppen *d. n. n. 2.* Abzug / weglosung / weglos / weglos; quod ultimum tamen Wehnero *Pr. Obs. ad voc. weglo n.* venit mitius, quam die Nachsteur: quia die weglosung plerumque aliquod tantum solidorum, grossorumve sit solutio, tam per mortis, quam alienationis mutationem possessionis, ab hominibus propriis & rusticis solvi solita; sicut in literis hoc se legisse vetustis comprobat. *daß etliche solt. n. zu weglos stehen zu 2. 3. oder mehr Schilling / sie fahren lebendig auff / oder tod darvon; Nachsteur vero de civibus proprie usurpari. Denique Abzug nonnullis in locis indigitari per verba: Muß seine Güter verbuenden.* dicit Schepliz *Consuet. Brand. p. 3. iii. 8. §. 13.* Et jus luendi, Mundius *Tr. de Muner. cap. 3. n. 447.*

§. III. Ne vero hic & in subsequentiibus Lect. Ben. confundun-

fundamus, notanda hic statim venit divisio Juris detractionis, in id, quod versatur circa hereditates, legata, donationes &c. quæ omnia ad extraneos heredes veniunt & extra territorium transportantur, è quibus territorii dominus suam deducit portionem; & illud, quod ex mutatione domicilii Domino, vel Magistratui competit, cum subditus civitatem deserit, & domicilium in aliam civitatem, vel domini territorium alterius transfert, wenn Er das Bürgerrecht auffündigt/ und sich anderstwohin begibt. Knipsch. *de Civit. Imper.* l. 2. c. 20. n. 21. Myler. *d. l. p. 2. cap. 3. §. 3.* Dn. de Rhetz. *l. c. l. 2. tit. 14. §. 1.* qui germanica lingua, illud Abschoß/ hoc vero Abjug communiter dici, notat, conf. Besold. *Thef. Pr. voc. Abschoß.* Sed in Rec. Imp. *d. 60. 1594 §.* und so viel ic. conjunguntur hæc vocabula, unde sequi videtur eadem esse. Swanem. *d. Jure emigr. c. 2. n. 10.* Illud quod concernit, de eo nobis hic non erit sermo, sed de ultimo atque posteriori, quod describitur, potestas Magistratui aut territorii domino ex consuetudine inveterata & recepta competens, circa bona subditorum domicilii locum mutantium, ita ut emigrantes ex bonis aliunde transferendis, certam partem domino vel magistratui, in reddimentum exhibitæ protectionis & imminuti tributi penfitare cogantur. Cujus definitionis fusillimam vide explicationem apud Crusium *de Jure detract. & emigr. cap. 1. n. 3.*

§. IV. Debetur autem, solvique solet hic census emigrationis, ut ex ipsa apparet definitione, domino territorii vel magistratui; cuicumque enim competit jus collectandi, eidem etiam jus detractionis, quod velut accessorium collectarum reputatur; nisi aliud privilegio, pacto vel consuetudine loci sit receptum, sicut in nonnullis locis Magistratui tantum municipali competit, dem ordentlichen Rath der Stadt: alibi superiori domino seu præfecturis, denen Aemtern: quandoque his conjunctim, ita scilicet, ut Magistratus loci suam, & dominus supremus aliā adhuc accipiat portionem. Wehner. *Obs. Pr. voc. Nachsteuer.* & in genere omnibus, qui superioritate & Majestate pollent. Schmid. *de Censu Emigrat. tb. 10. 11.* De Magistratibus municipi-

palibus quidam dubitare adhuc solent, imo jus hoc detractio-
nis in totum de negant civitatibus illis, Kœppen. *decis.* 32. n. 4.
& 8. Besold. p. 4. *Consil.* 174. n. 39. Dn. Stryk. *de mut. domicil.* c. 2.
n. 48. *seq. &c.* dum inter rega in hoc referunt, quibus destitui
municipes volunt: verum civitates munic. & quælibet alia u-
niversitas, ex justa & legitima causa omniumque consensu, etiam
absque Superioris consensu ad onera universitatis sustinenda, si
collectas indicere & colligere potest; Coler. *Consil.* 42. n. 19. *seqq.*
multo magis censum exigere hunc posse, tanquam accessorium
collectæ, puto: Nam hic etiam census inter fructus censetur
jurisdictionis, consuetudine receptus & approbatus, Constitut.
Imp. de anno 1553. & 1594. æquum autem est, ut eum sequantur
commoda, quem & incommoda; ut hic sunt onera jurisdic-
tionis. Denique cum Schwanem. in *Compend. Jur. emigrat.* cap. 3. n. 2.
provoco ad experientiam, quæ non in civitatibus solum, verum
etiam in oppidulis in Weichbildern und Zieschen hoc jus detract. in
usu esse comprobatur. Latius hanc quæstionem tractat Crusius, de
Jure Detr. & emigr. cap. 5. per tot.

§. V. Jam alia hanc concomitatur quæstio: *Si forte a mem-
bris Academicis e civitate aliqua Academiam fovente migranti-
bus, der Abschoss seu census emigrationis pendendus sit, utri Sena-
tui eo casu debeat?* Senatus enim oppidanus res atque bona A-
cademicorum suæ subjacere jurisdictioni ut plurimum conten-
dit, hinc etiam, licet non de personis, pro rebus tamen exportan-
dis id sibi deberi autumat. Interim tamen tali casu non oppida-
no, sed Academico Magistratui deberi, præmissis dubitandi, deci-
dendi & respondendi rationibus, decidit Ern. Cothmann. *Resp.*
Acad. 19. Qui simul amplum satis. DD. aliorumque Academicorum
Rostochiensium catalogum annectit. Et ita quoque in ju-
dicio contradictorio Gratianopoli aliquoties judicatum atque
pronunciatum fuisse, refert Guido Papa *decis.* 382. & 383.

§. VI. Sed notatis iis, quibus hic census debeat, viden-
dum quoque est, quinam debeant atque solvere illum cogantur.
Cum vero & hic quidam ab hoc immunes onere
reperiantur, videamus primo illos qui debent, postmodum ex-

emptos. Pertinent autem ad illos omnes ii, qui degunt in iis locis, ubi hæc consuetudo est recepta, maxime cives & incolæ alii- que, quibus cum onere tamen emigrare, Capite 3, dictum fuit. Ubi quæstio statim incidit, *an civis invitus vi vel necessitate expul- sus, aut emigrare coactus, solvere teneatur censum hunc emigra- tionis?* Affirmativam tuentur sententiam, Molin. in *Consuet. Pa- ris*, §. 2. n. 14. Bepold. *Thef. Pract. voc. Abschoss.* Ita quoque deci- sum fuisse in causa Heilbron contra die Stadt Schwäbischen Ge- münd/ recentet Reichwin, in *Formul. fol. 202. n. 3.* Eandem tenet opinionem Knipsch. de *Civiz. Imperii tit. 20. c. 20. n. 38. seqv.* & Zepper. in *Nucleo quæst. Illustr. tit. 3. n. 14. & c.* & incertum hoc autorem ex decisione Camera Imper. verb. *mandata de mi- grando; vers. subditi & c.* affirmare, Schepliz. *Consuetud. Brandenb. tit. 8. p. 3. §. 11. 14.* casumque ibi referri recentet, quod ita judicatum sit. E. contra contrariam, tanquam veriolem fovent sententiam, Klock. de *Jure Vectigal. sh. 26. lit. a.* Gylmann. l. *Symphor. i. tit. 3. vol. 1. n. 4.* Wilh. Anthon. de *rescript. morator. sect. 1. concl. 1. Berlich. Concl. 52. n. 15. p. 3.* Arumæus *discurs. Acad. 24. §. 2.* Rumelin. ad *A. B. p. 2. diss. 5. §. 6.* Brunnem. in *l. ult. in fin. C. de Municip. & Orig. & DD. in l. Et ideo C. de Cond. furt.* Consentit consuetudo Marchica, quæ rusticos a domino suo emigrare coactos, wenn sie ausgekauft werden / a gabella, alias eo in loco usitata, exi- mit, quod præjudicio, *ibi:* mit dem Abzug. Gelde aber werden sie / in dem sie nicht freywillig / sondern auff beklagtens untersagen / ge- räümet und sich anderwärts niedergelass. n. / billig verschonet / arte- stur Müller. *Pract. Forens. resolut. 16. in fin.* Ast intuitu hujus consuetudinis, limitandam potius, quam nude affirmandam vel negandam esse quæstionem, mihi persuadeo: Com- pelli nimirum non posse migrare coactos absque ulla antes da- ta causa ad solutionem; bene tamen illos, qui se ipsos in neces- sitatem abeundi conjiciunt. *arg. l. 36. §. 1. in f. ff. d. judic.* Myler. de *Stat. Imperii P. 2. c. 63. n. 6.* ibique allegati, Kœppen & Berlich. Utece debitor oberatus, qui iudicis patitur executionem, & bona sua alienare debet; Item qui propter delictum e civitate cum bonis suis alio commigrare tenetur. Kœppen. *dec. 11. n. 15. seq.* Carpz.

Carpz. P. 3. *Const.* 38. *def.* 19. Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib.* 2. c. 14. §. 5. Hinc etiam Fœminam alterius civitatis civi nubenrem atque, abeuntem, ratione dotis huic oneri subjectam esse, volunt Koeppen *dec.* 6. n. 6. Müller, *Pract. res.* 14. n. 14. Klock, *de Ærar.* l. 2. c. 70. n. 21. & Hamburgi id moris esse tradit Dn. El. Aug. Stryk, *de domicil. mutat.* c. 3. n. 54. *fin.* non dicam quid in patria obtineat. Admodum controversam ergo hanc esse assertionem, Dn. Stryk, *loc. cit.* citans Rumelin. *ad A. B. & Myler. in addit.* asserit; Crusius vero prolixè satis pro & contra disputat, demumque negando quæstionem ventilat atque concludit. *Cap. 9. diss. de jure de tract. & emigr. per totum.* ad quem Lect. Ben. remitto.

§. VII. Sed propter religionem emigrantes quid de his statuendum est, imprimis, qui absque alia culpa ad id tenentur atque coguntur? Extendit suam paulo ante allatam sententiam negativam ad hos quoque, in specie autem Evangelicos, a Magistratibus suis Catholicis ad necessitatem migrationis compulsos, Koeppen. *d. dec.* 11. n. 17. In iis tamen aliud esse dicit, qui sponte & non coacte, sed tædio diversæ religionis, emigrare solent: Et Just. Sprenger, *in Comment. de pac. relig. cap. 7. pr.* tunc saltem ab his peti posse solutionem tributi debiti putat, si discedens religionis causa, servilis sit conditionis, & quidem pro consuetudine loci. Consentiant, & tributum hoc ab iis exigi non posse, asserunt Gylmann. *Tom. 2. Symphor.* 1. tit. 3. vol. 1. n. 4. fol. 207. allatis præjudiciis. Cran. *de pac. relig. part. 2. probl.* 1. Rumelin. *ad A. B. p. 2. diss.* 5. §. 6. apud Mylerum *de Stat. Imp. loc. cit.* §. 7. qui demum subjeci, contrarium praxin tamen Imperii in multis locis non sine gravamine tenere. Et sic etiam est, adeo ut nulla ulteriori indigeat certioratione; si quidem solvere debere hunc censum tales emigrantes, manifeste probatur per Pacem Relig. *de anno 1557.* §. wo aber unsere 2c. Ubi conceditur quidem subditis beneficium illud emigrationis, flebile dictum Cothmann. *Consil. Acad.* 1. n. 83. ratione religionis; salva tamen præstatione tributi, ob servilem conditionem, vel pensatione der Nachsteuer. Sic in *Art. V. §. 37. Instr. Pac. Osnabr.* præcipitur tantum, ne inuitatis prægraventur decimationibus; ex eo

autem liquet, non esse immunes, qui non inusitatum, receptum tamen licet moderatum solvere coguntur. conf. Dn. Stryk. *loc. alleg. ibique alleg.* Dn. de Rhetz. Et *Mundius Vol. 2. Consil. 5. pr.* qui tempore reformationis ao. 1618. & sequi. in urbe Egrana, quintam bonorum partem ab emigrantibus propter religionem postulatum fuisse notat.

§. VIII. Porro de *Judeis* quæstio oritur, an etiam hi, ex civitate, in qua hæcenus habitaverunt, emigrantes, Magistratui loci jura migrationis solvere teneantur? Teneri autem omnino prima fronte ideo videntur, quia LL. & statutis locorum subjiuntur ubi degunt, imo de corpore civitatis esse dicuntur. *Bursat. Consil. 452. n. 68.* & in Germania ex stylo ac consuetudine pro civibus illos haberi, autor est *Mynsinger. Centur. 5. Obs. 6.* hoc vero modo, privilegiorum, securitatis atque commodorum sunt participes. *Tiraquell. de Jure primogen. quest. 66. n. 4.* Verum contrariam magis approbatam atque receptam esse dicit sententiam *Speidel. in notab. voc. Juden.* experientia maxime teste: nisi forte immobilia bona ibi sita vendere, pretiumque secum exportare velint. *Magerus de advoc. arm. cap. 10. n. 209.* quorum intuitu ad solutionem gabellæ compelli possunt; quod etiam procedit, si maximum eorum commercium in mobilibus consistat, ut pecunia Collybistica, vel gemmis &c. cujus ope maximum sæpe lucrum reportant & exportant. *Coccej. de Censu emigr. th. 12. fin.*

§. IX. Alia res est in *Clientibus* in denen Schuß und Schirms-Verwandten, a quibus injuste census hunc exigi, præter alios defendit *Mager. dict. loc. n. 192.* (& hoc modo transitum facio ad illos, qui ab hoc onere immunes existunt) eam potissimum ob rationem, quia cum Clientes Magistratui quotannis magnum plerumque tributum das Schuß- und Schirm-Geld, pendere soleant, iniquum esset, eos finita tutela, Patrimonii insuper sui diminutionem pati, aut partem aliquam relinquere proteſtori. Quod ipsum claris indigitat verbis citata *Instructio einer Fürstlichen Regierung. Ibi: So wollen wir auch solche Nachsteuer von denen jenigen Einwohnern / welche Uns jähr-*
lich

lich ein gewisses Schutz, und Verspruch, Es. d. abzuführen / bey ih-
ren Abzuge nicht verlangen zc.

§. X. Itidem immunes ab hoc onere, Clericos & Ecclesiæ
Ministros declarat Cothmann, *resp. Acad.* 1. Berlich. & Knipsch,
d. lib. 2. cap. 20. n. 40. seq. & ut antea dixi, Professores & alia A-
cad. membra. Crufius *de Jure derr act. cap. 9. per tot.* & Cothm.
resp. Acad. 15. & 27. Knipsch, *n. 42.* id quod ad alios DD. legiti-
me promotos extendit Berlich. *p. 3. Concl.* 72. *n. 3.* etiam ad vi-
duas Professorum, Doctorum & Pastorum. Schmid. *de censu*
emigrat. th. 17. imo Nobiles raro ad gabellam adigi, nisi subditi
sint Principi præstito homagio devincti, colligitur ex Rec. Imp.
de anno 1555. §. wo aber Unfere. & de anno 1594. §. Und so viel die zc.
vid. Nolden. *de Statu Nobil. cap. 17. n. 122.* conf. Dn. El. Aug.
Stryk. *de mut. domicil. cap. 2. n. 53. seq.* Pari ratione officialem
publicum, inspecie vero Syndicum religionis causa emigran-
tem, ad solutionem gabellæ, vel æris alieni minime teneri, late sa-
tis deducit ac defendit Mundius *Vol. 2. Consil. 5. per tot.* & Comi-
tes quoque Palatinos exemptos esse, dicit Id. *de Comit. Palat. c.*
3. n. 381. Tale Privilegium immunitatis speciale a Cæsare obtinuis-
se die von Baumsdorff / und de. v. Erbens. Erben / refert Dn. Coc-
cej, *de Censu emigr. th. 12. fin.* Imo reperiuntur populi atque
provinciæ, in quibus libera emigratio absque omni onere usu
obtinet, sicut de Bavaria ex relatione Doctoris sui, Scipio Gen-
tilis, in lectura *ad L. ult. C. de Edict. Div. Hadrian. toll.* tradit
Mundius *in Tract. de Muner. & Honor. c. 2. n. ult.* adeo, ut Dux
Bavariæ, cum vectigalia aliquando urgeret atque exposceret, Or-
dini vero & statibus id repugnantibus, & se in privilegio im-
munitatis fudentibus, inter Ducem & ordines Bavariæ ad re-
bellionem fere perventum fuisset. Idem jus obtinet in Marchia
Elect. Brand. teste Schepliz. *Consuet. Brandenb. p. 3. tit. 8. §. 13.*
& immunes ab hoc censu declaratos quondam fuisse cives Mar-
chicos ab El. store Joachimo II. in recessu de ao. 1540 Sonntags
Judica, refert Müller. *in Pract. rer. forens. ipsis verbis constitu-*
tionis & annexis confirmat præjudiciis. resol. 16. n. 9. seq.

§. XI. Quandoque foedere aut pacto inter civitates inito, subditi ab hac liberantur gabella; sicut der Tübingische Vertrag giebt jedem Württemberg. Bürger einen freyen Zug / vigore Tubingensis transactionis ao. 1514. Tubingæ cum Duce Ulrico facta, & confirmata à Duce Christophoro, ao. 1551. §. damit auch der Myler. *d. Statibus Imp. P. 2. cap. 63. n. 8. & 9.* Fürstl. Würtemb. Landes-Ordn. *tit. vom Bürger-Recht. §. so einer.* Non dissimili fruuntur beneficio cives Spirenses, Wormatienses ac Kizingenses. Gylman. *3. Sympb. fol. 147. cit. Myler. d.l.* Also haben sich des freyen Zugs mit einander verglichen der Herzog zu Württemberg / mit der Stadt Wimpffen / Landau / Nördlingen &c. Knipfich. *de Civit. Imp. l. 2. c. 20. n. 22.* Also hat Johann Conrad / Bischoff zu Eystätt / und der Rath zu Nürnberg wegen der Unterthanen auff dem Lande sich verglichen / so nicht zu verschlossenen Städten oder Marckstücken gesehen / daß sie der Nachsteuer sollen befreyet seyn / den 12. Decembr. 1602. Befold. *Thef. Pr. voc. Abschöß.* Ejusmodi compactata inter se inierunt Illustriss. Comites & Barones de Promnitz, auff Plesß / Sorau / Triebel / &c. Civitas Thorunensis, Illustris Generalis Dn. Leschynsky, in circuitu ditionis oppidique, der Polnischen Lissa / imo tota fere Polonia, excepta unica Dantiscanorum civitate. cum Vratis'aviensium Republica; prout semper ita observatum fuisse, ex Patronorum certa relatione, quos omnia hæc scire reipublicæ maxime interest, & aliunde percepi.

§. XII. Solent insuper immunes quoque ab hac reputari gabella, ii, qui ex una in aliam civitatem domicilium suum transferunt, in una tamen eademque provincia, nec non sub dominio unius Principis sitam, quia hoc modo Domino remanent subiecti, neque per suum discessum eidem damnum inferunt. Dn. Stryk. *de mutat. Domicil. cap. 2. n. 50.* Interim absolute hoc affirmare vereor; in Principatu enim Anhaltino, item & in Thuringia in viridi adhuc observantia esse, ut quilibet ex una præfectura in aliam vicinam, ejusdem Domini licet subiectam jurisdictioni, mutato domicilio res suas transferens, hunc nihilominus censum solvere teneri, ex continuatione Befoldi.

voc.

voc. Nachsteuer / refert Dn. Coccejus de censu emigr. th. II. in f.
 Tutius itaque priora affirmare possumus, ubi certam de ejus-
 modi observantia nanciscimur noticiam qualem exhibet Cru-
 sius *de Jure detracl. cap. 15. fin.* qui quoad omnia verba annotavit
 Rescriptum illud speciale, quo Ericus Junior. Dux Brunsvic. &
 Lüneb. ao. 1574. sub dato d. 9. Februarii. wegen des dritten Pfän-
 nings / subditis suis hanc libere ex una in aliam Ducatus civitatem
 migrandi concessit libertatem. Id quod provinciarum here-
 ditariarum contigit subditis, sub alis protectioneque Imperat. in-
 victissimi degentibus: in specie vero de regno Bohemiae, Mar-
 chionatu Moraviae, Comitatu Tyrolinensi & Ducatu Silesiae, ob-
 venit. Rescriptum Inv. tissimi Imperatoris nostri in forma pa-
 tente à supremo Ducatus Silesiae Capitaneo ao. 1696. Breslau d.
 9. August. St. nov. publicatum, cujus tenorem non omnibus adhuc
 notum, maxime tamen scitu necessarium, hic inseram; verba a.
 sic se habent: Der Röm. Keyserl. auch zu Hu garn / und Böh-
 heimb Königl. Majest: Obrister Hauptmann / Wir Franz Ludwig / von
 Gottes Gnaden ic. ic. wie auch Cansler und Rätbe bey dero Königl. Ober Amt
 im Herzogthum Ober und Nieder Schlesien ic. Entbieten ic. Und geben denens-
 selben hierdurch zu vernehmen / welcher gestalt Jbro Keyserl. und Königl. Maj.
 Unser Allergnädigster Herr an Uns unterm dato Wien den 26 Aprilis dieses fort-
 schreitenden Jahres Allergnädigst rescribiret / daß nach dem so wohl in dero
 Erb. Königreich Böhheim und Marggraffthum Mähren / als auch dero Gefür-
 steten Erb. Graffschafft Tyrol / sich bißher einige Casus ereignet; da bey denen
 tam ab incitato quam testato gefälligen Erbschafften die hinterlassene Erbstücke
 aus einem von besagten Dero Erb. Ländern in das andere schlechter dings nicht
 ausgefolget; sondern so hane Erben dann und wann einen Anspruch ob jus De-
 tractionis gemacht; und also deficiente amicabili compositione endlich die Sa-
 che an Sie! pro decisione allerunterthänigst gebracht worden / die selbe nunmehr
 so nach reiffer der Sachen überlegung und aus denen darbey waltenden erbe-
 lichen Ursachen / absonderlich aber / wormit dero treuehor sambste Erb. Königs-
 reich und Landes / bey tzigigen schweren und Geld. Klemmenzeiten nicht noch mehr
 beschweret; sondern vielmehr einem jeden Einwohner der selbigen mit dem Sei-
 nigen zu disponiren, und seinem Nutzen aus einem dieser Erblande in das ander
 re ungehindert zube fördern / die freye hand gelassen mit hin ad sustinenda onera
 publica destomehr fähig gemacht werden möge; allergnädigst resolviere; twis-
 schen gedach. en dero Erb. Königreich Böhheim / Erb. Marggraffthum Mähren /
 und diesem Erb. Herzogthum Ober und Nieder. Schlesien an einen; dann Des-
 so Gefürsteten Erb. Graffschafft Tyrol / am andern Theil / die an ein / oder an
 dem

dem Ort wieder diese benente Erb-Länder reciproce etwa usirte Abzugs-
 Steuer/ so wohl in Transfiration des Domicilii aus einem von diesen Erb-
 Ländern in das andere/ als auch Erbschaften/ Verschaffungen/ Anfällen/
 oder andern/ Begebenheiten gänglich zu castiren/ und auff zu heben/ und
 das von bemelten Erb-Königreich und Ländern keiner/ so aus einem in das
 andere ziehet/ oder am Vermögen/ oder sonst quocunque modo etwas zu
 transferiren gesonnen ist/ mit der Abzugs-Steuer in einige Wege noch Wei-
 se mehr beschweret/ sondern einem jeden freyen Einwohner das Seinige/ ohe-
 ne zumuthung einigen Detractus/ herüber und hinüber zuführen/ salvo cere-
 roquin Jure Regio, Camerali, Vectigalibus, & aliis, nec non herili, erlaubt seyn
 und bevorstehen solle/ allergnädigst zu statuiren; allermassen dieselbe auch sol-
 che durch obangezogenen Dero allergnädigsten Rescripts und dieses dars
 auf gegründeten Patens in Vim Pragmaticæ allergnädigst gesetzet und verordnet
 zugleich allergnädigst befehlende daß gehörige distals/ bez obgedachter maßen
 aufgehobenen Juris Detractus halber/ zwischen diesen benenteten Erb-Ländern
 ferner zur Publication zu bringen/ darüber feste Hand zu halten/ und niemand
 darwider beschweren zu lassen. Wann nun diese von Allerhöchst gedachter Jh-
 ro Keyserl. und Königl. Maj. Dero getreuen Landes-/Inwohnern hierdurch ver-
 sühene Gnade kund zumachen/ wir solches per parentes im Lande publiciren zu
 lassen der nothdurfft befunden; Als werden solchem nach obgedachte Herren
 Fürsten und Stände sich hiernach zurichten/ und bey sich etwan ereignenden
 Casu, da einer dieses Landes-/Inwohner sich in die Graffschaft Tyrol mit seinem
 vermögen oder erlangten Anfällen und Erbschaften begeben/ und sein Domici-
 lium von hinaus dahin transferiren wolte/ nicht allein von demselben kein Ab-
 zugs-Geld abzufordern wissen/ sondern vielmehr darob seyn/ damit der gleichen
 von niemand/ absonderlich von denen Obrigkeiten/ Instantien und Magistrati-
 bus wieder dieses Keyserl. in Vim Sanctionis Pragmaticæ ergangene Verbot ab-
 gefordert/ sondern einem jeden der freye Abzug ohn einjiges entgelt aus diesem
 Land in obbemelte Befürstete Graffschaft Tyrol verstatet werden möge; ges-
 talten allen und ieden freyen dieses Landes-/Inwohnern solche Keyserl. Gnade
 zu dem Ende hiermit zur öffentlichen Wissenschaft gebracht wird/ auf daß si-
 sich in der vorfallenden begebenheit derselben zu prävaliren/ und wieder die
 Contravenientien schutz zu suchen wissen mögen. Zu Urfund 1c.

S. XIII. Perispectis iis quantum licuit, quos vel immunes,
 vel huic oneri subjectos atque obnoxios locorum consuetudi-
 nes aut pacta declarant, quaestio adhuc oritur, an *Jus hac in
 causa Retorsionis locum habeat?* puta si subditus Ducatus Brunsvic.
 & Lüneb. ubi receptum esse censum hunc emigrat. testatur die
 Fürstl. Braunschw. Lands-Ord. *Consl.* 37. vel Norimbergen-
 sis, Spirensis, Augustanus, Berlich. *p. 3. Concl.* 3. n. 7. *Gail. lib. 2.
 Obs.* 36. n. 10. aut alius civis Germaniæ, quippe in qua fere tota

re-

receptam esse gbellam dicit Dn. Vitriarius. *Inst. Jur. Publ. lib. 3. tit. 18. §. 40. si dico, ejusmodi civis ex loco emigret, ubi hoc jus viget, in aliam provinciam liberam ab hoc onere, Ducatum e.g. Würtemberg. & ex hoc verum in priorem sese recipiat; nam Senatus vel Dominus posterior contra morem reatum decimam jure retorsionis a migrante & ad priorem civitatem redeunte, licite exigere queat?* Ventilat hanc quæstionem in utramque partem Berlich. p. 3. *Concl. 31.* tandemque pro affirmativa concludit, ex hac potissimum ratione, quia quilibet idem jus contra se admittere tenetur, quod in alios statuit, vel dici effecit; motus adhuc textibus juris quam plurimis, quos notatos adjecit. Eandem variis argumentis defendit sententiam Schmidt. *diff. de Censu emigr. th. 16.* His etiam consentire videntur Thoming. *dec. 26. n. 37.* Modest. Pistor. *Consil. 1. n. 66. vol. 2. & Cothmann. Consil. 45. n. 98.* Contraria tamen placet assertio Knipsch. *de Civit. Imp. l. 2. c. 20. n. 17.* per Rec. Imp. de ao. 1555. §. 24. *ibi: wie es ein jedes Orths von alters anhero üblichen hergebracht und gehalten worden ist zc. & Rec. Imp. d. ao. 1594. §. 82. ibi: auch gewöhnlicher hergebrachter Nachsteuer zc. imo notam Ducatus Würtemb. consuetudinem, secundum quam, licet emigrantes a civitatibus Imperii, aliisque adjacentibus & in Ducatum hunc adventantibus, antiquo Magistratui pendere censum illum teneantur, a subditis tamen suis in illas se conferentibus, Dux vice versa aliquid exigere nunquam solet.* Consentit die Instruktion superius ex Dn. Ringk. *Progymnas. jur. citata, einer Fürstl. Regierung / ibi: es wäre denn / daß die von Uns ausziehenden / sich an solche Orthe begeben / woselbst dergleichen Abzug nicht gebräuchlich / oder von denen die zu Uns zihen / nicht gefordert werde; auff solchen Fall bleiben Sie darmit billig verschonet.* Est et denique ejusmodi retorsio realis executio in propria causa, contra non auditum, neque defensum, imo & ultio, quam de jure non admitti, per *l. nullus 14. C. de Fidei & Calicol.* vel ideo solum, quod fenestram turbandæ pacis publicæ aperiret, putat Schwannem. *de Fure detract. & emigr. cap. 7. n. 4.* vide tamen *P. 3. Conf. Elect. 38. ibique Carpz. def.*

def. 19. & Müller. in Pract. rer. forens. resol. l. n. 10. seq. conf. in specie Dn. Crusius. de Jure emigr. cap. 17. per tot. latius.

§. XIV. Ipsam autem quod concernit detractionis hujus quantitatem, incertam plane esse, neque ubivis locorum eandem, sed secundum illorum consuetudinem variare, omnes qui de hac materia quicquam scripserunt, perhibent: eaque de causa probe statuta & consuetudines cujusvis loci, suadent ut inspiciantur. Quandoque enim decima pars deducitur, ut Francofurti, Bambergæ & in Palatinatu notat Myler *de Stat. Imper. P. 2. c. 63. §. 14.* & Hamburgi, Dn. El. Aug. Stryk. *de domicil. mur. cap. 2. n. 65.* & in Ducatu Würtemb. Fürstl. Würtemb. Landes-Ord. fol. 7. Unde etiam der zehnde Pfennig vulgo vocatur. Quandoque quindena, ut in Marchia Brand. Myler. *d. l. ibique Wehner. Obs. Pr. voc. Nachsteuer. vigesima, trigesima, tertia, & quarta non nunquam pars honorum relinqui debet.* Crusius. *de Jure detract. cap. 15. n. 2. seq.* Auget enim atque minuit quantitatem hujus census 1. ratio seu conditio reipublicæ, si illa magnis onerata sit debitis, sicut ex cit. superius e ner Fürstl. Negirungs Instruction, patescit. Item si bello sit implicita, si patria defendenda est, & opera publica facienda & reficienda. 2. ratione patrimonii emigrantium, cui hic census esse debet proportionalis: servandam enim hic esse proportionem Geometricam, non Arithmeticam, ipsa dicitur ratio, & adscriptio facienda pro viribus singulorum. *l. 12. C. de Oper. publ. & pro modo forunarum. l. 1. C. de mun. patrim. 3. rat. temporis, ubi monetæ valor tempore emigrationis & solutionis est attendendus.* Kopp *dec. 5.* & bonorum inspiciendus. Schmid. *de censu emigr. th. 22.* Imo in quam moneta, antiqua, an nova gabella detractionis solvenda sit, prolixè admodum inquit Crusius *loc. cit. cap. 16. per totum.* Quo vero ad diversam iterum redeamus quantitatem, in republica patria, augeri atque minui illam scio, pro patrimonii abiturientium magnitudine vel parvitate, absque ulla certa quotæ determinatione, quod singulare est; postquam enim migraturus mediante juramento patefecit Magistratui atque æstimavit patrimonium suum, quod facere tenetur *arg. l. 2. pr. C. quand.*

quand. & quib. part. pars. ibique Brunnem. Klock, d. *Contrib. c.*
 II. n. 61. adeo, ut si in professione vel æstimatione bonorum suo-
 rum quædam reticuerit, vel minoris æstimaverit, quam æquum
 videtur, vel communis sit valor, fisco seu Magistratui jus compe-
 tat æstimationem offerre, bonaq; talia ad se pertrahere. Knipfch,
 l. 2. c. 20. n. ult. Coccej. de *Censu emigr. th. 14. fin.* Vratislaviæ di-
 co in Pausch- und Bögen/ seu per aversionem überhaupt/ censum
 persolvere necesse habet, & recte quidem: quoniam enim rei pu-
 blicæ interest, multos eosque divites habere cives, emigrationi-
 bus autem frequentioribus numerus civium non minuitur so-
 lum, sed etiam bono publico multum detrahitur, ideo ne tam fre-
 quenter, in detrimentum plerumque civitatis abeans, non ini-
 quum est, si hæc facultas remedio quodam, quandoque licet du-
 riori restringatur. *Illustr. Dn. de Rhetz. diff. Jur. publ. II. de Emigr.*
cap. 3. n. 6. Dn. Fritsch. Exerc. Jur. publ. p. 2. diff. 4. §. 5. cuius ef-
fectum variis exemplis comprobatur adducere possem, nisi bre-
vitatis atque racurnitatis habenda esset ratio.

§ XV. Dicant ergo quid velint, injusta, odiosa, atque ex-
 orbitantia esse emigrationis & detractionis jura, nec statuto aut
 consuetudine in civitatem reducenda, per l. fin. C. de *Edict. Div.*
Had. toll. Kœppen. dec. II. n. 10. Berlich. p. 3. Concl. 52. n. 60. Tusch.
lit. G. concl. 3. n. 1. seq. & concl. 5. n. 5. seqv. Rauchbar. part. I. qv.
17. n. 26. sequ. æquissimum tamen manet, præter allatam assertio-
nem, in compensationem imminuti hoc modo tributi, hunc
censum omnino peti posse; ne scil. in totum destituatur respubl.
iis bonis, quæ commoda hæctenus atque incrementa percepe-
runt per defensionem, securitatisque præstationem civitatis.
Dn. Coccej. de Censu emigr. th. 8. optimo exinde jure hono-
rarium aliquid Magistratui in redhostimentum præterite de-
fensionis, & in solatium vel pensitationem imminuti tri-
buti, emigrantes ut solvant, compelli possunt. Pruckmann.
Consil. 48. n. 13. adeo, ut refractarios actionibus, arresto, mul-
ta, manu militari & custodia, Magistratus ad solutionem adi-
gere queat; prout prolixè demonstrat Dn. Coccej. d. l. th. 15. per
101. per Constit. Imp. de ao. 1549. §. und so vil ic. Statuta autem
hoc jus approbantia æquissima esse, in specie asserunt Zasius.

90
in l. 2. ff. de O. F. Thoming. decis. 27. n. 37. Cothmann. Consil. Acad. 19. Knipfch. l. c. lib. 2. cap. 20. n. 12. Mylerus de Stat. Imp. P. 2. c. 63. §. 2. Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 9. Oleum proinde operamque perdere censet Schwaneum de Censu emigr. cap. 2. n. 22. seq. damnunumque sibi aliisque creare illos, putat, qui in tanta luce contra adhuc disputare & laborare adniruntur, cum Imperii Constitutiones ejusmodi statuta & consuetudines diserte approbent & confirmet, verbaque textus aperta sint atque clara: e. g. in Rec. Imp. d. ao. 1555. §. wo aber Unseer ic. Instrum. Pac. Osnab. Art. 5. §. 37. Capit. Leopold. §. 3. in med. Si modo hujus gabellæ exactio sit modica. Qua simul limitatione l. cum satis 23. §. caveant. C. de agricol. & cens. hic objici solitam, explicatam volo.

§. XVI. Jam recurramus iterum ad superiora, ubi dixi, incum bere civi abiturum paranti, ut paratus sit, si magnum forte contractum sit res alienum in presens, partem suam simul exsolvere. Grotius de J. B. & P. lib. 2. cap. 5. §. 24. Pufendorff. de J. N. & G. lib. 8. c. 11. nach ihrer bi her zu zahlen gewohnten Steuer, uti consentiunt, Bald. ad l. 1. §. neque societas. n. 5. ff. quod cuj. univers. nomine. Nicol. Lofeus. de Jure univers. part. 3. cap. 9. n. 26. Berlich. p. 1. concl. 76. n. 28. Frisch. de resignat. cap. 9. n. 15. & Zohn. Ichnog. Jur. municip. cap. 14. n. 34. & naturalis suadet æquitas, ut qui commoda sentit, onera quoque atque incommoda sustinere debet. l. 10. ff. de R. I. l. un. §. 4. C. de caduc. toll. Itaque causa contrahendæ res alienum omnes cum tetigerit cives, æquum est, ab omnibus singulisque ex solvi, arg. l. uti. C. de autor. præst. Ad observandam porro inter cives æqualitatem, hæc pro rata debiti facta solutio maxime conducit, ne unus altero magis vel minus prægravetur, vel soli remanentes conferre teneantur; Facit huc l. 34. ff. ad municip. & arg. l. 1. pr. §. 1. & 2. ff. de pæn. Attamen contraria Mundio Vol. 1. Consil. 25. & in Tr. et. de muner. & honor. cap. 1. n. 319. arridet opinio, consentientibus Colero, Gylman. Gilken, aliisque ibi allegatis: quia disparata, inquit, respublica & cives sunt, & quod debent cives, respublica non debet, & vice versa. l. 7. §. 1. & ibi Gothofr. in not. ff. quod cuj. univers. nom. Eamque cit. Conf. 25. n. 76. sequi ventam fuisse quæstionem in civitate Egrana suo tempore refert, & Mensè Julio anno 1628. Praga: etiam

iam a Locum tenentibus Cæsareis & Deputatis ad confiscationem Consiliariis & Commissariis iterum motam, sed utroque casu semper pro negativa, ut æquiori, quæstionem decisam fuisse. Sed vereor ne generalis illa negativa assertio odiosa, & civitatibus noxia evadat: hinc tutius mihi procedendum erit; quod fieri optime poterit, si consideremus tres casus: 1. quidem, an civis ex tali emigret civitate; quæ ab ære alieno durante jure civitatis contracto, ex publico sese liberare patrimonio valet. An vero 2. ex tali, quæ nullis omnino communibus bonis, vel 3. denique ex tali, quæ hujusmodi bonis instructa quidem est, sed ad æris alieni solutionem minus sufficientibus, migrare civis cupiat? Celebrissimi Dn. Harprecht. *diff. de ære alieno civit. a cive nov. & migrant. solv. cap. 4. §. 26.*

§. XVII. Hos suo ordine ut ponderemus, primum quod attinet casum, sine ulla detr. ctione, vel partis bonorum retentione civem migrare posse, nemo est qui negat: licet civitas vel Senatus veteranique civium illam representantes, singulorum concivium personas atque bona specialiter obligaverint; quo casu, si creditores in civium aliquem conjecerint manus, (quod ipsis contra singulos tali casu competere, probat Peckius. *de Jur. histend. c. 4. n. 17. & Mev. p. 3. dec. 229. n. 2.*) damnus civi arrestato inde illatum, ex communi ærario, vel aliunde ipsi refundi, æquum est. Richter. *vol. 2. Conf. 244. & decis. 71. n. 12. Klock. d. Contrib. c. 19. n. 33. sequ.* quia pecunia ab omnibus licet & singulis civibus, vel per Syndicum speciali instructum mandato, mutuo sit accepta & in usum universitatis versa, cives tamen sese non ut privatos vel nomine proprio, sed ut universos obligare voluisse præsumuntur, adeoque ex civitatis publico ærario debitum dissolvi oportet. Dn. Præs. *de Civit. oberata. c. 3. n. 46.* Imo cives & Senatores consentientes & subscribentes solum, non etiam reliqui sunt obligari, putat Kœppen. *dec. 60. n. 22. seqq.* ita, ut nec executive contra cives procedi possit, antequam civitas prius excutiat. Dn. Præs. *cit. diff. c. 3. n. 14.* Carpz *P. 1. C. 30. D. 12. & 25.* Summa etiam obstaret æquitas huic solutioni, quia migrantes pauperiores, remanentes vero locupletiores exinde eva-

derent, Mundius, *d. Conf. 25. n. 124.* Detractio postmodum cum dicatur imminutionis compensatio, iniquum esset, si præter illam aliud quid adhuc relinqueretur, seu bis aliquid exigeretur, id quod bona fides nullatenus patitur, *l. 57. ff. de R. I.* Imo per hoc libertas illa emigrandi civibus adimeretur per indirectum. Mev, *ad Jus Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 4. n. 12.* Gothmann, *resp. Acad. 19. n. 20.* Deniq; assertum comprobatur Zenoniana illa constitutio in *L. un. C. ut nullus ex Vicariis pro alieno Vicario debet teneatur.* quæ grave dicit esse, non solum legibus, verum etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios mol. stari.

§. XVIII. Sequitur casus secundus, *an nempe civis pro rata solvere teneatur aliquid ad solutionem æri aliena civitate contracti, si civitas nullis omnino communibus bonis ad solutionem totalem sufficientibus instructa gaudeat?* Sed nequ. hoc casu executive statim contra singulos civium experiri posse Creditores iustitia suadet, & DD. tuetur sententia, sed ad collectas potius civitatem adeo depauperatam recurrere debere, quod licitum esse ad debiti adjuvandam solutionem, reliquos inter Petr. de Ubaldis in *Tract. de Collect. Princip. n. 1.* Klock, *de Contrib. c. 5. num. 13.* Knipsch. *d. Civit. Imp. lib. 5. c. 6.* Kœppen, *dec. 60. n. 12. & dec. 61. n. 15.* consentiunt: quorum opinionem præjudicio confirmat Richter, *decis. 71. n. 1.* Hinc cives etiam, cum publicum tributum exsolvendum est, si emigrare tentent, ad suam solvendam & relinquendam portionem adigendos esse, clare demonstrant Conring, *diff. de Cive. §. 24.* & Dn. Fritsch, *Exerc. Jur. publ. p. 2. Exerc. 4. §. 56.* Dicis, quid si vero ipsis civibus curta ad modum adit suppellex, & maxima illorum pars notoria labore paupertate, reliqui insuper reditus civitatis penitus sint exhausti? Ad beneficium tunc cessionis bonorum eam ipsam confugere posse civitatem existimat Mevius in *discuss. levam oberat. debit. cap. 5. n. 205. seq.* vel paucis exceptis, de quibus videatur Dn. Præf. *d. Civit. oberat. c. 4. n. 44.* & quod eodem fere recidit, ad Judicium concursus creditorum. B. Brunnem. *de Concur. Credit. cap. 1. §. 5.* Sed regeris: Hoc autem modo Creditoribus ut satis fiat mihi persuadere nequeo? Resp. Melius est, ut universa civitas debitorum remaneat, quam singuli
ci-

civium pro rata; sic enim, maneat civis, vel emigret, utroque tamen casu permanet adhuc debitor Civitas, adeo ut reliquum semper adhuc ab ipsa expectare queant Creditores *arg. l. 4. l. 6. & 7. ff. de Cess. bon. Dn. Præses. d. cap. 4. n. 95.*

§. XIX. Alia denique ratio est, si scilicet ipsa quidem Civitas sua debita solvere velit, bonis etiam instructa sit, interim tamen ad solutionem non sufficientibus, cogatur ad complementum summe vel residuum, Collectas Civibus suis indicere. Tunc enim summa æquitate & ex debito atque decoro civem hoc præcisè tempore emigraturum, ad solutionem prorata facultatum suarum teneri, imo ad hanc ideo compelli posse solutionem, luce meridiana clarius est. Dn. Harprecht, *d. diff. de ere alien. civit. a civ. nov. & migr. solv. cap. 4. §. 52.*

§. XX. Coincidit hæc decisio cum illa, quæ ad quæstionem repoi solet, an civis emigrans ad solutionem pro rata adigatur debitorum, quæ ipsa quidem civitas, sed tam in singulorum suorum civium, quam in totius corporis commodum, vel ad damnum ab omnibus avertendum, contraxit: ubi tali casu iustissime sub suum discessum, ut conferant cives, compelli posse, late ostendit Dn. Harprecht. *loc. cit. §. 48.*

§. XXI. Idem fere obtinet si civis eo tempore, ubi publicum tributum exolvendum est, civitate emigret. Interim tamen ad huc distingui solet, utrum civis emigrans Juri Civit. legitime renunciaverit & censum simul emigrationis solverit, nec ne: Illo casu civem, qui abiit, à collatione immunem esse, æquitas suadet, quia domicilii mutatio cum civem eximat a Jurisd. Civitatis à qua recessit, non amplius per consequens ad onera tenetur, præsertim si solverit censum emigrationis. Wehner. *Obs. Pr. voc. Bürger.* Imo collectas exigere, actum denotat jurisdictionis, qui exerceri in non subditum nequit. conf. Fritsch. *Exerc. Jur. Popl. part. 2. Exerc. 4. §. 60.* Posteriori vero casu, si nempe Jus Civit. non adeo legitime civis aliquis resignaverit, neque pretium de migrando debite exsolverit, utique teneri, atque portionem ut conferat suam, adigi posse, nemo non videt: quoniam hoc utrumque quamdiu non fit, ipse quoad commoda & incom-

commoda cives perpetuo remanet; sicut Cap. sequenti ultimo sum demonstraturus, & reliquorum civium instar obligatur: etiam si post abitum nulla amplius percipiat commoda. *Mev. ad Jus Lubec. P. 1. tit. 2. art. 2. n. 75. seqq. Dn. Harprecht. d. diss. loc. cit. Dn. Fritsch. d. Resignat. &c. cap. 9. n. 20.*

§. XXII. Observari idem quoque solet *collectis jam jam indictis*, ubi tamen videndum, an collectæ indictæ sint persolvendæ pro futuris necessitatibus, an pro præteritis. Si illud, idem dicendum est, quod paulo ante ad primum casum responsionis loco dedi, tunc non conferre debere civem emigrantem, quia futuris rei publicæ commodis qui frui non cupit, ejus ex adverso oneribus etiam subjugari non debet. *Mev. d. l. P. 2. tit. 3. art. 2. n. 30. Guil. lib. 2. Obs. 36. n. 7.* Si vero indictæ sint pro necessitatibus præteritis forte solvendis, alia quæstio est, neque ullum hoc casu liberari civem, justum & æquum est. Vellent quidem nonnulli levamen atque refugium quærere ad solutionem Collectæ tali casu adactis, quando examinandum esse dicunt, an tempore emigrationis & factæ resignationis cuilibet civi sua portio sit jam assignata, vel non: Hoc ultimo casu liberari eos posse autumant, sed false; nam utroque casu emigrans suam conferre tenetur portionem, assignata ipsi sit, nec ne; modo dies tributi solvendi cesserit, vel Consulibus denunciatum fuerit, quod certam summam civibus suis indicere, & inter illos distribuere debeant. *Mev. d. art. 2. n. 29. Simon. de jur. migrat. cap. 1. th. 3. n. 7. fin. Zahn. Ichnogr. Munic. cap. 85. n. 6.* adeo, ut in genere tali casu attendendus non sit terminus actualis exactionis, sed impositionis. *Bocer. d. Collect. c. 11. n. 8. fin. Surdus. Consil. 146. n. 22.*

§. XXIII. Quod etiam procedit in iis, qui ex tali emigrant civitate; ubi ab omni detractionis vel alio onere immunes, liberum sortiuntur discessum, imprimis si Collectæ pro debitis vel necessitatibus indictæ fuerint præteritis; puta, si frumentum in annone calamitatibus aliena pecunia cœmere civitas adacta fuerit. *Dn. Harprecht. d. l. c. 4. §. 39.* Limitat tamen hanc assertionem *Dn. Lauterbach. d. dissert. th. 45. n. 5.* modo aliquid ex cœmpo-

pro tum temporis frumento etiam perciperit; alias ad contributionem nullo adig posse modo, dicit.

§. XXIV. Interim hic, uti & in antecedentibus dictis omnibus, non præcise quid Juris communis vel æquitatis naturalis suadeat ratio, tantum videndum est, sed optime quilibet facit, si in indagandis iis, quæ hic vel illic obtinent, locorum & civitatum consuetudines atque statuta, tempus quo fieri debet solutio, circumstantias & alia ac accuratiorem investigationem veritatis necessaria, ponderet, & si fieri potest, probe perlustret. Inveniet enim tantam Jurium Consuetudinumque diversitatem, ut tuto aliquid asserere vel destruere in genere, periculosum esse deprehendet.

§. XXV. Ne vero plane abeam ad hæc scitu, necessaria, & utilissima materia, quæri adhuc solet, *an civis tali casu emigrans, portionem hanc suam ad debita civitatis persolvenda ad ipso exacta, ut & censum emigrationis, per compensationem solvere queat?* puta si abituriens civitatem debitricem habeat, quo vero commodius censum & alia debita solvere valeat, schedulas debiti atque credit offerat Magistratui, urgeatque compensationem? Quod ipsum ponderatis dubitandi, & annexis respondendi ac decidendi rationibus, optime fieri posse, tuetur Dn. Harprecht. *cit. diss. cap. 4. §. 40. sequ. ad quem L. B. remittere cupio.*

§. XXVI. Persolutis ita debito modo civitatis debitis, censuque emigrationis, restat, ut de onere quibusdam in locis migrantibus imponi solito, brevibus dispiciamus; quod in eo consistit, quando civis renuncians juri civitati a Magistratu suo *litteras testimoniales, Abzugß Brieffe/* sibi comparare, atque de iis prospicere tenetur, hoc potissimum effectu, ut eo citius in aliam recipi queat civitatem, absque ulla injusta desertionis suspitione, metuque, ne ipsum sequantur debita civitati priori nondum persoluta. Imo quo constare eo melius possit, honeste illum istic loci, unde recessit, vixisse, bona gratia discessisse, vereque eum dimissum esse, Schepliz. *Consuet. Brand. p. 4. tit. 14. §. 1. n. 2. Befold. Thes. Pract. verb. Bürger.* Legitime iudem

natum, nec ullius Domini hominem se esse proprium, daß er
 recht und frey geböhren / und niemand eigen oder laß sey / ihm auch
 auch innerhalb 3. Jahren keine Schulden / dadurch die Stadt be-
 schweret werden möchte / nachfolgen sollen: prout loquitur He-
 ring. *Tract. de Fidejuss. cap. 5. n. 33.* Consentit Dn. Myler.
 ad Rumelin. *A. B. part. 2. diff. 5. Concl. 3. lit. a. ibi* er sey den seines vo-
 rigen Bürger Rechts erlassen / und bringe sein Bürger- Recht mit
 ihme *ic.* Obtinet, atque inviridi adhuc observantia hæc repe-
 ritur consuetudo in Marchia, ubi inter civitates & nobiles per
 Recessum Provincialem de 20. 1738. festo Michaelis, ab Electo-
 re, Joachimo II. constitutum est; ne rusticus in numerum ci-
 vium sine nobilium literis Kundschafften recipiatur, his potissi-
 mum verbis: Als wollen wir hierin ernstlich allen und jeden Un-
 sern Städten und Ambtleuthen / bey Vermeidung Unserer ersten
 Straffe und Ungnad / befohlen haben / daß sie keinen für einen
 Bürger oder Unterthanen annehmen / er bringe denn von seiner
 Herrschafft / darunter er zuvor gewohnet / Abzugs- Brieffe / und
 daß er sich von ihme entbrochen / und mit Wissen und Willen ab-
 geschieden *ic.* Id ipsum iisdem fere verbis ab Electore Joh.
 Georgio in *Recessu* Mohntags nach *Viti* 1572. §. nach dem Uns.
 & Electore Joachim Fridrich. in *Recessu* die 11 *Marii* 1602. §.
 15. repetitum fuisse atque renovatum, & secundum hanc con-
 stitutionem Dominos Camerales pronunciaffe; Imo omnia
 hæc reciproce etiam intelligenda esse, interque ipsos Nobi-
 les locum habere, adducta sententia in Camera lata, memo-
 riæ prodidit Dn. Müller. *Resolut. Pract. forens. resol. 18. n. 21.*
sequ. In Saxonia etiam idem jus reperitur introductum per
 Elect. Joh. Georg. I. *vid. Gesinde / Tagelöhner und Handw. Ordn.*
1651. tit. 5. §. 1.

§. XXVII. Denique si licet cum emigrante contestata, vel ipse
 licet contestatus, vel iudicium cœptum fuerit, quia rite omnia
 hæc peragere debet, per text. in *c. 39. X. de foro comper. l. 7. ff. de iud.*
 antequam abeat, pignoribus vel fidejussoribus ut caveat, æ-
 quum iustumque est, semel cœpta coram iudicio fideliter atque

con.

constanter se prosecuturum, atque coram judicio antiquo, quancumque necessum erit, se esse compariturum.

§. XXIX. Idem cavere tenetur, semper se adfuturum prompte, si rationem scientiamque illarum rerum edere a civitate citetur, quæ tempore suo contigerunt, vel quarum rerum optimam ipse haberet notitiam atque certitudinem; Sicut hoc assertum luculenter comprobatur *d. l. 7. de Judic.* nec non in Ducatu Württembergico ita ordinatum esse, die Fürstl. Württenb. Landes Ordn. fol. 5. ibique Lindenspär. fol. 16. n. 29. sequi perhibent conf. Knipsch. l. c. c. 29. n. 164. Contentit quoque *Statutum Reip. Argentinensis*, teste Schmid. *de censu emigr.* th. 28. his verbis: Es soll aber derjenige / so also seines Bürger-Rechts erlassen wird / schuldig und verbunden seyn / auch so bald mit Hand gegebenen treuen an Eydes-statt geloben und versprechen / vor Uns Meister und Rath oder wo hin wir das weisen / umb alle diejenigen Sachen und Handel / so in wehrenden seinem Bürger-Recht sich begeben und zu getragen / ob er darumb allbereit angefordert werden möchte / recht zu geben und zu nehmen / und dessen in allenwege gewärtig und gehorsam zu sein / ohn alle Gefährde. *vid. der Stadt Straßburg Bürger-Ordn. Tit. vom Bürger-Recht auff sagen.* Hæc, ut naturali æquitati valde consentanea, reliquis in locis licet statutis a cive migrante non exigantur, ut ea præstet, quocumque tamen tempore ad hanc promissionem, tanquam medium salutis publicæ conservandæ ergo institutum adigi posse resignantem, arbitrator.

§. XXIX. Sed de oneribus hucusque resignantium dicta sufficiant; restat, ut ultimo tandem loco caput ultimum ne negligamus, inque eo de effectu ejusmodi resignationis perfectæ, sumus adhuc paucis solliciti; id quod eo melius ut fieri queat, sit

CAPUT VI. De Effectu Resignationis.

N 2

Effec-

CAP. VI. DE EFFECTU

Effectus resignationis alius est, si iusta & licita, alius, si iniusta atque illicita præcesserit resignatio. §. 1.

Qualem sortiatur effectum iniusta illa atque illicita, exponitur. ibid. & §. 2.

Quid si homo proprius vel glebe adscriptus resignare veli? §. 3.

Remanet subditus qui illegitimo resignat modo. §. 4.

Nullum producit effectum præsumpta illa seu tacita resignatio, si animus desicit resignandi. §. 5.

Quali gaudeat effectu resignatio legitima, omnibusq; modis absoluta, traditur in §. 6. & 7.

Quid juris obtineat in Scholariibus discedentibus? §. 8.

Quid in cive originario? disquiriur §. 9.

Liberat resignatio ab incommodis, oneribusque civitatis futuris. §. 10.

Quid sint munera Personalia?

§. 11.

Quid Patrimonialia? §. 12.

Quando & quomodo in totum ab his liberetur resignans? §. 13.

Quid sint munera civium mixte, dicitur §. 14.

Tenetur tamen renunciants, etiam post resignat. intra certū tempus coram Magistratu comparere priori, & adque-sita respondere. §. 15.

Judicium semel cœptum finire debet. §. 16.

Ratione contractuum ibi celebratorum, ut & ratione reconventionis, conveniri semper poterit in priori civitate renunciants. §. 17.

Facta resignatione legitima, eo citius quis in aliam recipi potest civitatem, quia pro extraneo postmodum illic reputatur. §. 18.

Epilogus totam claudit dissertationem.

§. I.

Dixi superius, cum in Cap. 4. de forma resignandi legitime sermo esset, non omnibus, neque ubique, nec quocumque tempore licitam eam esse, sed quandoque restringi vel prohiberi; necessum itaque erit, antequam ad effectum resignationis devoniamus legitimæ & omnibus modis perfectæ, hic prius dispiciamus, qualem effectum sortiatur resignatio prohibita, vel non debito modo instituta, utputa: si civis contra vo-
lun-

luntatem domini Superioris, vel Magistratus sui consensum, ex civitate, civium forte indigente numero, vel alias in angustias redacta, intemptive, fraudulenter, atque in detrimentum totius Reipublicæ emigrare contenderet; hoc enim casu, cui ad-
 jungi poterit, si quis peculiari vinculo fuerit obstrictus, vel quis pacto ad commorandum in certo loco sese obstrinxerit; de quo vid. Grotius *de Jur. Bell. & Pac. lib. 2. c. 5. §. 24.* & Dn. El. August. Stryk. *de domicil. mut. c. 4. n. 15. seq.* in illum semper adhuc, prævia licet renunciacione expressa vel tacita, Jus civit. manet. vid. cit. quibus illos, qui contra civitatis illius leges migrarunt, vel bona adhuc immobilia, præsertim sub ipsius possident ditione, annumerat Pasendorff. *de Jur. Nat. & Gen. lib. 8. cap. 11. §. 3.*

§. II. Certum quippe est, nullum subditum se ipsum eximere posse imperio Principis sui, regiam etiamsi nancisceretur dignitatem; cuius asserti in exemplum Barbarius Philippus aliquomodo hic esse poterit, homo servilis conditionis, qui Præturam urbanam sua sibi cum peperisset virtute, Domino vero per id inferret præjudicium, *per l. 3. ff. de Offic. Prætor.* opus exinde habebat, cum à Domino vendicaretur, cum ipso pro libertate transigere. Suidas in *Lexic. verb. Barbarius.* Imo ulterius notat Bodinus, quod si invito, aut non consentiente Principe, alterius imperio se ipsum subjecerit, ab eoque adscitus sit in Civem, nihilominus Principi suo æternam in illum auctoritatem superesse, ac Jus prehensionis, ut in servum fugitivum, etiamsi ad se Legatus venerit a novo Principe missus.

§. III. Idem multo magis obtinet in Civibus vel subditis inferioris conditionis, imprimis hominibus nostris propriis: mutet horum aliquis domicilium, renunciet Domino superiori & aliorum se transferat; oneribus tamen semper subjectus remanebit, neque ab iis per suum liberabitur discessum, & Domino Jura quæ in eum habebat, quocunque etiam in loco fuerit, salva manebunt atque integra. Husan. *de Homim. propr. c. 2. n. 22. Mey. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 3. art. 3. & pecul. Tract. vom Zustand*

stand und Abforderung der Bauren. Stämmler. *de Servit. per son. l. 3. p. 101.* adeo ut eosdem quocunque in loco fuerint, repetere possit. Hahn. *ad Wesemb. tit. ff. de stat. homin.* imo propria autoritate apprehendere, si nondum ab aliis possideantur, Dominis liberum relinquitur. Gail. *d. Arrest. cap. 8. n. 17.* Mev. *d. Tract. Inter effectus enim renunciationis in genere referri solet, quod renunciatus Juri resignatio amplius frui nequeat, sed hoc ad illum, cui renunciatur, transferat. l. cum quidam. 26. C. de administ. tut. Menoch. Consil. 16. n. 15.* & quod ipsa resignatio declaret Jus renunciatum antea renunciati competisse; quia resignatio quædam privatio est, quæ habitum præsupponit. Claud. Cantuenc. *Consil. 5. n. 17.* Menoch. *Conf. 653. n. 1.* Ast dicat mihi aliquis, hominibus propriis ante tale Jus competisse, cui jam renunciare volunt, cum ergo huic se destitutos agnoscere necesse habent, illud quod nunquam tenuerunt, resignare minime poterunt. Hinc etiam eo facilius illos dimitto, & tutius atque melius hic distinguendum esse, autumo cum Buxtorff. *ad A. B. th. 99. in fin.* inter servos & liberos homines, seu ingenuos: illos per *l. 1. & 2. C. de serv. fug.* sicut & adscriptitios per *Text. in Nov. 17. cap. 14.* revocari posse, liberos vero non item; addo, si debito modo & prævia resignatione solenni, vel tacita etiam atque præsumpta in loco emigrationis recepta atque concessa, discedant: alias enim subditus nihilominus remanet, contraque eum Domino competit actio ad vendicandum illum, prout non de hominibus illis solummodo propriis, allegati DD. sed in genere de omnibus subditis perhibent. conf. Cravett. *Conf. 241. n. 7. & Conf. 973. n. 31. & 35.* Matth. Stephan. *de Jurisdic. lib. 2. part. 2. cap. 2. n. 130.* quod in specie de civibus proprie sic dictis fraudulentè aufugientibus, late satis demonstrat Arniseus *lib. 1. politic. cap. 3. Sect. 3.* Non tamen hic negligenda sunt, quæ superius cap. 4. §. 15. adjeci, casus certos, quibus emigratio liberior relicta est hominibus in Imperio nostro propriis.

§. IV. Præter sed hæc dicta, subjectos absque ulla manere injuria oneribus publicis ejusmodi contra leges migrantes, ita ut

ut licet diu abfuerint, ad residua tamen onera compelli queant, etsi Juribus & commodis Civitatis non fruantur, postquam eam deseruerunt, testantur. *Mev. ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 77. seqq.* *Struv. Syntag. Jur. Civ. Exerc. 50. th. 59.* Si enim imperfecta & nondum acceptata quælibet etiam renunciatio invalida est atque infirma; *Enenckel. de Privil. lib. 3. cap. 16. n. 6. & ult.* multo magis hæc, modo plane illicito vel prohibito, contraque leges facta resignatio, nec non Magistratui vel plane non oblata vel ab ipso justis de c. usis nondum acceptata: hoc enim casu omni destituitur validitate, & perfectione, adeo, ut repudiata illa, injuste resignantem adjuvare nequeat, vel subjectioni atque oneribus civitatis illum jure eximere valeat. De cætero nullum plane sortiri effectum illam resignationem, si Cives ea non præstiterit, quæ ad renunciationem more majorum, vel ex statutis civitatum requiruntur, ex verbis cit. *Gail. d. loc. n. 10.* colligi, atque sine ulla defendi potest difficultate.

§. V. Nullum porro producit effectum præsumpta illa atque tacita resignatio, quando quis alio in loco per tempus degit, citra animum tamen perpetuo ibi manendi, sicut Cap. IV. prolixius demonstratum fuit. Multo minus illa, qua civis ex civitate descendens, jura sibi reservat civitatis, & Jurisdictionem loci, unde migravit, porro agnoscere spondet. *Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 80. & 82.* Et ab iis omnibus facta, quos vel plane non potuisse, vel non debito modo, tempore & causa renunciare, dicto Cap. IV. ostendi, ad quod brevitate causa Lect. ben. remitto.

§. VI. Sequuntur justo ordine ii, qui secundum leges suæ cujuscunque civitatis, juri sibi antea competenti civico legitime renunciarunt, & domicilium per emigrationem aliorum transtulerunt, facta sit illa resignatio expresse, per animi coram Magistratu necessariam declarationem, vel tacite, per actum contrarium animum mutandi civitatem denotantem, in iis potissimum locis, ubi libere admittitur civibus illa ipsa facultas; nunc in subsequenticibus visuri, qualem sortiatum etiam effectum legitima ejusmodi atque perfecta omnibus modis resignatio. Est
au-

autem primus Renuntiationis effectus, privato ejus Juris, quod à se abdicavit renunciant: Quæ privatio non solum consideratur in Jure quæsito, sed etiam in Jure futuro seu quærendo, ut patet ex *l. 1. C. de pact. & l. 1. S. si quis ante &c. ff. à quib. appell. non lic. Galeratus. d. renunciat. lib. 2. cap. 5. n. 2.* Ideoque certum est, resignationem talem extinguere Jus abdicatum, & quod adhuc sperabat; quia paria reputantur, aliquod Jus non esse, neque competere, vel esse, sed illi renunciatum fuisse. *l. 1. C. quand. non pet. part. l. 3. in fin. l. 4. ff. de bon. possess.* nam civis deferens tali casu civitatem, quia civis esse definit, perdit privilegium civitatis, & jus omne quod antea in ea ipsi competeat civitate, & competere in futurum debebat. *mittit. l. 34. l. 31. ff. ad Municip. Bald. in l. 2. C. de infant. expos. Jason. in l. 1. S. hujus studii. ff. d. just. & jur. teste Meth. de Afflict. dec. 384. n. 13.*

S. VII. Perdit ergo commodatæque beneficia Universitatis sub generali nomine der Bürgerlichen Nahrung ut sunt jura connubiiorum, commerciorum, contractuum, honorum irem & pascuorum. *Zehn. Ichnogr. jur. Mun. cap. 90. n. 12. seq. Gemein Brau- und Sche- krecht / wohn- we- st- eib und trab / und and- re gemeine Nutz- und Nüzungen. Arum. Vol. 1. d. 13. qv. 10. Chur. Sächs. Erled. d. 20. 1653. & 7. von Justitz. Sachen n. 134. ubi: Sind mit Braugerechtigkeit das Bier zu feilen Kauff zu brauen ic. und mit Weinstand privilegiret. Conf. Dominic. Tusch. Tom. 1. pract. Concl. 276. n. 45. pr. & 46.* Et in genere omnia per resignationem ipsi afferuntur beneficia, quæ civibus alias deberi, notarunt rerum Municipalium & Civiliū scriptores, adeo ut remittenti Jus suum Jura minime subveniant. *l. cum Donationis C. d. Transact. l. 2. S. f. ff. quod fals. Tut. auct. imputandum est quippe ei, qui suo jure & beneficio amplius uti noluit. gl. in C. uxor. verb. imputaret. C. 17. Qv. 4.* Sic etiam à renuntiatione ad exclusionem recte deduci argumentum, testatur Grævet. *Conf. 877.* Etenim renuntiatio privat; Bart. in *l. sed eis ff. d. acquir. hered.* proinde renuncianti nocet atque ipsi præjudicat. *Menoch. Conf. 80. n. 50.* Imo resignanti ad jus remissum

sum minime datur regressus. Galerat. d. *renunc. cit. loc. sed in totum jus suum amittit. l. 1. ff. de success. Edict. l. 14. ff. de Edilit. Edict. §. 9. l. Papinianus. 20. ff. d. Minor. l. postq. liti. C. de pact. l. si ea. C. qui accus. non poss. Mynsing. dec. ad 14. resp. 4. n. 50.*

§. VIII. Extendere hoc DD. fatagunt ad Scholares quoque, quorum, dicunt, si semel quis discesserit, quamvis postea iterum revertatur, privilegiis tamen per discessum jamjam amissis, amplius nullo modo gaudere poterit, neque frui; per l. 9. C. de Advoc. divers. Judic. conf. DD. in L. naturalem §. 5. seq. ff. de acqu. rer. dom. & in L. scrinarios 16. C. de Testam. Milit. Interim tamen æquior atque conveniētor Cothmanno aliisque hæc arridet decisio, quod si scholaris ad publicum forte evocatus officium, vel alias discedens, intra quinquennium rediret iterum in Academiam, Jus quo antea gaudebat Matriculæ, saluum adhuc habebat atque integrum, adeo ut de novo pro ea aliquid solvere minime teneatur, neque novo juri, nec novæ jurisdictioni, sed pristinae & antiquæ se subjecisse videatur. Quod si vero post lapsum demum quinquennii præfiniti reveteretur, eo nihil obstante pro extraneo tunc habendum esse, adductis autoribus consentientibus per multis, & præmissis dubitandi, decidendi & respondendi rationibus, demum concludit & decidit, cit. Cothmann. resp. Acad. 12. per totum.

§. IX. Alia sane res est *in cive originario*, suam deferente civitatem, in qua natus est, vel patrem habuit concivem; de tali enim quæri solet, *an relinquens locum suæ originis, alibique civitatis jura assumens, si locum posteriorē iterum desereret, & ad originis reverteretur, num ibidem reddito pretio recipiendus sit, quod solvere tantum cogebatur ab initio, antequam alibi se contulerat & civem alterius civitatis sese constituerat?* Placet quidem negativa sententia Schepliz. de Consuetud. March. P. 3. Tit. 8. §. 13. & 14. verum ad civem constituendum originarium cum satis sit, ut ejus Imperio, in cujus finibus lucem primum aspexit, acquiescat, & si alio se transferat, ut se alterius subiciat Imperio: in civium autem numerum ibi receptus tanquam civitatis suæ peregrinus habeat-

habeatur, neque postlimini redire queat; prout Curiam Parisiorum ita judicasse, refert Bodin. *in meth. hist. cap. 6.* non ergo video, quomodo privilegiis semel legitime amissis iterum frui queat. Consentit Guil. *lib. 2. obs. 36. n. 7.* ibique Matth. de Afflic. *dec. 384. per totam.* rationesque decidendi exhibet Jacob. Alemann. *in Palest. Consult. Jur. consult. 5. qu. pr. 2.* Accedit Jason. *in l. 1. §. hujus studii 2. ff. de Just. & Fur. & Zanger in Tract. de Exception. P. 2. cap. 1. n. 75. & 76.* qu, in quibusdam, inquit, Germaniæ civitatibus extant statuta, quibus cavetur, civium liberos amittere civitatis jura, si alibi domicilium constituerint, & ibidem per annum & diem habitaverint, quale statutum est Brunopoli, sub tit. 102, von der Bürger schaffte und dem Schosse. §. es darff keines Bürgers. Hæc ille. Jam si quis omnia civitatis jura perdit necessario etiam hoc vel illud jus speciale sub genere comprehensum amittere præsumendus est. Denique Gironda. *de Gabell. 6. par. n. 51. seq. & Gutierrez. de Gabell. quest. 113. n. 6.* probant, originarium civem si alibi per tempus fuerit civis, reversum in urbem patriam ab ipso derelictam, ibique aliquid emere vel vendere volentem, teneri ad solutionem gabellæ, non tamen plane ut extraneum, sed tanquam ut vicinum.

§. X. Sed revertamur unde digressi sumus; non enim commoda solum modo quis amittit per resignationem, sed ab incommodis quoque liberatur, seu a necessitate in futurum sustinendi ulterius universitatis onera, die Bürgerliche Beschwerden. *Arum. Vol. 1. disp. 13. qu. 10 l. 34. ff. ad municip.* nam pro præterito tempore qui convenitur, renuncians non auditur. Luc. de Penna *in l. ad reparat. 7. qu. 2. C. de Aquæ duct. lib. 11.* Nam Bürger tragen von ihren Häuse n u d Büttern schwere Bür en. *Chur- & Sächs. Erledigung d. ao. 1657. & 57. tit. von Justiz- Sachen. Gravam. 134.* que permissimum consistunt in muneribus, *l. 14. ff. de V. S. l. 13. ff. de mun. & hon. l. isque vel personalibus. d. l. 18. §. 1. l. 1. §. 2. eod. vel patrimonialibus. d. l. 1. §. 1. d. l. 8. §. 18. seqq. vel mixtis d. l. 18. cum §. 26.*

§. XI, Personalia quod concernit, personis illa inhærent,

rent, & corporis labore, vel animi expediuntur sollicitudine. *d. l. 1. & 18. ff. de mun. & honor. vulgo: Kopff. Steuer / Bürger-Geld. &c.* hunc pertinent Dienste / als Wachen / Musterung / im Gewehr erscheinen. Et dividuntur ratione finis, in publica & privata. Illa principaliter ob publicam utilitatem suscipiuntur; *l. 14. §. 1. ff. eod.* Hæc primario privata civium commoda respiciunt; veluti tutela, cura &c. *l. 1. §. ult. & d. l. 18. §. 1. ff. ibid.* conf. Rehebold. *de Jure Civit. cap. 6.* & Dn. Lauterbach. *in Colleg. Digest. tit. de mun. & honor. aliique ad hunc titulum ff. Commentatores.* Nunc ponderandum venit civi renuntianti, an munus personale, quod collecta quandoque salutari solet, jam jam impositum sit, nec ne: si illud contigerit, per renunciationem non evitatur, sicut superius Cap. IV. ostensum, per *l. incola 34. ff. ad municip.* si vero nondum fuerit impositum, secus est; siquidem onera quæ ratione incolatus & personæ sustinentur, illius resignatione cessant. Galeratus. *de Juris renunc. lib. 2. cap. 3.* Eodem modo sese liberat a creditoribus civitatis, licet singuli in solidum suis se creditoribus cives obligaverint, adeo ut unus quisque in solidum conveniri possit, Carpz. *P. 2. Const. 6. def. 26.* Quia enim commodis civitatis destituitur, æquum est, ut & ab incommodis liberetur, quæ perferre alias reliqui etiam cives non tenerentur, nisi in solatium, beneficiorum civitatis & immunitatum frui ipsis liceret. Sic facta resignatione, quondam civis tanquam subditus dominum sequi amplius non tenetur, neque in, neque extra territorium, etiamsi id necessitas, vel domini defensio, vel etiam ablatorum vindicatio exigat. Quod subdito alias maxime competere, inter reliquos tradunt Menoch. *Consil. 1003. n. 63.* Rosenthal. *de Feudis cap. 8. concl. 23.* Et in genere ab omnibus liberatur muneribus personalibus, ob datam rationem, quia dum civis esse definit, & alterius civitatis esse incipit, priori civitati omne jus in ipsum perit, illa volente atque permittente, ut sub alterius civitatis Imperium perveniat. Puffendorf. *de J. N. & G. lib. 8. c. 11. §. ult.* Eoque ipso, dum civitas aliquem pro membro suo non amplius vult agnoscere, remittit

ipſi obligationem, qua antea tanquam civis tenebatur. *Id. ibid. §. 7.*
Extra territorium autem imperanti, impune non paretur. *l. fin.*
ff. de juridiſt.

§. XII. Munera perſonalia, jam excipiunt *patrimonialia*,
quæ *realia* etiam a DD. appellantur, & nihil aliud ſunt, quam
illa, quæ ratione patrimonii, vel bonorum a poſſeſſoribus eo-
rum præſtantur, ac rei in hærent. *d. l. 1. §. 1. l. 6. §. 4. l. 18. §. 18.*
ff. de mun. & hon. uti ſunt tributorum exactio *l. 3. §. 11. ff. eod.*
Contribution Munus mercatorum, ſeu milites hoſpitandi. *d. l.*
3. §. 14. d. t. leg. 11. ff. d. vacat. Einquartierung der Soldaten/ Quar-
tier und Monat-Geld; niſi ædes ejusmodi hoſpitum immuni-
tate gaudeant *l. 10. C. de metat.* Rehebold. *de Jure Civit. cap. 6.*
Dividi autem hæc munera Patrimonialia iterum ſolent, ratio-
ne ut plurimum cauſæ impulſivæ, in *ordinaria & extraordinaria*;
illa ſunt, quæ ordinariæ & regulariter a republica præſta-
ri ſolent, ſingulisque recurrunt annis *l. 1. C. de nav. non excuſ.*
l. un. C. de vacat. mun. e. g. die ordinar-Anlagen/ ordentliche
Steuern und Zinſen. Hæc, ſive *extraordinaria* obveniunt
quæ ex improviſo & neceſſitate urgente indicuntur & exigun-
tur. *l. 8. §. 3. ff. de vacat. mun. l. 6. §. 1. l. 18. §. 21. ff. de muner. &*
honor. vulg. Schätzung/ und Nachſteur/ vel durante bello Tur-
cico, die Türken-Steuer. & in ſpecie collectæ vocantur. vid.
Speidel. *notab. voc. S. eur. & Wehner. obſ. Pr. voc. Schätzung &*
Befold.

§ XIII. Hic, ſicut & in reliquis omnibus Civi impoſitis mu-
neribus, probe obſervandum eſt, an ante ipſam reſignatio-
nem jam fuerint indictæ, vel non. Si enim illud contigerit, *ca-*
pit. penult. quid tunc faciendum ſit, late fatiſ dixi. Hic vero ca-
ſu, a ſurris eum liberari muneribus concludendum eſt, ſi plena-
ria atque legitima præceſſerit juris civici reſignatio, hoc eſt, ſi di-
venditis omnibus ſuis bonis immobilibus & rebus patrimonia-
libus (quorum intuitu, licet quoad perſonam a muneribus im-
munis fuiſſet perſonalibus, munera tamen ſubire patrimonia-
lia

lia cogebatur) plenarie priorem deserat civitatem, & nihil Jurisdictioni civitatis subiectum post se relinquat: Alias enim, etiam si per 100. milliaria domicilium transferat ex civitate, sed fundos vel alia immobilia ibi relicta titulo dominii adhuc retineat, tamen munera hæc patrimonialia, resignatione nihil obstante reliquorum instar civium subire, atque debita solvere teneretur. Ern. Cothman. *Resp. Acad.* 19. & 12. Renuncians autem ipsi simul rei, tali casu se eximit ab omni onere, quod propter ipsam rem incumberebat. *l. 64. ff. d. Usufr. l. 5. §. Labeo. ff. si Serv. vind.* & a tributis debitis ratione ipsius rei. *l. 3. C. si Cens. l. 36 ff. de Fur. Fisc. l. 7. ff. de Public. & Vectig. l. 13. ff. d. Impens. in rem docti saci* Ideo cedens fundo, liberatur ab onere Collectæ. Bartol. *ad L. 7. ff. de aqua plu. arc.* cum enim cessat causa oneris, cessare quoque debet effectus; vel sublato emolumento per resignationem bonorumque venditionem, auferri per consequens debet onus annexum. *l. 39. §. fin. ff. de Legat. 3.* Est hoc certo certius, quoniam enim propter commodum quod ex re percipitur, onus ideo inducitur. *l. 2. §. vicinales. ff. ne quid in loc. publ.* justum atque æquum ex adverso reputatur, cessante commodum, ut onus etiam cesset. *l. 52. C. de Episc. & Cler. l. fin. §. 1. ff. de Repud.* Idem etiam jus ingenere ubique obtinet, ut nempe sublato principali tollatur & accessorium, ita, ut qui bonis cedit, evitat vinculorum carcerumque injurias. *l. 1. C. qui bon. ced. poss.* Similiter, qui solam pati vel præstare tenetur patientiam, liberatur cedendo loco seu fundo, quoniam sic plus præstat. *l. 7. ff. de Aqu. plu. arc.* Usufructuarius denique renunciatus usu fructui, non erit cogendus ad onus, ad quod alias teneretur, ratione scilicet ipsius usus fructus. *l. 64. l. 48. ff. de Usufr.*

§. XIV. Idem statuendum est de muneribus illis civium militis, quæ etiam personæ operam, una cum sumptibus requirunt, seu quæ personæ & propter se, & propter res imponuntur, de man ein. in etwas auff seine Hand thierung schlaet. Nobis: Geserbe. Besder. conf. Chr. Rehebold. *dis. diss. de Jure Civit. cap. 6.* Nam & hic, quia jure commerciorum uti frui ea in civitate

amplius non vult, & derelicta ea in totum, alterius imperio se sub-
jici animum intendit, ibique de novo seine Handlung und Gewer-
be/ transferre atque de novo stabilire stragit, conveniens est, ut
deficiente & subviata causa exactionis, deficiat quoque & tollatur
effectus.

§. XV. Nunc missis iis, huc pertrahere deberem sub sinem
cap. 5. allatam assertionem, teneri quandoque Civem resignan-
tem cavere atque promittere, d. s. er allezeit Reichschafft geben
wolle/ umb alle dieje. igen Sachen nnd Handel/ so in wärenden seis-
nem Bün gerrecht sich zu getragen/ ob er darumb albereit angefor-
dert werden möchte ic. prout verba sunt Hamburgensis ibi nota-
ta sonant, ideoque Jus in Ducatu etiam Wurtembergico in viri-
di adhuc esse observantia, ex Fürstl. Würtemb. Lands-Ordn. fol. 5.
& Dn. Lindenspur. in *Commentar. fol. 15. n. 29. sequ.* annotavi; ne
vero crambem bis coctam apponere videar, hoc saltem hic adji-
cere lubet, variare Doctores, sicut & locorum oppidorumque
consuetudines in præfigendo termino, ad quem, seu quousque
civis ille discedens alteriusque factus civitatis, rationes has edere
teneatur. Intra certum id fieri tempus, plurimi indefinite asse-
runt, quos inter & Knipschild, reperitur, qui tamen certum illud
tempus, plerumque annale esse, dicit. *lib. 2. de Civit. Imp. cap. 29.*
n. 164.

§. XVI. Sublata ergo per resignationem civilis obligatio in-
relligitur, quoad ea quæ postea geruntur, non autem quæ coram
judicio civitatis prioris jam cœpta fuere; quia, quod accedit, ju-
diciū peragi debet, ubi cœptum est. *text. in cap. 39. X. de foro*
Compet. l. 7. ff. d. Jüd. l. 30. ff. eod. Gail. l. 2. obs. 36. n. 13. quod non
nulli extendunt, modo alteri jam actio quæ sita sit, licet lis non-
dum cœpta fuerit. *per l. 2. C. de Jurisdic.* Sic perpetrato ali-
quo delicto, per resignationem si quis mutaverit domicilium, in
civitate anteriori quin conveniri atque optime accusari queat,
neque frustra processum criminalem in loco perpetrati delicti
contra absentem licet, ventilatum iri, contra, adversariorum opi-
niones defendit, Dn. Stryk. *diff. de Domicil. mut. caps. n. 14. seqq.*
§. XVII.

§. XVII. Idem iudicium esto, ratione contractuum & quasi contractuum, quorum intuitu, & quidem illorum, si ibi solvere promisit, conveniri potest; puta, si ibi reperiatur; id quod mores hodierni desiderant. *Gail. lib. 2. obs. 36. n. 14.* Carpz. *lib. 2. Resp. 30.* horum autem, ut administrationis in loco derelicto f. etæ, reddat rationes, *tot. tit. C. ab. de ratiocin.* Carpz. *d. l. 2. Resp. 33.* Mev. *p. 5. dec. 298.* & *p. 8. dec. 267.* Denique & ratione reconventionis prioris domicilii forum manere integrum, quando quis ante mutationem domicilii alterum in eo loco convenit, *per l. 14. C. de sentent. & interloc. omn. jud.* demonstrat Dn. El. Aug. Stryk. *d. l. n. 21.* Imo quænam actiones contra mutantes domicilium atque resignantes intentari valeant, edisserit distinguendo atque limitando laudatus Dn. Stryk, *all. loc. n. 27. seqq. ad quem brevitatís & candoris amore, remittere lubet Lectorem.*

§. XVIII. Quod si itaque legitima præcesserit resignatio, ultimus tandem sese exerit effectus, quod nempe eo facilius postmodum recipi queat in aliam novam civitatem, maxime si per statutum aut consuetudinem loci nullus recipitur prius, et sey denn seines vö ligen Bürger-Rechts erlassen / und bringe sein Bürger-Recht in thyme; quemadmodum ex Mylero, ad Rumelin. Knipschild, aliisque capite superiori dictum fuit. Habet enim vel retinet nihil amplius juris antiqua civitas in illum, qui fortunarum sedem in aliam transtulit civitatem, sed pro peregrino habetur; adeo, ut a nova civitate, in quam se contulit, ad veterem si quis mitteretur legatus, privilegiis omnino legatorum frui deberet, inter quæ præcipuum est, quod exemptus sit a jurisdictione ejus, ad quem mittitur. Pufendorff. *de Fur. Nat. & Gent. lib. 2. cap. 11. §. 3.* Et experientia teste, novi civem unum atque alterum, qui facta resignatione in patria mea, per spatium temporis negotiorum causa adhuc subsistebat, & ab oneribus quidem civilibus immunis erat, in reliquis vero, præprimis quod scio rebus judicialibus, pro extraneo reputabatur. Hoc ao. 1680. unus te C. alius paulo post J. H. K. experiebantur, quorum ultimus implicatus processui, extranei instar iudicii Sportulas exsolvere tenebatur.

§. XIX.

Ex hisce jam colophonem impono præsentî disputationi
 cujus materia cum diffusa sit, nec in Germania uniformis, ob
 tot diversorum locorum statuta hinc inde recepta, eo facili-
 rem inde veniam mihi polliceor, si non omnia ad palatum
 Ben. Lect. fuerint: multa enim adhuc addi debuisse lubens fa-
 teor: multa etiam non omnibus quadrare locis, sponte con-
 fiteor: non pauca quoque minus accurate scripta, imo multa
 etiam properante Typographo erronee expressa esse, do-
 cebit lectio. Interim candori tuo, Lector humanissime,
 hæc omnia committo, qui certus esse poteris, nihil mihi
 gratius futurum, quam si placide errantem moneris & in viam
 veritatis deduxeris. Sis memor illius, quod Scævola respon-
 dit in *L. 54. ff. de Manumiss. Testam.* Nihil obesse, quod quis
 in Syllaba errasset. Neque Typographorum errores Autori
 imputari posse, per *l. si Librarius 92. ff. de R. J. & arg. l. 8. ff.
 de Stat. homin.* Quod restat D. O. M. gratias ago immorta-
 les, pro clementissima studiorum directione & gratia mihi hac
 vice largissime concessa; Adsit porro, mihi, ut & omnia
 in Nominis sui gloriam, proximi, patriæque ver-
 gant incrementum, faxit.

S. D. G.

99 A 69 63

ULB Halle

3

002 824 892

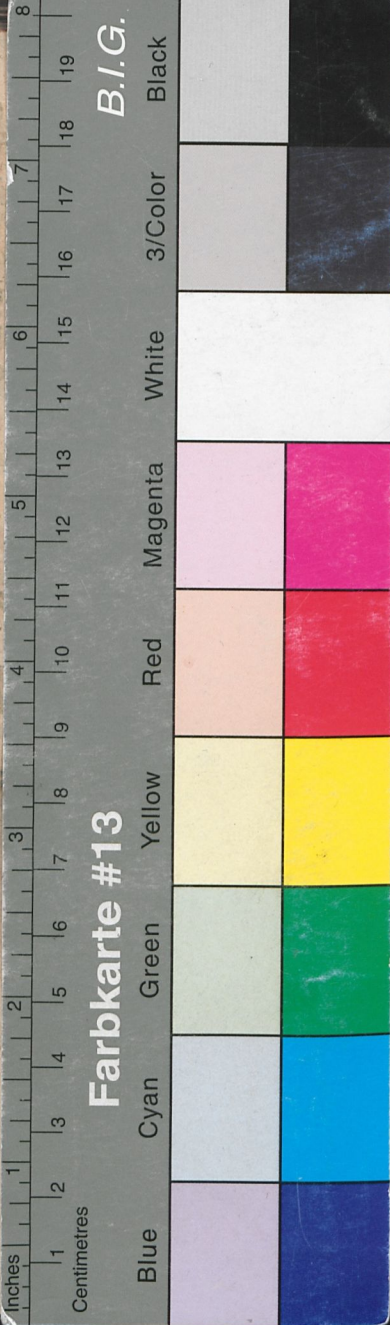
vo 18
VB 17

Retro ✓

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

RESIGNATIONE JURIS CIVITATIS,

Don
Auffündigung des Bürger-Rechts.

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO VVILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ET ELECTORATUS
HEREDE, &c. &c.

IN FRIDERICIANA ELECTORALI BRANDENBURGICA,
EX DECRETO ET AUCTORITATE ILLUSTRIS FACULTATIS JURIDICÆ
PRAESIDE

DN. SAMUELE STRYKIO,
JCTO, COM. PAL. CÆS. SERENISS. ET POTENTISS. ELE.

CTORIS BRANDENBURGICI CONSILIARIO INTIMO, PROFESSORE
PRIMARIO, ET FACULT. JURIDICÆ ORDINARIO
PATRONO SUO SUMME DEVENERANDO,

IN AUDITORIO MAJORI
Die XIII. Julii A. O. R. MDCIC

Horis ante- & pomeridianis
Solenni ventilationi offert

JOHANNES CHRISTIANUS Henckel
Vratislaviensis.

RECUSA HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRIST. HENCKELII, Acad. Typogr. A. 1711.

